

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av den lagstiftning inom inrikesministeriets förvaltningsområde som gäller lämnande och mottagande av internationellt bistånd

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det ändringar i polislagen, gränsbevakningslagen, räddningslagen, lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet, polisförvaltningslagen, skjutvapenlagen, lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen och lagen om genomförande av vissa bestämmelser i rådets beslut om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet.

Genom lagförslagen i propositionen ändras den lagstiftning inom inrikesministeriets förvaltningsområde som gäller givande och mottagande av internationellt bistånd. Det föreslås särskilt ändringar i bestämmelserna om förfarandet för beslutsfattande, assistans som en annan nationell myndighet ger i utlandet samt då det gäller tjänstemännen inom inrikesministeriets förvaltningsområde ändringar i bestämmelserna om befogenheter, maktmedel, användning av maktmedelsredskap, civilrättsligt och straffrättsligt ansvar och den rättsliga ställningen i övrigt. Ändringar föreslås även bland annat i den lagstiftning som gäller de rättigheter och skyldigheter som en annan stats tjänsteman har i Finland. Genom de ändringar som föreslås i polislagen genomförs dessutom rådets s.k. Atlasbeslut om förbättrat samarbete i krissituationer mellan Europeiska unionens medlemsstaters särskilda insatsgrupper.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 INLEDNING.....	4
2 NULÄGE	6
2.1 Lagstiftning och praxis.....	6
2.1.1 Lämnande och mottagande av bistånd inom inrikesministeriets förvaltningsområde med iakttagande av Europeiska unionens rätt	6
2.1.2 Bistånd som lämnas och tas emot inom inrikesministeriets förvaltningsområde på grundval av internationella förpliktelser	13
2.1.3 Beslutsfattandet om lämnande av och begäran om internationellt bistånd inom inrikesministeriets förvaltningsområde	14
2.1.4 Handräckning och assistans som ges en annan myndighet inom inrikesministeriets förvaltningsområde	17
2.1.5 Rättigheter och skyldigheter för tjänstemän från Finland och främmande stater som deltar i lämnande och mottagande av internationellt bistånd inom inrikesministeriets förvaltningsområde	21
2.2 Bedömning av nuläget	23
2.2.1 Inledning.....	23
2.2.2 Beslutsfattandet om lämnande av och begäran om internationellt bistånd inom inrikesministeriets förvaltningsområde	23
2.2.3 Handräckning och assistans som ges en annan myndighet vid lämnande och mottagande av internationellt bistånd inom inrikesministeriets förvaltningsområde	24
2.2.4 Rättigheter och skyldigheter för civilpersoner från Finland och främmande stater som deltar i lämnande och mottagande av internationellt bistånd inom inrikesministeriets förvaltningsområde	24
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	25
3.1 Målsättning	25
3.2 De viktigaste förslagen.....	25
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	27
4.1 Ekonomiska konsekvenser.....	27
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	28
4.3 Konsekvenser för samhället.....	29
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	29
5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial	29
5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats.....	29
5.2.1 Inledning.....	29
5.2.2 Ekonomiska konsekvenser	30
5.2.3 Beslutsfattande	31
5.2.4 Myndigheternas assistans.....	31
5.2.5 Tjänstemännens rättigheter och skyldigheter	32
6 ÅLANDS STÄLLNING	33
7 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	34
DETALJMOTIVERING	35
1 LAGFÖRSLAG	35
1.1 Polislagen.....	35
2 kap. Allmänna befogenheter	35

RP 107/2016 rd

9 kap. Särskilda bestämmelser.....	35
1.2 Lagen om genomförande av vissa bestämmelser i rådets beslut om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet.....	46
1.3 Lagen om polisförvaltningslagen.....	46
1.4 Lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen.....	46
1.5 Skjutvapenlagen.....	46
1.6 Räddningslagen.....	47
1.7 Gränsbevakningslagen.....	48
1.8 Lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.....	57
2 IKRAFTTRÄDANDE.....	57
3 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING.....	57
3.1 Assistans till polisen som omfattar användning av vapenmakt med krigsmateriel.....	57
3.2 Suveränitet.....	59
3.3 Slutsatser.....	61
LAGFÖRSLAG.....	63
1 Lag om ändring av polislagen.....	63
2 Lag om ändring av lagen om genomförande av vissa bestämmelser i rådets beslut om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet.....	68
3 Lag om ändring av 15 a § i polisförvaltningslagen.....	69
4 Lag om ändring av 4 § i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen....	70
5 Lag om ändring av 17 § i skjutvapenlagen.....	71
6 Lag om ändring av 38 § i räddningslagen.....	72
7 Lag om ändring av gränsbevakningslagen.....	73
8 Lag om ändring av 39 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.....	79
BILAGA.....	80
PARALLELLTEXT.....	80
1 Lag om ändring av polislagen.....	80
3 Lag om ändring av 15 a § i polisförvaltningslagen.....	88
4 Lag om ändring av 4 § i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen....	89
5 Lag om ändring av 17 § i skjutvapenlagen.....	90
6 Lag om ändring av 38 § i räddningslagen.....	92
7 Lag om ändring av gränsbevakningslagen.....	94
8 Lag om ändring av 39 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.....	104

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Omgivningen för Finlands och Europeiska unionens interna säkerhet förändras snabbt. Det ostabila läget i grannländerna nära EU har medfört många säkerhetsproblem. Den allvarliga och organiserade brottslighet som når över gränserna samt terrorismen hittar hela tiden nya verksamhetsmöjligheter. Även it-brottsligheten i olika former hotar till exempel medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter samt ekonomin. Under de senaste åren har det uppstått nya och mångfacetterade hot, t.ex. hybridhot som innebär att både statliga och icke-statliga aktörer försöker störa ett samhälles funktionsförmåga.

Det är ofta vid EU:s yttre gränser som utmaningarna för den interna säkerheten upptäcks först. Därför bör man framhäva vikten av en fungerande förvaltning av yttre gränsen.

Uppgiftsområdet för de internationella räddningstjänsterna har utvidgats avsevärt under de senaste årtiondena. För närvarande används räddningstjänsternas kunnande som stöd vid traditionella uppgifter som hör till räddningsväsendet, nämligen utöver förebyggande av storo-lyckor som beror på människan eller naturen även t.ex. vid övergripande stödjande av storska-liga humanitära biståndsinsatser orsakade av katastrofer och konflikter.

För att upprätthålla den interna säkerheten ska myndigheterna ha kompetens att fullt ut kunna utnyttja befintliga instrument samt bedriva nationellt samarbete och samarbete med stater, in-ternationella organisationer och EU. Att upprätthålla den interna säkerheten är i regel varje stats eget ansvar. Staterna, EU och de internationella organisationerna har skapat olika sam-ordnings- och samarbetsmekanismer för bekämpningen och hanteringen av hot mot den in-terna säkerheten. Dessa grundar sig på de bilaterala och multilaterala avtalen och samarbetsstruk-turerna. Målet är att staterna ska kunna lämna andra stater bistånd samt att biståndet ska kunna användas av EU och internationella organisationer t.ex. vid terroristbrott, naturolyckor, kata-strofer och andra nödsituationer eller vid fara för sådana. Genom Lissabonfördraget stärkte man medlemsstaternas solidaritet genom att ta in en s.k. solidaritetsklausul (artikel 222 i FEUF) i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt för sådana situationer som nämns ovan.

Inom inrikesministeriets förvaltningsområde finns det många arrangemang både internationellt och inom EU som kan utnyttjas av polis-, räddnings- och gränsbevakningsmyndigheter för att lämna och ta emot bistånd för bekämpning och hantering av hot och risker som gäller den in-terna säkerheten. Exempel på det samarbete som bygger på lagstiftningen på EU-nivå är un-ionens civilskyddsmekanism, det samarbete som koordineras av Gränsförvaltningsbyrån (Frontex) och det s.k. Prümsamarbetet och Atlassarbetet, genom vilka man strävar efter att effektivisera samarbetet mellan brottsbekämpande myndigheter och polismyndigheter i syfte att bekämpa terrorism och gränsöverskridande brottslighet.

Vid utrikesutskottets behandling av statsrådets redogörelse om Europeiska unionens konstitut-ionella fördrag samt av regeringens proposition om godkännande av Europeiska unionens konstitutionella fördrag (UtUB 2/2006 rd, UtUB 13/2006 rd) krävde utskottet en utredning om solidaritetsklausulens konsekvenser och om de åtgärder som genomförandet kräver (UtUB 13/2006 rd). Enligt utrikesutskottet är det viktigt att man säkerställer att det finns beredskap för de åtgärder som solidaritetsklausulen innefattar.

Enligt statsrådets säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse (SRR 6/2012 rd) sörjer Finland för att det i den nationella lagstiftningen inte ska finnas hinder för att fullgöra solidaritetsklau-sulen eller för att Finland ska kunna vidta åtgärder i utlandet med stöd av solidaritetsklau-su-

RP 107/2016 rd

len. Enligt redogörelsen strävar Finland efter att utreda behoven av ändringar i vår lagstiftning.

Inrikesministeriet har i enlighet med uppdraget i säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen inlett en revidering av den lagstiftning som gäller dess eget förvaltningsområde.

Den 14 maj 2013 tillsatte utrikesministeriet en arbetsgrupp som på basis av säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen bedömde förändringsbehov av lagstiftning som anknyter till krishantering och annat internationellt samarbete (Betänkande: Arbetsgruppen för förändringsbehov av lagstiftning som anknyter till krishantering och annat internationellt samarbete, UM006:00/2013). Arbetsgruppen bedömde bland annat behoven att komplettera lagstiftningen i syfte att verkställa solidaritetsklausulen.

Enligt betänkandet av arbetsgruppen vid utrikesministeriet bör man i en sådan situation där man lämnar eller begär sådant internationellt bistånd som hör till polis- eller gränsbevakningsmyndigheterna och som inte omfattas av unionens lagstiftning eller av sådana internationella avtal som är bindande för Finland se över den lagstiftning som gäller förfarandet för beslutsfattande samt befogenheterna, maktmedelsredskapen och den rättsliga ställningen för en främmande stats myndigheter i de fall när myndigheterna utövar verksamhet inom finskt territorium eller på motsvarande sätt när finska myndigheter utövar verksamhet i utlandet. Enligt arbetsgruppen ska lagstiftningen dessutom vid behov ses över så att myndigheterna inom inrikesministeriets förvaltningsområde kan få ett så effektivt stöd som möjligt av försvarsmakten i internationella situationer.

Regeringens proposition är ett resultat av revideringen av lagstiftningen inom inrikesministeriets förvaltningsområde. Den innehåller förslag om de ändringar som behöver göras i lagstiftningen inom inrikesministeriets förvaltningsområde. Dessa ändringar stöder även det mål enligt regeringsprogrammet för statsminister Sipiläs regering som gäller precisering av lagstiftningen om internationellt bistånd, så att den tillgodoser behoven av internationellt samarbete inom utrikes- och säkerhetspolitiken.

Den 25 mars 2015 tillsatte utrikesministeriet en förvaltningsövergripande arbetsgrupp, vars syfte var att bereda ett förslag till en speciallag utifrån betänkandet från arbetsgruppen för förändringsbehov av lagstiftning som anknyter till krishantering och annat internationellt samarbete. Lagstiftningsprojektets primära syfte var att på nationell nivå genomföra förpliktelserna enligt solidaritetsklausulen och klausulen om ömsesidigt bistånd samt att säkerställa att Finland har en ändamålsenlig beredskap att fatta beslut om att lämna och ta emot bistånd. Arbetsgruppen föreslog att det ska stiftas en lag om de högsta statsorganens (republikens president, statsrådet och riksdagen) beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (betänkande av arbetsgruppen för beredning av lagstiftning i samband med lämnande och mottagande av internationellt bistånd, UM002:00/2015). I maj 2016 överlämnade regeringen till riksdagen en proposition med förslag till lag om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (RP 72/2016 rd).

I juni 2016 överlämnade regeringen till riksdagen en proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om försvarsmakten, territorialövervakningslagen och värnpliktslagen (RP 94/2016). Lagförslagen i propositionen kompletterar lagstiftningen om den internationella verksamheten inom försvarsministeriets förvaltningsområde.

Inrikesministeriets proposition har ett nära samband med de båda ovannämnda propositionerna.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

2.1.1 Lämnande och mottagande av bistånd inom inrikesministeriets förvaltningsområde med iakttagande av Europeiska unionens rätt

Medlemsstaterna i Europeiska unionen har flera samarbetsinstrument till sitt förfogande, som kan användas för bekämpning och hantering av hot och risker som gäller den interna säkerheten och genom vilka man kan lämna och ta emot bistånd i störningssituationer. Många av dessa samarbetsinstrument har utarbetats innan Lissabonfördraget trädde i kraft, och de har vidareutvecklats efter fördragets ikraftträdande. Genom samarbetsinstrumenten kan man även hantera de situationer som avses i solidaritetsklausulen.

I Lissabonfördraget togs det in två nya klausuler, nämligen solidaritetsklausulen (artikel 222 i FEUF) och klausulen om ömsesidigt bistånd (artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen, FEU), vars syfte är att stärka EU-medlemsstaternas metoder för att begära och lämna bistånd i olika krissituationer. Tillämpningsområdet för solidaritetsklausulen är noggrant avgränsat till tre icke-statliga hotbilder (terroristattacker samt storolyckor som beror på naturen eller människan). Tillämpningsområdet för klausulen för ömsesidigt bistånd omfattar väpnat angrepp och andra allvarliga säkerhetshot jämförbara med väpnade angrepp.

Solidaritetsklausulen. I artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt togs in nya bestämmelser om solidaritetsklausulen. Enligt artikel 222.1 ska unionen och dess medlemsstater handla gemensamt i en anda av solidaritet om en medlemsstat utsätts för en terroristattack eller drabbas av en naturkatastrof eller en katastrof som orsakas av människor.

Enligt artikel 222.1 ska unionen mobilisera alla instrument som står till dess förfogande, även de militära resurser som medlemsstaterna tillhandahåller, för att förhindra terroristhot på medlemsstaternas territorier och skydda de demokratiska institutionerna och civilbefolkningen från en eventuell terroristattack. Vidare sägs det att unionen ska bistå en medlemsstat på dess territorium på begäran av dess politiska myndigheter vid en terroristattack, en naturkatastrof eller en katastrof som orsakas av människor.

I artikel 222.2 bestäms det att de andra medlemsstaterna ska lämna bistånd på begäran av en drabbad medlemsstats politiska myndigheter, om medlemsstaten utsätts för en terroristattack eller drabbas av en naturkatastrof eller en katastrof som orsakas av människor. Medlemsstaterna ska samordna sina åtgärder inom rådet.

Enligt förklaring 37 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt som gäller solidaritetsklausulen ska varje medlemsstat ha rätt att välja det lämpligaste sättet att uppfylla sitt eget krav på solidaritet, utan att det påverkar de åtgärder som unionen har beslutat för att uppfylla kravet på solidaritet med en medlemsstat som utsätts för en terroristattack eller som drabbas av en naturkatastrof eller en katastrof som orsakas av människor. Detta begränsar dock inte genomförandet av de åtgärder som unionen har godkänt för att uppfylla kravet på solidaritet med en medlemsstat.

Tillämpningen av solidaritetsklausulen innefattar två delar mellan vilka det ska göras åtskillnad (RP 23/2008 rd, s. 111). Artikel 222.1 som ger rätt att använda unionens instrument ger unionen rätt att i sådana situationer som avses i klausulen besluta om ibruktagandet av de instrument som den förfogar över. Även om man kan anse att medlemsstaterna ges spelrum även i detta fall, särskilt då det är fråga om användning av militära resurser, handlar det dock i sista hand om sådana åtgärder som omfattas av unionens beslutanderätt. Enligt kravet i artikel

222.2 om att medlemsstaterna ska lämna varandra bistånd ges medlemsstaterna rätt att besluta om det bistånd som ska lämnas.

Enligt artikel 222.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt ska bestämmelser för hur unionen ska genomföra solidaritetsklausulen anges i ett beslut som antas av rådet på gemensamt förslag av kommissionen och unionens höga representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik. I rådets beslut 2014/415/EU om närmare bestämmelser för unionens genomförande av solidaritetsklausulen (nedan genomförandebeslutet), föreskrivs det om det geografiska tillämpningsområdet för solidaritetsklausulen, aktiveringsmekanismen, beredskapsarrangemangen på unionsnivå och om genomförandet av samordningen i rådet. Enligt artikel 2 i genomförandebeslutet har beslutet inga försvarspolitiska konsekvenser. Den andra meningen i artikel 222.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt enligt vilken rådet ska besluta i enlighet med artikel 31.1 i fördraget om Europeiska unionen, om detta beslut har försvarsmässiga konsekvenser, har lämnats utanför beslutets rättsliga grund.

Enligt artikel 4 i genomförandebeslutet får i händelse av en katastrof eller en terroristattacker den medlemsstat som berörs åberopa solidaritetsklausulen om den, efter att ha uttömt de möjligheter som befintliga medel och verktyg erbjuder på nationell nivå och unionsnivå, bedömer att krisen tydligt överstiger de insatsresurser som är tillgängliga för den. De politiska myndigheterna i den medlemsstat som berörs ska rikta sitt åberopande till ordförandeskapet för rådet. Åberopandet ska även riktas till Europeiska kommissionens ordförande genom det centrum för samordning av katastrofberedskap (Emergency Response Coordination Centre, ERCC) som lyder under kommissionen.

I artikel 5 i genomförandebeslutet föreskrivs det om genomförandet på unionsnivå. När solidaritetsklausulen åberopas, ska rådet säkerställa den politiska och strategiska inriktningen på unionens åtgärder till följd av åberopandet av solidaritetsklausulen, med fullt beaktande av kommissionens och den höga representantens befogenheter. Rådets ordförandeskap ska omedelbart aktivera EU:s integrerade arrangemang för politisk krisverksamhet (Integrated Political Crisis Response Arrangements, IPCR-arrangemangen), om dessa inte redan används, och på så vis informera alla medlemsstater om att solidaritetsklausulen har åberopats.

När solidaritetsklausulen åberopas ska ERCC i enlighet med artikel 5.6 i genomförandebeslutet dygnet runt fungera som central kontaktpunkt på unionsnivå för medlemsstaternas behöriga myndigheter och andra berörda parter, dock utan att det påverkar kommissionens eller den höga representantens befintliga ansvarsområden eller befintliga informationsnätverk. Kommissionen och den höga representanten identifierar enligt artikel 5.2 i genomförandebeslutet alla relevanta unionsinstrument som bäst kan bidra till att bemöta krisen. Detta gäller sektorspecifika, operativa, politiska och finansiella instrument och strukturer samt åtgärder som vidtas inom ramen för dessa instrument. Med hjälp av EU:s militära stab identifierar kommissionen och den höga representanten de militära resurser som bäst kan bidra till att bemöta krisen. Kommissionen och den höga representanten identifierar även de instrument och resurser som tillhör unionsorganens ansvarsområde. Dessutom ger kommissionen och den högre representanten råd om huruvida befintliga instrument räcker till för att bistå den medlemsstat som berörs efter det att klausulen har åberopats.

Vid behov lägger kommissionen och den höga representanten i enlighet med artikel 1.3 i genomförandebeslutet fram förslag för rådet, särskilt vad gäller följande: beslut om undantagsåtgärder som inte omfattas av befintliga instrument, begäranden om militära resurser utöver vad som är möjligt inom det befintliga civilskyddssamarbetet samt åtgärder till stöd för snabba åtgärder av medlemsstaterna.

RP 107/2016 rd

Vid tillämpningen av solidaritetsklausulen ska rådets generalsekretariat, kommissionen och Europeiska utrikestjänsten samt, i händelse av terroristattacker, EU:s samordnare för kampen mot terrorism ge stöd och råd till ordförandeskapet. Beroende på krisen och enligt behov ska andra strukturer och unionsorgan på området för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, inklusive den gemensamma säkerhets- och försvarspolitikerna, bidra med sina insatser i överensstämmelse med relevanta bestämmelser i unionslagstiftningen. Om krisen förutsätter sådana åtgärder som hör till områdena inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken eller den gemensamma säkerhets- och försvarspolitikerna, ska rådet fatta ett beslut i frågan i enlighet med det som bestäms i EU:s grundfördrag.

I genomförandebeslutet föreskrivs det utöver det ovan nämnda även om samlade läges- och analysrapporter, utvärdering av hot på unionsnivå, omvärdering av arrangemangen inom ramen för genomförandebeslutet samt utfasning av arrangemangen inom ramen för genomförandebeslutet.

Verkställandet av solidaritetsklausulen på unionsnivå möjliggör en helhetsmässig bedömning av användningen av alla de resurser som EU:s mekanismer och medlemsstaterna tillhandahåller unionen. Unionens instrument inbegriper strategin för EU:s interna säkerhet, unionens civilskyddsmekanism och de strukturer som har utvecklats inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitikerna. Unionen kan till exempel ta i bruk instrumenten för polis-samarbete, juridiskt samarbete och civilskydd samt instrumenten för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och den gemensamma säkerhets- och försvarspolitikerna, inklusive de militära resurser som medlemsstaterna tillhandahåller unionen.

Innehållet i solidaritetsklausulen behandlades i Finland i samband med ratificeringsförberedelserna i fråga om fördraget om Europeiska unionens grundfördrag (RP 67/2006 rd) och Lissabonfördraget (RP 23/2008 rd). Utgångsläget var att alla resurser i medlemsstaterna, inklusive de militära resurserna, ska finnas till förfogande för genomförandet av solidaritetsklausulen (UtUB 2/2006 rd, s.15).

Åtgärderna för genomförandet av solidaritetsklausulen är till sin art sådana att de överskrider gränserna för den handräckning som ges av olika myndigheter i medlemsstaterna (UtUB 6/2008 rd, s. 15). Huvudrollen i de sannolika situationerna för genomförandet av solidaritetsklausulen ska innehas av medlemsstaternas civila myndigheter, dvs. i fråga om Finland särskilt området för inrikesförvaltningen. Det kan även bli aktuellt att sända soldater eller försvarsmaktens materiel till en annan medlemsstats territorium för sådana biståndsuppdrag som är en del av samarbetet mellan räddningsmyndigheter och polisen i unionsländerna. Dessa åtgärder ska ledas och organiseras av de behöriga myndigheterna i den mottagande staten (FsUU 2/2006 rd, s.4 och FsUU 4/2008 rd, s.4).

Hittills har medlemsstaterna inte åberopat solidaritetsklausulen i Lissabonfördraget. Som en följd av terroristattacken på tågen i Madrid den 11 mars 2004 hänvisade unionsländerna till solidariteten i en gemensam resolution. Det var dock inte fråga om ett åberopande av solidaritetsklausulen. Efter terroristattackerna i Paris den 13 november 2015 föreslog Frankrike inte att solidaritetsklausulen ska aktiveras, utan åberopade i stället klausulen om ömsesidigt bistånd och begärde militär assistans.

Medlemsstaterna kan åberopa solidaritetsklausulen till exempel i sådana fall när de vill ha politiskt stöd från de andra medlemsstaterna. Ett annat syfte kan vara att skapa ett tryck på att använda de befintliga bistånds- och samarbetsmekanismerna mera effektivt. Att utnyttja de befintliga mekanismerna är den mest effektiva metoden att lämna bistånd, eftersom lagstiftningen och de praktiska verksamhetsmodellerna för dessa bidrar till att lämnandet och mottagandet av biståndet blir effektivt.

Syftet med *IPCR-arrangemangen* är att stärka EU:s förmåga att fatta snabba beslut när stora kriser och störningssituationer såsom terrordåd kräver att man reagerar på EU:s politiska nivå och när en enskild medlemsstats resurser, förmågor och strukturer inte är tillräckliga för att reagera på störningssituationen. På begäran av en medlemsstat som har drabbats av en kris eller störningssituation aktiverar EU-ordförandelandet IPCR-mekanismen genom att informera om saken i rådet. Genom mekanismen skapas inga nya förfaranden för beslutsfattande, utan den har använts för att ge en ram för en mer effektiv användning av befintliga strukturer. IPCR-mekanismen kan även utnyttjas i andra situationer än de som omfattas av solidaritetsklausulen. På grund av migrationssituationen aktiverade t.ex. Luxemburg hösten 2015 det informationsutbyte som ingår i IPCR-mekanismen. Detta var första gången IPCR-mekanismen aktiverades.

Statsrådets lägescentral är Finlands nationella kontaktpunkt i fråga om unionens civilskyddsmekanism, IPCR-arrangemangen, NATOs EADRC-arrangemang (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre), FN-samarbetet samt vissa larmarrangemang enligt bilaterala fördrag. Lägescentralen vid statsrådets kansli har till uppgift att producera information om säkerhetsincidenter i realtid, att för statsledningen skapa en lägesbild som har sammanställts utifrån uppgifter från de behöriga myndigheterna, att dygnet runt vara kontaktpunkt för det internationella biståndet samt att utbyta information om mottagandet av internationellt bistånd. Statsrådets lägescentral har till uppgift att förmedla den information som erhållits via alarmarrangemangen vidare till behöriga myndigheter samt vid behov stödja samordningen på nationell nivå i enlighet med myndigheternas anvisningar och den modell för hantering av störningssituationer som beskrivs i säkerhetsstrategin för samhället. På statsrådets nivå omfattar kontaktpunktens verksamhet sådana system där det krävs beslut av ett behörigt ministerium eller av statsrådets allmänna sammanträde när man svarar på en begäran om bistånd.

Civilskyddsmekanismen. Unionens civilskyddsmekanism upprättades genom ett beslut av Europaparlamentet och rådet (Europaparlamentets och rådets beslut om en civilskyddsmekanism för unionen, 1313/2013/EU) i syfte att förbättra och effektivisera samarbetet mellan de europeiska länderna samt att på räddningstjänstens område underlätta den samordning som gäller förebyggande, beredskap och biståndsverksamhet vid naturkatastrofer och katastrofer som orsakats av människor. EU:s alla 28 medlemsstater samt Island, Norge, Serbien, f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, Montenegro och Turkiet deltar i mekanismen. Staterna, FN och dess organisationer samt vissa internationella organisationer kan begära om bistånd via mekanismen. När en medlemsstats insatsberedskap inte är tillräcklig vid en katastrof, kan den via unionens mekanism begära bistånd från andra stater för att komplettera sina resurser inom räddningstjänsterna och annan katastrofhjälp.

Mekanismen omfattar främst skydd av människor, men även skydd av miljö och egendom samt skydd både inom unionen och utanför unionen vid olika slag av katastrofer som orsakas av naturen och människor, inklusive miljökatastrofer, förorening av hav och akuta nödsituationer som hotar hälsan. Vid terrordåd eller sådana katastrofer som beror på kärnkrafts- eller strålningsolyckor täcker unionens mekanism endast de beredskaps- och biståndsåtgärder som hör till räddningstjänsternas område.

Syftet med civilskyddsmekanismen är att effektivisera samarbetet på räddningstjänsternas område, underlätta inledande av biståndsåtgärder, förbättra identifieringen och bedömningen av risker, förbättra kvaliteten på resurserna, samt öka kostnadseffektiviteten. I den migrationssituation som tillspetsats under det senaste året har t.ex. flera europeiska länder begärt och tagit emot bistånd via civilskyddsmekanismen. Syftet med civilskyddsmekanismen är även att främja genomförandet av EU:s solidaritetsklausul genom att ställa medlemsstaternas kapacitet och beredskap till förfogande enligt behov. Om biståndet inte är tillräckligt, kan en medlemsstat överväga att åberopa solidaritetsklausulen för att öka möjligheterna att få bistånd.

RP 107/2016 rd

Uppgiftsområdet för de internationella räddningstjänsterna har utvidgats avsevärt under de senaste årtiondena. Ännu vid millenniumskiftet gällde största delen av de internationella räddningsuppdragen sådana olyckor som orsakades av naturen eller människorna. I dag används kunskaper inom räddningstjänsterna i stor omfattning även i uppdrag som stöder humanitära biståndsinsatser både inom unionen och utanför unionen.

Att det internationella uppgiftsområdet har förändrats och särskilt att FN-organisationerna har blivit beroende av aktörerna inom räddningstjänsterna kan ses både på EU-nivå och i Finland. Genom räddningstjänsterna lämnas det mer bistånd till tredjeländer än till länder inom unionen. På begäran av tredjeländer har unionens civilskyddsmekanism aktiverats över 120 gånger efter att dess verksamhet inletts. Även största delen av de uppdrag inom räddningsväsendet som Finland utförde 2014 var av karaktären humanitär verksamhet. Finland deltog bl.a. i bekämpningen av Ebola-epidemin i Afrika genom att sända experter som stöd för Världshälsoorganisationen WHO:s åtgärder i området samt genom att bistå med en betydande mängd materiel (personlig skyddsutrustning). Dessutom sände inrikesministeriet experter till Turkiet och Jordanien för att bidra till att FN-organisationernas biståndstransporter nådde fram. I maj 2015 sände Finland två experter från räddningsväsendet som stöd för biståndsverksamheten i samband med situationen efter jordbävningen i Nepal. Till följd av en materielbegäran som Ungern lämnade via unionens civilskyddsmekanism donerade Finland i september 2015 för temporär inkvartering av flyktingar 192 tält som lämpar sig för kalla förhållanden. I mars 2016 levererade Finland med anledning av en biståndsbegäran från Grekland som materialhjälp tält, filter och andra förnödenheter som underlättar invandrarnas förhållanden.

Om det utanför unionen inträffar en katastrof, eller om det finns en överhängande risk för en katastrof, kan den berörda staten begära bistånd av medlemsstaterna i EU genom centrumet för samordning av katastrofberedskap (ERCC). Staten kan begära bistånd även genom FN eller dess specialorgan eller någon annan internationell organisation. Organisationerna själva kan också begära bistånd. När det gäller de åtgärder som vidtas vid katastrofer utanför unionen främjar och stöder unionens mekanism de åtgärder som vidtas av medlemsstaterna och unionen. Unionen stöder och kompletterar medlemsstaternas åtgärder genom att underlätta bl.a. samordningen av transportmateriel och att vid behov delta i finansieringen av ytterligare materiel. Unionens mekanism kan även användas för att ge konsulära myndigheter inom unionen assistans i samband med katastrofer i tredjeländer, om de konsulära myndigheterna i de berörda medlemsstaterna begär det. Katastrofhjälpen kan som en viktig del av denna och som en sista utväg innefatta även utnyttjande av militära resurser under civil ledning. Om det anses ändamålsenligt att använda militär kapacitet vid räddningsinsatser, bör samarbetet med militären följa de tillvägagångssätt, förfaranden och kriterier som fastställts av rådet eller dess behöriga organ för att göra militär kapacitet som är relevant för räddningstjänsten tillgänglig för civilskyddsmekanismen i överensstämmelse med relevanta internationella riktlinjer.

När det bistånd som lämnas inom ramen för unionens mekanism bidrar till unionens humanitära biståndsverksamhet, särskilt i komplexa nödsituationer, bör de åtgärder som får ekonomiskt bistånd enligt detta beslut vara förenliga med de humanitära principerna och de principer om utnyttjande av civilskyddsresurser samt militära resurser som avses i det europeiska samförståndet om humanitärt bistånd. Bistånd som lämnas via unionens civilskyddsmekanism kompletterar också rådets förordning (EU) 2016/369 av den 15 mars 2016 om tillhandahållande av krisstöd inom unionen.

Prümsamarbetet. Prümsamarbetet fick sin början när Tyskland, Spanien, Frankrike, Luxemburg, Holland, Österrike och Belgien år 2005 undertecknade fördraget om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism, gränsöverskridande brottslighet och olaglig migration (nedan Prümfördraget). Finland anslöt sig till fördraget, och det trädde i kraft i Finland den 17 juni 2007 (FördrS 53 och 54/2007).

RP 107/2016 rd

Största delen av det som bestäms i Prümfördraget togs in i EU-lagstiftningen genom rådets beslut 2008/615/RIF om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet (nedan Prümbeslutet). Prümbeslutet anknyter också till rådets beslut 2008/616/RIF om genomförande av beslut 2008/615/RIF om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet (nedan beslutet om genomförande av Prümbeslutet).

Bestämmelserna i Prümbeslutet är direkt förpliktande lagstiftning för Finlands myndigheter. I och med ikraftträdandet av Prümbeslutet krävde dock en del av bestämmelserna i beslutet nationella genomförandebestämmelser och upphävande av vissa bestämmelser i lagen om sätande i kraft av Prümfördraget (277/2007). Ändringarna gjordes genom lagen om genomförande av vissa bestämmelser i rådets beslut om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet (1207/2011). Enligt artikel 35.1 i Prümbeslutet ska de tillämpliga bestämmelserna i detta beslut tillämpas i stället för motsvarande bestämmelser i Prümfördraget.

Beslutet om genomförande av Prümbeslutet har en direkt rättsverkan, och eftersom beslutet är tydligt och exakt har det kunnat tillämpas som sådant och inte krävt några separata genomförandeåtgärder i Finland. Detta beslut innehåller sådana bestämmelser som är mycket tekniska och detaljerade och som gäller det utbyte av DNA-, fingeravtrycks- och fordonsregisterinformation samt de gemensamma insatser som omfattas av Prümbeslutet.

Utöver EU-staterna har även Island och Norge ingått avtal med EU om att ansluta sig till Prümbeslutet, och därmed tillämpas bestämmelserna i artiklarna 1—19 och 21 i Prümbeslutet även vid de bilaterala relationerna mellan Island och Norge samt medlemsstaterna i EU (rådets beslut 2010/482/EU om ingående av avtalet mellan Europeiska unionen och Island och Norge om tillämpningen av vissa bestämmelser i rådets beslut 2008/615/RIF om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet och rådets beslut 2008/616/RIF om genomförande av beslut 2008/615/RIF om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet, och bilagan till detta (EUT L 238, 9.9.2010).

De bestämmelser som är viktiga med tanke på lagstiftningen om lämnande och mottagande av internationellt bistånd är de bestämmelser i kapitel 5 i Prümbeslutet som gäller gemensamma insatser, inklusive gemensamma patruller (artikel 17), bistånd vid större evenemang, katastrofer och allvarliga olyckor (artikel 18) och de bestämmelser i beslutet om genomförande av Prümbeslutet som gäller det samarbete som nämns ovan. Av bestämmelserna i Prümfördraget gäller fortfarande det som bestäms i artikel 25 om åtgärder vid omedelbar fara och det som bestäms i artikel 27 om samarbete på begäran. Med stöd av artikel 25 i fördraget kan en fördragsslutande parts myndigheter i brådsakande fall utan förhandsmedgivande överskrida den gemensamma gränsen i vissa situationer. Staterna vid Finlands landgräns är inte parter i Prümfördraget, och därför måste bestämmelsen inte i praktiken tillämpas på Finland.

Artiklarna 17 och 18 i Prümbeslutet gäller samarbetet inom en medlemsstats territorium. Prümbeslutet ska tillämpas inom en medlemsstats land-, havs- och luftområden. Det ska däremot inte tillämpas utanför en medlemsstats territorium, som t.ex. inom ekonomiska zoner, på det fria havet eller på det luftrum som är ovanför dessa.

Samarbetet enligt Prümbeslutet kan t.ex. avse gemensamma patruller i gränsområden, gemensamma insatser i samband med större evenemang, sampatrullering för att upprätthålla den allmänna ordningen och säkerheten samt förebyggande av brott eller åtgärder gällande trafik-säkerheten.

Atlassamarbetet. Rådets beslut 2008/617/RIF om förbättrat samarbete i krissituationer mellan Europeiska unionens medlemsstaters särskilda insatsgrupper (nedan Atlasbeslutet) kompletterar de bestämmelser i Prümbeslutet som gäller det polisiära bistånd som ges mellan medlemsstaterna genom de särskilda insatsgrupperna i sådana krissituationer som är förorsakade av människor och som innebär ett allvarligt direkt fysiskt hot mot personer, egendom, infrastruktur eller institutioner, särskilt tagande av gisslan, kapning och liknande händelser. I beslutet fastställs de allmänna regler och villkor enligt vilka en medlemsstats särskilda insatsgrupper får lämna bistånd och/eller operera på en annan medlemsstats territorium i sådana fall där de blivit ombudda av den begärande medlemsstaten att göra detta för att hantera en krissituation.

Medlemsstaterna kan på basis av beslutet begära bistånd av en annan medlemsstats särskilda insatsgrupper för att hantera en krissituation. Med särskild insatsgrupp avses en brottsbekämpande grupp i en medlemsstat, vilken har hantering av krissituationer som specialuppgift. I Finland avser detta polisens och gränsbevakningsväsendets särskilda insatsgrupper. I de finska myndigheternas verksamhet iaktas befintliga befogenheter och vid behov begärs assistans av en annan myndighet. Med krissituation avses en situation där de behöriga myndigheterna i en medlemsstat har rimlig anledning att förmoda att det föreligger ett brott som innebär ett allvarligt direkt fysiskt hot mot personer, egendom, infrastruktur eller institutioner i den medlemsstaten, särskilt i sådana situationer som gäller bekämpning av terrorism. Biståndet kan bestå av tillhandahållande av utrustning eller expertis till den begärande medlemsstaten eller t.o.m. av insatser med användning av vapen i samarbete med den begärande medlemsstatens särskilda insatsgrupper. Insatserna ska genomföras under den begärande medlemsstatens ledning och i enlighet med den begärande medlemsstatens lagstiftning. I civilrättsliga och straffrättsliga ansvarsfrågor tillämpas artikel 21.4 och 21.5 i Prümbeslutet samt bestämmelserna i artikel 22. I Finland har Atlasbeslutet hittills inte genomförts.

Gränsförvaltningsbyråns insatser. Gränsförvaltningsbyrån (nedan Frontex) samordnar bland annat de gränsbevakningsinsatser som ska genomföras vid medlemsstaternas yttre gränser. Finland har deltagit sedan 2006 i de gemensamma insatser i medlemsstaterna som samordnas av Frontex. De gränsbevakare som deltar i en insats kan i enlighet med gränsbevakarnas anvisningar i värdstaten och i regel i deras närvaro utöva de befogenheter som krävs för att utföra gränsbevakningen och gränskontrollerna i enlighet med kodexen om Schengengränserna (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/399). De gränsbevakningsmän som deltar i en insats har med tillstånd av hemmedlemsstaten och den mottagande medlemsstaten och i närvaro av den mottagande medlemsstatens gränsbevakare samt i enlighet med den nationella lagstiftningen i den mottagande medlemsstaten rätt att vid utförandet av sina uppdrag och vid utövandet av sina befogenheter använda maktmedel, inklusive användning av tjänstevapen, ammunition och utrustning. Tjänstevapen, ammunition och utrustning får också i enlighet med lagstiftningen i den mottagande medlemsstaten användas för självförsvar och för att försvara gruppen eller andra personer.

För deltagande i de gemensamma insatser som samordnas av Frontex har man vid gränsbevakningsväsendet inrättat en internationell beredskapsstyrka från vilken gränsbevakare som frivilligt sökt sig eller valts ut till den sänds ut till insatser. De personer som deltar i styrkan deltar också i de möten som ordnas av Frontex, och dessutom ordnar gränsbevakningsväsendet årligen en gemensam utbildning för styrkan. År 2015 deltog gränsbevakningsväsendet i Frontexinsatser med en betydande insats omfattande cirka 11,5 årsverken (inklusive besättningarna på fartyg och luftfartyg). Under två månader deltog ett spaningsflygplan i insatserna, under tre månader patrullbåtar av kategorin PV-08 och under fyra månader patrullbåtar av kategorin NV. De nationella experter som har SGO-status (Seconded Guest Officer) och som har kommenderats i Frontex tjänst har bidragit med 14 månadsverken och de experter vid gränsbevakningsväsendet som deltagit i gemensamma insatser vid land-, havs- och luftgränser (flygfält) med cirka 60 månadsverken, vilket betyder att cirka 60 personer har deltagit under

perioder på cirka en månad. År 2014 motsvarade nivån på experternas deltagande i gemensamma insatser cirka fem årsverken (52 personer).

Frontex kontaktpunkt (NFPOC, National Frontex Point of Contact) i Finland är enheten för lägesbild och riskanalys vid staben för gränsbevakningsväsendet. Enheten för lägesbild och riskanalys tar emot den begäran som sänds via Frontex och som bl.a. gäller att till en snabbinsats vid en gräns sända ut gränsbevakare enligt artikel 8d.8 i rådets förordning (EG) nr 2007/2004 om inrättande av en europeisk byrå för förvaltningen av det operativa samarbetet vid Europeiska unionens medlemsstaters yttre gränser. Omedelbart efter att enheten för lägesbild och riskanalys har tagit emot begäran startar den förfrågningarna om frigörande av personal från gränsbevakningsväsendets internationella beredskapsstyrka (EBGT) samt förmedlar begäran till enheten för internationellt samarbete vid staben för gränsbevakningsväsendet för en utförligare beredning.

Europeiska stödkontoret för asylfrågor samt dess stödgrupper för migrationshantering. De stödgrupper för migrationshantering som verkar under Europeiska stödkontoret för asylfrågor (European Asylum Support Office, EASO) är ett instrument inom EASO:s operativa stödverksamhet och gruppernas uppgift är att på ett snabbt och effektivt sätt lämna och samordna operativt bistånd till de medlemsstater vars asyl- och mottagningsystem är utsatta för ett särskilt tryck. Stödgrupperna för migrationshantering består av nationella experter. Dessa stödgrupper ska främst erbjuda temporära assistans och temporära expertis gällande mottagande, utbildning, tolktjänster, uppgifter om ursprungsland samt hantering och förvaltning av asylansökningar. Stödgruppen kan sändas ut på begäran av en eller flera medlemsstater. Medlemsländerna har en förteckning över sina nationella experter som står till förfogande för stödgrupperna för migrationshantering, och EASO upprätthåller en gemensam förteckning över de experter som står till förfogande. Stödgrupperna har främst använts som en del av det operativa stöd som getts till Grekland och Italien.

2.1.2 Bistånd som lämnas och tas emot inom inrikesministeriets förvaltningsområde på grundval av internationella förpliktelser

I regel har polismyndigheterna i varje land behörighet endast inom sitt eget lands territorium. Brottsligheten sträcker sig dock över staternas gränser. Polisen och de övriga brottsbekämpande myndigheterna har flera former av och kanaler för internationellt samarbete genom vilka myndigheterna i de olika länderna bekämpar den gränsöverskridande brottsligheten. Gemensamma samarbetskanaler är exempelvis Europol och Interpol.

Det internationella systemet för rättslig hjälp och handräckning grundar sig på sådana avtal mellan staterna som ingåtts bl.a. inom Europarådet, EU och FN. I fråga om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål är de viktigaste avtalen Europarådets konvention om rättslig hjälp (FördrS 29 och 30/1981) och konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater (FördrS 87 och 88/2005) som kompletterar den. Utöver konventionerna gäller ett antal särskilda avtal av mindre omfattning. Lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden (4/1994, *nedan rättshjälpslagen*) är en allmän lag om rättslig hjälp. Med internationell rättslig hjälp avses en sådan begäran som hänför sig till utredning av sådana brott som redan begåtts. Den internationella handräckningen omfattar däremot det samarbete mellan brottsbekämpande myndigheter som sker under underrättelsefasen och andra faser som infaller före den egentliga förundersökningen. Med stöd av lagen om gemensamma utredningsgrupper (1313/2002) kan den behöriga förundersökningsmyndigheten tillsammans med en behörig myndighet i en främmande stat ingå en överenskommelse om att inrätta en gemensam utredningsgrupp för förundersökning av ett brott.

RP 107/2016 rd

Det finns sålunda särskilda bestämmelser om internationell rättslig hjälp och handräckning. Den rättsliga hjälpen mellan EU-medlemsstaterna kommer i fortsättningen att bygga på det direktiv som gäller en europeisk utredningsorder (2014/41/EU) och som med vissa undantag ersätter de övriga instrumenten vid rättslig hjälp mellan medlemsstaterna. När lagstiftningen om genomförandet av direktivet har trätt i kraft är det inte längre möjligt att tillämpa lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden i sådana situationer mellan Finland och de övriga EU-medlemsstaterna som avses i direktivet.

Finland har bilaterala överenskommelser om bekämpning av brott med flera stater, bland annat Estland (FördrS 58/1995), Lettland (FördrS 8/1997), Litauen (FördrS 72/1997) och Ryssland (FördrS 12/1994). Dessa omfattar såväl förundersökningssamarbete som förebyggande, avslöjande och bekämpning av brott.

Finland omfattas inte av några internationella förpliktelser som gäller lämnande eller mottagande av sådant bistånd som är avsett för att upprätthålla gränssäkerheten. Med stöd av 15 c § i gränsbevakningslagen (578/2005) kan gränsbevakningsväsendet besluta om sitt deltagande i t.ex. enstaka internationella räddnings-, brandskydds- eller miljöskyddsuppdrag.

Finland har slutit bilaterala överenskommelser om samarbete inom efterspanings- och räddningstjänsten till havs och i luften med Ryssland (FördrS 28/1994), Estland (FördrS 53/1999) och Sverige (FördrS 27/1994). Dessa avtal innefattar de förpliktelser om grannländers samarbete som ingår i det internationella SAR-avtalet (internationell konvention från 1979 om efterspanings- och räddningstjänsten till sjöss, FördrS 89/1986). Dessa bilaterala SAR-avtal har dessutom kompletterats med separata protokoll ansvarsmyndigheter emellan. Bestämmelser om sjöräddning finns i sjöräddningslagen (1145/2001).

Räddningsmyndigheterna är behöriga endast inom det egna landets territorium, om man inte kommit överens om något annat i de mellanstatliga överenskommelserna. Finland har bilaterala eller multilaterala överenskommelser om räddningsverksamhet med de nordiska länderna ((FördrS 20 och 21/1992), Island anslöt sig den 5 april 2001), Ryssland (FördrS 51 och 52/1996), Estland (FördrS 33/2015) och staterna i Barentsregionen (FördrS 22 och 23/2012) och i den arktiska regionen (FördrS 2 och 3/2013). Det centrala innehållet i överenskommelserna är hur lämnandet av bistånd inom räddningsväsendets område ska organiseras. Överenskommelserna innehåller bestämmelser om förfarandet vid begäran om bistånd, svarandet på biståndsbegäran samt genomförandet av insatsen i praktiken. Dessutom är Finland delaktig i sådana multilaterala överenskommelser som utöver övriga verksamhetsområden även innefattar räddningsverksamhet.

2.1.3 Beslutsfattandet om lämnande av och begäran om internationellt bistånd inom inrikesministeriets förvaltningsområde

Enligt 67 § i grundlagen avgörs de ärenden som hör till statsrådet vid statsrådets allmänna sammanträde eller vid det ministerium som saken gäller. Vid det allmänna sammanträdet avgörs vittsyftande och principiellt viktiga ärenden samt sådana andra ärenden vars betydelse kräver det. Enligt 12 § 2 mom. i lagen om statsrådet (175/2003) avgörs vid allmänt sammanträde de ärenden vars samhällspolitiska eller ekonomiska betydelse förutsätter det. Närmare bestämmelser om grunderna för ordnandet av beslutsfattandet vid statsrådet utfärdas genom lag. De ärenden som ska behandlas vid statsrådet ska beredas vid det berörda ministeriet.

Enligt 68 § i grundlagen svarar varje ministerium inom sitt ansvarsområde för beredningen av de ärenden som hör till statsrådet och för att förvaltningen fungerar som sig bör. Enligt 8 § i lagen om statsrådet ska fördrag och andra internationella förpliktelser behandlas av det ministerium till vars ansvarsområde fördraget eller förpliktelsen enligt sakinnehållet hör. Enligt 9 §

RP 107/2016 rd

i lagen om statsrådet ska på motsvarande sätt de ärenden som avgörs inom Europeiska unionen behandlas av det ministerium till vars ansvarsområde ärendet enligt sakinnehållet hör. Enligt 2 § 2 mom. i lagen om statsrådet ska ministerierna vid behov samarbeta vid beredningen av ärenden. Det ministerium till vars ansvarsområde ärendet huvudsakligen hör svarar för ordnandet av samarbetet. Vid behov avgörs det vid statsrådets allmänna sammanträde vilket ministerium som ska ansvara för ärendet. Enligt 14 § i lagen om statsrådet kan man i enskilda fall överföra ärenden som ankommer på ett ministerium till allmänt sammanträde, om de anses vara så vittsyftande eller principiellt viktiga att de ska avgöras vid allmänt sammanträde. Beslutet om överföring fattas vid allmänt sammanträde på framställning av statsministern eller ministern i fråga.

Bestämmelser om ministeriernas ansvarsområden finns i reglementet för statsrådet (262/2003, RSR), och bestämmelser om deras uppgifter i förordningarna om ministerierna. Enligt 10 § i RSR ska ett ärende behandlas av det ministerium till vars ansvarsområde ärendet huvudsakligen hör (behörigt ministerium). Inom sitt eget ansvarsområde behandlar ministerierna bl.a. internationella ärenden och andra ärenden som hör till skötseln av det egna ansvarsområdet.

Enligt 15 § i RSR hör följande till inrikesministeriets ansvarsområde:

- 1) allmän ordning och säkerhet, polisförvaltningen och den privata säkerhetsbranschen,
- 2) invandring, internationellt skydd och återvandring,
- 3) finskt medborgarskap,
- 4) räddningsväsendet,
- 5) nödcentralsverksamheten,
- 6) gränssäkerhet och sjöräddningstjänst,
- 7) nationell beredskap inom civil krishantering,
- 8) gemensam beredskap inom regionförvaltningen vid undantagsförhållanden och störningssituationer.

I lagstiftningen inom inrikesministeriets förvaltningsområde föreskrivs det om förfarandet för beslutsfattandet vid lämnande och mottagande av bistånd.

I sådana ärenden som är viktiga för utrikes- och säkerhetspolitiken och ärenden som är vittsyftande eller principiellt viktiga grundar sig statsledningens roll i beslutsfattandet på grundlagen, lagen om statsrådet och på reglementet för statsrådet.

De ärenden som hör till lämnande av och begäran om internationellt bistånd kan ofta beröra befogenhetsförhållandena mellan republikens president och statsrådet. Enligt 93 § 1 mom. i grundlagen leds Finlands utrikespolitik av republikens president i samverkan med statsrådet. Enligt 2 mom. i den paragrafen svarar statsrådet för den nationella beredningen av beslut som fattas i Europeiska unionen och beslutar om Finlands åtgärder som hänför sig till dem, om inte beslutet kräver godkännande av riksdagen.

Polisens uppgift är enligt 1 § i polislagen (872/2011) att trygga rätts- och samhällsordningen, upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att förebygga, avslöja och utreda brott och föra brott till åtalsprövning. I syfte att upprätthålla säkerheten samarbetar polisen med övriga myn-

digheter och sammanslutningar och invånare och sköter det internationella samarbete som deras uppgifter omfattar. I 9 kap. 9 § i polislagen föreskrivs det om polisens internationella samarbete. I fråga om rättslig hjälp och handräckning som polisen ger polisen i en annan stat och i fråga om rättslig hjälp och handräckning som polisen får från en annan stat gäller vad som föreskrivs särskilt eller avtalas i internationella avtal som är förpliktande för Finland.

I den verksamhetspecifika lagstiftningen inom polisens förvaltningsområde föreskrivs det inte om den statliga ledningens beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd, utan bestämmelser om den statliga ledningens roll finns i grundlagen, lagen om statsrådet och reglementet för statsrådet. Då 67 § i grundlagen kräver det ska således ärenden som gäller lämnande av och begäran om internationellt bistånd som hör till polisens ansvarsområde framläggas statsrådets allmänna sammanträde för avgörande.

Om beslutsfattandet i det internationella samarbete som bedrivs inom polisens förvaltningsområde avtalas och föreskrivs i det EU-lagstiftningsinstrument eller bilaterala eller multilaterala avtal som gäller varje samarbetsform samt i de nationella genomförandeinstrument som gäller dessa bestämmelser eller avtal. I de genomförandelagar som är av betydelse med tanke på denna proposition och som gäller Prümbeslutet och Prümfördraget finns inga separata bestämmelser uttryckligen om det nationella förfarandet för beslutsfattande vid deltagandet i det samarbete som avses i fördraget och beslutet. Enligt artikel 17 i beslutet kan medlemsstaternas utsedda behöriga myndigheter ordna gemensamma insatser. Beslut om deltagande i Prüm-insatser fattas således enligt den allmänna lagstiftningen av den behöriga myndigheten, dvs. i Finland av Polisstyrelsen. Enligt Atlasbeslutet har tjänstemännen i den särskilda insatsgrupp som lämnar bistånd rätt att delta i assisterande uppdrag samt att vidta alla nödvändiga åtgärder för att lämna bistånd. I Finland har Atlasbeslutet hittills inte genomförts.

Myndigheterna inom räddningsväsendet sköter de myndighetsuppgifter som gäller räddningsverksamheten, befolkningsskyddet, förebyggandet av bränder och en del andra olyckor samt det internationella samarbetet i anknytning till dessa uppgifter.

Utgångspunkten för den internationella räddningsverksamheten är de förfaranden som överenskommit i EU samt de bilaterala och multilaterala mellanstatliga överenskommelserna på räddningsverksamhetens område. I överenskommelserna är inrikesministeriet den behöriga myndigheten i Finland. Det centrala innehållet i överenskommelserna är hur lämnandet av bistånd inom räddningsväsendets område ska organiseras. Överenskommelserna fastställer förfarandet vid begäran om bistånd, svaret på begäran samt genomförandet av insatsen i praktiken. I normala fall har parten ålagts att fatta beslut och den behöriga myndigheten har fått i uppdrag att ansvara för samordnandet och administrerandet av tillämpningen av överenskommelsen.

De bestämmelser om lämnande av bistånd och begäran om bistånd från EU, internationella organisationer eller en annan stat som gäller räddningsväsendet finns i 38 § i räddningslagen (379/2011). Enligt den paragrafen kan inrikesministeriet utöver det som har överenskommit mellan stater besluta att på begäran av Europeiska unionen, en annan stat eller en internationell organisation vid räddningsinsatser lämna bistånd till utlandet, när detta är motiverat för att skydda människor, miljön eller egendom. Inrikesministeriet kan enligt den paragrafen också vid behov vid räddningsinsatser begära internationellt bistånd från Europeiska unionen, en annan stat eller en internationell organisation.

De ovan nämnda bestämmelserna om beslutsfattandet om lämnande av och begäran om internationellt bistånd för att skydda miljön omfattar inte bekämpning av fartygsoljeskador eller fartygskemikalieolyckor. Enligt 26 § i lagen om bekämpning av oljeskador (1673/2009) fattar Finlands miljöcentral utifrån ett mellanstatligt avtal eller på begäran av en främmande stat be-

RP 107/2016 rd

slut om att ge hjälp till utlandet i ett ärende som hör till bekämpningen av fartygsoljeskador och fartygskemikalieolyckor. Finlands miljöcentral fattar också beslut om att begära hjälp från utlandet, om det behövs för att bekämpa fartygsoljeskador eller fartygskemikalieolyckor.

I statsbudgeten reserveras det för inrikesministeriet ett förslagsanslag för överraskande särskilda utgifter som kan användas för kostnader som föranleds av lämnande eller mottagande av bistånd. Om det finns behov att överskrida förslagsanslaget behandlas frågan genom beredning i statsrådets finansutskott. Då 67 § i grundlagen kräver det ska de ärenden som gäller den internationella räddningsverksamheten framläggas statsrådets allmänna sammanträde för avgörande.

Gränsbevakningsväsendet har till uppgift att upprätthålla gränssäkerheten. Dessutom utför gränsbevakningsväsendet särskilt föreskrivna övervakningsuppgifter, bekämpning av brott, polis- och tulluppgifter, efterspanings- och räddningsuppgifter samt deltar i det militära försvaret. Gränsbevakningsväsendet är ledande sjöräddningsmyndighet.

När det gäller gränsbevakningsmyndigheterna föreskrivs det i gränsbevakningslagen om lämnande och mottagande av bistånd som gäller de insatser som samordnas av Frontex. Enligt 15 a § i gränsbevakningslagen fattar statsrådet beslut om att framställa en begäran till Frontex om den europeiska gränskontrollenhet som avses i artikel 8 a i förordningen om inrättade av en gränsförvaltningsbyrå. Om ett hot som riktas mot den allmänna ordningen, den inre säkerheten eller folkhälsan emellertid ovillkorligen förutsätter att begäran framställs utan dröjsmål, får inrikesministern framställa begäran innan frågan avgörs av statsrådet.

Enligt 15 b § i gränsbevakningslagen ska chefen för gränsbevakningsväsendet inom ramen för den nationella kvot som fastställts av inrikesministern fatta beslut om att ställa gränsbevakningsmän till Gränsförvaltningsbyråns förfogande för europeiska gränskontrollenheter i enlighet med artikel 8d.8 i förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå och om att tillhandahålla tekniskt bistånd. Enligt 15 c § i gränsbevakningslagen fattar gränsbevakningsväsendet beslut om deltagande i andra internationella uppdrag än de som avses i 15 b § och om begäran om ökat bistånd enligt artikel 8 i förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå. I paragrafen föreskrivs också att det för tekniskt eller operativt bistånd som gränsbevakningsväsendet tillhandahåller i samband med ett internationellt uppdrag får tas ut en avgift som är lägre än självkostnadsvärdet och som motsvarar de merkostnader som biståndet medför för gränsbevakningsväsendet.

2.1.4 Handräckning och assistans som ges en annan myndighet inom inrikesministeriets förvaltningsområde

Utmaningarna i anknytning till den inre säkerheten och de gränsöverskridande hoten förutsätter att samarbetet mellan olika aktörer, den ömsesidiga samordningen samt utnyttjandet och utvecklandet av det breda utbudet av metoder ökas. Det internationella samarbetet kan kräva att Finland sänder sådant bistånd till utlandet som hör till flera än en myndighets förvaltningsområde, eller på motsvarande sätt att Finland begär bistånd från en annan stat, från EU eller från en internationell organisation.

Handräckning till en annan myndighet inom finskt territorium. I lagstiftningen inom inrikesministeriets och försvarsministeriets förvaltningsområden föreskrivs det om polisens, gränsbevakningsväsendets och försvarsmaktens rätt att få handräckning samt skyldighet att ge handräckning inom finskt territorium.

Försvarsmaktens och övriga myndigheters handräckning till polisen är ett etablerat förfarande och en gammal tradition i Finland. Med stöd av 9 kap.2 § i polislagen har polisen rätt att av

olika myndigheter få sådan behövlig handräckning för ett polisuppdrag som den berörda myndigheten är behörig att ge. Beslut om att begära handräckning ska fattas av en polisman som tillhör befälet, om inte något annat särskilt föreskrivs eller sakens brådskande art föranleder annat. Enligt 9 kap.1 § i polislagen ska polisen på begäran ge andra myndigheter handräckning, om så bestäms särskilt. Om inte något annat föreskrivs, fattas beslutet om handräckning av en polisman som tillhör befälet.

Enligt lagen om försvarsmakten (551/2007) är försvarsmaktens uppgifter att försvara Finland militärt, att delta i internationell militär krishantering och i militära uppdrag i annan internationell krishantering samt att ge stöd till andra myndigheter. Bestämmelser om handräckning till polisen finns i 10 § i lagen om försvarsmakten. I lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980, nedan handräckningslagen) föreskrivs särskilt om polisens rätt att få handräckning av försvarsmakten samt om beslutsfattandet gällande handräckningen.

Traditionellt har den handräckning som ska ges polisen omfattat användning av materiel, personalresurser eller experttjänster som hör till en annan myndighet. Utöver detta kan den handräckning som ges av försvarsmakten innefatta användning av maktmedel. Enligt 4 § i handräckningslagen har polisen rätt att av försvarsmakten inom finskt territorium få nödvändig handräckning som kräver användning av maktmedel, om det är nödvändigt för att förhindra eller avbryta vissa terroristbrott och om det inte är möjligt med polisens egen utrustning och personal. Enligt paragrafen kan den handräckning som försvarsmakten ger omfatta användning av militära maktmedel, om det är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja hotet. Med militära maktmedel avses enligt paragrafen sådan användning av vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än användningen av militärpersonens personliga vapen som lämpar sig för polisuppdrag. Enligt paragrafen får maktmedel användas endast av personer som tjänstgör inom försvarsmakten i militär tjänst samt personer som inom försvarsmakten har utnämnts till tjänsteman i tjänsteförhållande för viss tid för att tjänstgöra i militära uppgifter.

Enligt 2 kap. 17 § i polislagen har polisen rätt att med försvarsmaktens bistånd samt på finskt havsområde och inom Finlands ekonomiska zon med gränsbevakningsväsendets bistånd använda militära maktmedel för att förhindra eller avbryta ett terroristbrott enligt vad som föreskrivs i handräckningslagen och i 77 a—77 d § i gränsbevakningslagen. Avvärjandet av hot om terrorism hör till polisens uppgifter, eftersom gärningsmännen inte kan identifieras såsom en viss stats militär, utan såsom brottslingar i enlighet med 34 a kap. i strafflagen (39/1889). På hot som orsakas av en främmande stats soldater eller försvarsmakt tillämpas territorialövervakningslagen (755/2000). Detsamma gäller en främmande stats militärfordon, statsfartyg och statsluftfartyg. I statsrådets förordning om territorialövervakning (971/2000) definieras däremot när ett fartyg, luftfartyg eller fordon som ankommer till Finland betraktas som ett militärt fartyg, militärt luftfartyg eller militärt fordon. I alla handräckningssituationer är det den som begär handräckning som ansvarar för åtgärdens laglighet och för att maktmedlen används enligt begäran.

Enligt 4 a § i handräckningslagen ska inrikesministeriet begära handräckning hos försvarsmi-
nisteriet, och besluten om att ge handräckning fattas vid statsrådets allmänna sammanträde i situationer där det av försvarsmakten vid terrorismsituationer begärs sådan handräckning som innebär användning av maktmedel. Om det inte är möjligt att sammankalla statsrådet tillräckligt snabbt, kan inrikesministeriet när det gäller brådskande fall som direkt och allvarligt äventyrar synnerligen viktiga samhällsfunktioner begära handräckning av försvarsmi-
nisteriet som omedelbart beslutar om handräckningen. I dessa fall ska statsrådet och republikens president omedelbart meddelas om begäran och beslutet. Statsrådet kan besluta om att fortsätta eller avsluta den redan inledda handräckningen.

Om polisen behöver sådan handräckning av gränsbevakningsväsendet som kräver användning av maktmedel i terrorismsituationer på havsområdet och inom den ekonomiska zonen, ska begäran framställas av inrikesministeriet enligt 77 b § 1 mom. i gränsbevakningslagen och beslut om handräckning fattas vid statsrådets allmänna sammanträde. Om det inte är möjligt att sammankalla statsrådet tillräckligt snabbt, kan inrikesministeriet när det gäller brådskande fall som direkt och allvarligt äventyrar synnerligen viktiga samhällsfunktioner besluta omedelbart om lämnandet av handräckning. I dessa fall ska statsrådet och republikens president omedelbart meddelas om begäran och beslutet. Statsrådet kan besluta om att fortsätta eller avsluta den redan inledda handräckningen.

Vid handräckning som gäller försvarsmakten leds handräckningsavdelningen enligt anvisningar av den polisman som leder uppdragets utförande av en till dess chef förordnad person som tjänstgör i en militär tjänst vid försvarsmakten och i fråga om gränsbevakningsväsendet av en till dess chef förordnad gränsbevakningsman som tjänstgör i en militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet.

I gränsbevakningslagen finns bestämmelser om den handräckning som ges till gränsbevakningsväsendet. Enligt 78 § i gränsbevakningslagen ska en myndighet ge gränsbevakningsväsendet sådan handräckning som behövs för fullgörande av ett uppdrag som ankommer på gränsbevakningsväsendet och som myndigheten är behörig att ge. Enligt paragrafen ska beslut om begäran om handräckning fattas av chefen för en förvaltningsenhet eller av en gränsbevakningsman med minst löjtnants grad som vid förvaltningsenheten skriftligen har förordnats att sköta uppdraget. Beslut om begäran om handräckning vid förundersökning och vid användning av maktmedel fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman.

I 79 § i gränsbevakningslagen föreskrivs det om handräckning av försvarsmakten till gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet har rätt att få handräckning av försvarsmakten i form av 1) utrustning för efterspaning och personalresurser för efterspaning och reglering av trafiken, om det är nödvändigt för att en person som uppenbart olagligen har passerat riksgränsen ska kunna ertappas i Finland på bar gärning, 2) skyddsutrustning som behövs för att gränsbevakningsväsendet tryggt ska kunna utföra ett farligt uppdrag, 3) särskild sakkunskap som behövs för att utföra en gränsövervakningsuppgift eller undersöka en gränstilldragelse, 4) utrustning och särskild sakkunskap som behövs för att avvärja ett i lagen om sjöfartsskydd avsett hot mot säkerheten som riktar sig mot ett fartyg som är till havs eller mot dess passage-rare.

Den handräckning som avses i paragrafen innefattar inte användning av skjutvapen eller militära maktmedel. Handräckning begärs av staben för gränsbevakningsväsendet eller, i brådskande fall, av den förvaltningsenhet som behöver handräckning. Huvudstaben, marinstaben, flygstaben eller arméstaben fattar beslut om att ge handräckning. I brådskande fall får garnisonschefen eller kommandören för ett truppförband besluta att ge handräckning.

I räddningslagen föreskrivs det om samarbetet inom räddningsverksamheten (46 §) samt om räddningsmyndigheternas rätt att få (49 §) och ge handräckning inom Finland (50 §).

Enligt 46 § 1 mom. i räddningslagen är statliga och kommunala myndigheter, inrättningar och affärsverk skyldiga att under räddningsverkets ledning delta i planeringen av räddningsverksamheten på det sätt som föreskrivs i 47 § i lagen och att vid olyckor och tillbud handla så att räddningsverksamheten kan skötas effektivt. Enligt 2 mom. i den paragrafen deltar försvarsmakten i räddningsverksamheten genom att ställa materiel, personal och experttjänster som behövs för räddningsverksamheten till förfogande på det sätt som föreskrivs i lagen om försvarsmakten. Gränsbevakningsväsendet deltar i räddningsverksamheten genom att ställa materiel, personer och experttjänster till förfogande på det sätt som föreskrivs i gränsbevakningsla-

gen. Polisen svarar för letandet efter försvunna på land och insjöområden, avspärrande av farliga områden och andra uppgifter som hänför sig till upprätthållande av ordning och säkerhet på olycksplatser.

I 49 § i räddningslagen föreskrivs det att myndigheterna är skyldiga att på begäran ge en räddningsmyndighet den handräckning som hör till deras verksamhetsområde eller som annars är förenlig med det. Polisen är dessutom skyldig att ge handräckning som behövs för att förrätta brandsyn och andra tillsynsuppgifter, för att förhindra risk för olycka och för att tillgodose rätten till uppgifter. Enligt 50 § i den lagen kan räddningsmyndigheten ge handräckning som är förenlig med dess ansvarsområde för utförandet av en uppgift som i lag föreskrivits för en statlig eller kommunal myndighet.

Enligt 50 § i räddningslagen kan räddningsmyndigheten ge handräckning som är förenlig med dess ansvarsområde för utförandet av en uppgift som i lag föreskrivits för en statlig eller kommunal myndighet.

Assistans till en annan finsk myndighet utanför finskt territorium. Lagstiftningen innehåller omfattande och ändamålsenliga bestämmelser om myndigheters ömsesidiga handräckning inom finskt territorium. En myndighet inom inrikesministeriets förvaltningsområde har däremot inte samma möjligheter att ge assistans till eller ta emot assistans av en annan myndighet utanför finskt territorium.

I polislagen finns inga bestämmelser om att polisen har rätt eller möjlighet att få assistans av en annan finsk myndighet när polisen utför ett polisuppdrag på begäran av en annan stat inom denna stats territorium. I vissa internationella samarbetsituationer kan polisen dock utnyttja en annan myndighets specialexpertis, materiel eller personalresurser när den lämnar bistånd till en stat som begär det. Detsamma gäller om den begärande instansen är EU eller en internationell organisation. I polislagen finns det inga bestämmelser om assistans som polisen ger till en annan myndighet utanför finskt territorium. När det gäller gränsbevakningsväsendet motsvarar situationen vad som sägs ovan om polisen.

Enligt 12 § i lagen om försvarsmakten kan försvarsmakten för att stödja någon annan finsk myndighet delta i lämnande av räddningsbistånd och annat motsvarande bistånd till en annan stat till följd av en terroristattack, en naturkatastrof, en storolycka eller någon annan jämförbar händelse. Försvarsmakten kan delta i lämnandet av bistånd med utrustning, materiel eller sakkunnigtjänster. Maktmedel får inte användas då bistånd lämnas. I en proposition som regeringen överlämnat till riksdagen föreslås det att 12 § ska ändras så att försvarsmakten för att assistera en annan finsk myndighet även på begäran av det behöriga ministeriet eller den behöriga myndigheten kan delta i lämnande av internationellt bistånd. Enligt den föreslagna nya 12 a § ska personal som deltar i lämnandet av bistånd av detta slag ha befogenhet att utföra uppdrag och rätt att använda maktmedel i enlighet med den begäran som framlagts och de befogenheter som anvisats av en annan finsk myndighet.

Räddningsmyndighetens behörighet är avgränsad till finskt territorium. Vid det lämnande av bistånd som avses i 38 § i räddningslagen är det inte fråga om att sända räddningsmyndigheter med finsk behörighet till utlandet. Det är fråga om att Finland lämnar bistånd i form av personal och materiel till behöriga myndigheter i utlandet, och att dessa lyder under myndigheterna i utlandet. Därför innehåller lagstiftningen om räddningsväsendet inga bestämmelser om räddningsmyndighetens bistånd till en annan finsk myndighet utanför finskt territorium.

2.1.5 Rättigheter och skyldigheter för tjänstemän från Finland och främmande stater som deltar i lämnande och mottagande av internationellt bistånd inom inrikesministeriets förvaltningsområde

Befogenheter. Om befogenheterna för de tjänstemän som deltar i Prümsamarbetet föreskrivs i Prümfördraget och Prümbeslutet. Enligt dessa kan värdmedlemsstaten i enlighet med dess nationella lagstiftning och med samtycke av den medlemsstat som sänder ut tjänstemannen anvisa de utsändande staters tjänstemän som deltar i gemensamma insatser befogenheter eller, om värdmedlemsstatens lagstiftning tillåter det, tillåta de andra medlemsstaternas tjänstemän att utöva sina befogenheter med stöd av den utsändande medlemsstatens lagstiftning. Dessa befogenheter kan endast utövas under överinsyn av och i regel i närvaro av värdmedlemsstatens tjänstemän. De utsändande medlemsstaternas tjänstemän ska följa värdmedlemsstatens nationella lagstiftning. Värdmedlemsstaten ansvarar för deras handlingar.

I 2 § i lagen om genomförande av Prümbeslutet finns bestämmelser om befogenheterna för en annan medlemsstats tjänsteman som deltar i en gemensam insats i Finland. När en annan medlemsstats tjänsteman deltar i Prümsamarbete, har tjänstemannen rätt att inom finskt territorium i enlighet med anvisningar av en finländsk polisman utöva en polisman sådana befogenheter som en polisman med stöd av sina befogenheter anvisar tjänstemannen. En annan medlemsstats polisman har rätt att under uppsikt av en finländsk polisman använda sådana maktmedel som behövs för att utföra det uppdrag som polismanen med stöd av sina befogenheter anvisar tjänstemannen att använda. Motsvarande bestämmelser kan tillämpas även på finländska gränsbevakningsmän eller tullmän, om de leder gemensamma insatser. En annan medlemsstats tjänsteman kan beviljas rätt att inom finskt territorium bära skjutvapen samt andra maktmedelsredskap. Dessa får endast användas i en nödvärnssituation enligt 4 kap. 4 § i strafflagen och i en sådan situation där en polisman, gränsbevakningsman eller tullman med stöd av sina befogenheter i ett enskilt fall bemyndigar tjänstemannen till det.

Då en främmande stats tjänsteman deltar i utförande av polisuppdrag i Finland tillämpas många andra bestämmelser. Enligt 9 kap. 9 § i polislagen gäller i fråga om andra staters polismäns rätt att utöva samma befogenheter som finländska polismän vad som föreskrivs särskilt eller avtalas i internationella konventioner som är förpliktande för Finland. Exempelvis i 2 kap. 22 § i polislagen finns bestämmelser om sådan gränsöverskridande spårning som avses i Schengenregelverket, och i 5 kap. 27 § i polislagen bestämmelser om observation. När det gäller konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater, dvs. den s.k. MLA 2000-konventionen, finns motsvarande bestämmelser i lagen om sätande i kraft av konventionen (FördrS 56/2004). I 4 § i lagen om gemensamma utredningsgrupper finns det bestämmelser om befogenheterna i Finland för en person som hör till utredningsgruppen.

Om befogenheterna för de tjänstemän som deltar i sådana gränssäkerhetsinsatser som samordnas av Frontex föreskrivs det i förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå. Enligt denna får gästande tjänstemän utföra alla uppdrag enligt kodexen om Schengengränserna och utöva alla sådana befogenheter som behövs för gränskontroll och gränsvakning enligt kodexen och för att uppnå målen för förordningen. Befogenheterna får dock utövas endast enligt anvisningarna från värdmedlemsstaten och i regel endast i närvaro av värdmedlemsstatens gränsvakare.

Bestämmelser om befogenheter och användning av maktmedel i fråga om de främmande staters tjänstemän som deltar i sådana insatser och försöksprojekt i Finland som samordnas av Frontex finns i 35 a § i gränsvakningslagen. Enligt den paragrafen har en gästande tjänsteman vid utförande av uppdrag enligt kodexen om Schengengränserna samma befogenheter som en gränsvakningsman. Dessutom har den gästande tjänstemannen rätt enligt förord-

ningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå och 35 § 1 mom. i gränsbevakningslagen att använda maktmedel i närvaro av en behörig finländsk tjänsteman, om tjänstemannens hemmedlemsstat har samtyckt till det och Finland inte har begränsat rättigheten genom anvisningar.

Vid andra än de internationella gränssäkerhetsuppdrag som samordnas av Frontex eller när vid en finsk beskickning sådana uppdrag enligt rådets förordning (EG) nr 377/2044 om inrättande av ett nätverk av sambandsmän för invandring utförs där gränsbevakningsväsendet med stöd av 15 c § i gränsbevakningslagen fattar beslut om deltagandet i uppdragen, har en gränsbevakningsman inte de befogenheter som avses i gränsbevakningslagen, utan han eller hon har en rådgivande roll.

Enligt etablerad internationell praxis ska de finländska experter, enheter och formationer inom räddningsväsendet som sänds ut för att utföra uppdrag i utlandet ledas av myndigheterna i destinationslandet. Därmed bygger experternas befogenheter på lagstiftningen i den berörda staten. På motsvarande sätt ska de räddningsgrupper och experter som kommer från en främmande stat till Finland lyda under och ledas av Finlands räddningsmyndigheter.

Civilrättsligt och straffrättsligt ansvar. Detaljerade bestämmelser om fördelningen av tjänstemännens civilrättsliga ansvar mellan den utsändande staten och värdstaten vid Prümsamarbete finns i artikel 21 i Prümbeslutet. I artikel 22 i Prümbeslutet föreskrivs det om straffrättsligt ansvar. Enligt artikeln ska tjänstemän som enligt detta beslut verkar på en annan medlemsstats territorium i fråga om brott som de begår eller brott som de utsätts för jämföras med den andra medlemsstatens tjänstemän, om inte annat följer av något annat avtal som är bindande för de berörda medlemsstaterna. Vid Atlassarbete ska enligt artikel 4 i Atlasbeslutet tillämpas de bestämmelser om civilrättsligt och straffrättsligt ansvar som finns i artiklarna 21.4 och 21.5 samt 22 i Prümbeslutet.

I 25 b § i rättshjälpslagen föreskrivs det om ansvar för skador som orsakas av en främmande stats tjänsteman. I 16 kap. i strafflagen föreskrivs det om brott mot myndigheter, och enligt 20 § i detta kapitel kan gärningen även vara riktad mot en sådan främmande stats tjänsteman som på finskt territorium med stöd av ett internationellt avtal eller någon annan internationell förpliktelse utför t.ex. upprätthållande av allmän ordning och säkerhet eller förebyggande av brott och förundersökning. Bestämmelser om tillämpningsområdet vid brott som begås av tjänstemän finns i 40 kap.12 § i strafflagen.

Vid insatser enligt förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå är det den mottagande medlemsstaten som i enlighet med den nationella lagstiftningen ska ansvara för sådana eventuella skador som orsakas av gästande tjänstemän i tjänst. När det gäller det straffrättsliga ansvaret behandlas de gästande tjänstemännen i insatser samordnade av Frontex på samma sätt som tjänstemännen i den mottagande medlemsstaten då de utsätts för brott eller då de begår brott.

I räddningsväsendets uppdrag iaktas lagstiftningen i destinationslandet, om man inte har avtalat om något annat. I vissa fördrag som gäller räddningsväsendet finns det särskilda bestämmelser om ansvarsfördelningen.

I artikel 13 i överenskommelsen mellan Finland och Ryssland om samarbete i syfte att förebygga olyckor och avvärja följderna av dem (FördrS 51 och 52/1996) föreskrivs det om skadeståndsskyldigheten. Enligt denna ska den hjälpsökande parten ersätta skadan med stöd av de bestämmelser i lagstiftningen som skulle tillämpas om partens egna hjälpande grupper hade förorsakat skadan, om en medlem av en hjälpande grupp från en part som lämnar bistånd förorsakar skada för tredje person vid genomförandet av denna överenskommelse. Den hjälpsö-

kande parten har rätt att väcka talan om återkrav på ersättning som erlagts enligt denna artikel mot sådan medlem av hjälpande grupp som har orsakat skadan uppsåtligen eller av grovt vållande.

Tjänsteförhållandet. En huvudregel är att tjänstemän som deltar i samarbete fortfarande omfattas av den nationella lagstiftning som ska tillämpas på tjänsteförhållanden i deras egen medlemsstat. Deras tjänsteförhållande är i kraft också vid insatser inom finskt territorium och de ges ett reseförordnande för den period insatsen varar. I enlighet med gällande bestämmelser betalas det ut dagpenning till dem för insatsperioden, och på arbetsgivarens initiativ tecknas det ett tillräckligt försäkringsskydd för dem. När det gäller polismän, så har det inte funnits särskild lagstiftning om tjänstemannens tjänsteställning under en insats. I Prümbeslutet fastställs det dock att tjänstemännen omfattas av den tillämpliga lagstiftningen i sin egen medlemsstat. Det tjänsteförhållande som den tjänsteman som deltar i en gränssäkerhetsinsats har i hemmedlemsstaten kvarstår under insatsen, och vid deltagandet i insatsen följer man bestämmelserna om tjänsteresor när de uppdrag som ska utföras är en del av tjänsteuppdragen för de tjänstemän som har sökt sig till den internationella beredskapsstyrkan. Om anställningsvillkoren och den rättsliga ställningen för sådan personal som deltar i internationell räddningsverksamhet föreskrivs i lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2004).

2.2 Bedömning av nuläget

2.2.1 Inledning

Lagstiftningen om internationellt bistånd inom inrikesministeriets förvaltningsområde ska ses över så att myndigheter i möjligaste mån ska kunna lämna och ta emot internationellt bistånd. Särskilt lagstiftningen om beslutsfattande, assistans till en annan myndighet utanför finskt territorium samt rättigheter och skyldigheter för de tjänstemän från Finland och främmande stater som deltar i lämnande av bistånd ska ses över. Avsikten är dock inte att ändra de befintliga arrangemang som baserar sig på internationella förpliktelser.

2.2.2 Beslutsfattandet om lämnande av och begäran om internationellt bistånd inom inrikesministeriets förvaltningsområde

Bestämmelserna om beslutsfattande bör preciseras. Lagstiftningen inom inrikesministeriets förvaltningsområde täcker inte alla delar och detaljer när det gäller vilka ärenden om internationellt bistånd som ska avgöras av ett ämbetsverk inom inrikesministeriets förvaltningsområde och vid inrikesministeriet samt i vilka situationer beslutsfattandet ska överföras till statsrådets allmänna sammanträde. Bestämmelserna behövs med tanke på såväl situationer där EU:s solidaritetsklausul tillämpas som vid annat lämnande och mottagande av internationellt bistånd.

I lagstiftningen om polisens verksamhetsområde finns det inga bestämmelser uttryckligen om beslutsfattandet i fråga om inledning av Prümsamarbete inom finskt territorium, deltagande i ovan nämnda samarbete inom en annan stats territorium, lämnande av och begäran om bistånd enligt Atlasbeslutet samt i fråga om begäran om och mottagande av internationellt bistånd i andra situationer, t.ex. vid bistånd enligt solidaritetsklausulen. Även i lagstiftningen om räddningsväsendet och gränsbevakningen saknas det bestämmelser om beslutsfattandet i de situationer som solidaritetsklausulen gäller. Gränsbevakningsväsendet är en sådan behörig myndighet som avses i Prümbeslutet och Atlasbeslutet, men i gränsbevakningslagen finns det ingen bestämmelse uttryckligen om det beslutsfattande som gäller deltagandet i samarbete av detta slag eller om gränsbevakningsmäns befogenheter i uppdrag av detta slag. Således behöver lagstiftningen kompletteras.

I lagstiftningen om räddningsväsendet föreskrivs det om lämnande av och begäran om bistånd från EU, internationella organisationer eller en annan stat i 38 § i räddningslagen. Inrikesministeriet kan fatta beslut för räddningsväsendets del om begäran om och lämnande av bistånd till utlandet, när detta är motiverat för att skydda människor, miljö eller egendom. Innehållet i det internationella bistånd som hör till räddningsväsendet har inte definierats exakt.

2.2.3 Handräckning och assistans som ges en annan myndighet vid lämnande och mottagande av internationellt bistånd inom inrikesministeriets förvaltningsområde

Med stöd av lagstiftningen om handräckning kan polisen få handräckning av en annan myndighet för utförande av polisuppgifter inom finskt territorium. Dessutom finns det i den verksamhetsspecifika lagstiftningen bestämmelser som ska tillämpas när andra myndigheter ger assistans utanför finskt territorium till polisen. Bestämmelserna i lagstiftningen täcker dock inte till fullo polisens möjlighet att ta emot assistans av en annan myndighet när polisen utför ett polisuppdrag i utlandet eller det förfarande som gäller beslutsfattandet i fråga om assistansen.

Gränsbevakningslagens bestämmelser om den handräckning som gränsbevakningsväsendet ger och får gäller endast finskt territorium och ekonomiska zon. Exempelvis den handräckning som omfattar militära maktmedel och som gränsbevakningsväsendet ger polisen i samband med terrordåd är avgränsad till Finlands havsområde och ekonomiska zon. Övriga myndigheter kan dock behöva gränsbevakningsväsendets stöd även utanför finskt territorium till exempel i en situation enligt solidaritetsklausulen eller ett internationellt avtal som är bindande för Finland. På motsvarande sätt kan också gränsbevakningsväsendet behöva försvarsmaktens stöd när det gäller materiel och stödfunktioner i samband med Frontexinsatser eller i en situation enligt solidaritetsklausulen. Därför bör lagstiftningen kompletteras.

Räddningsmyndigheten kan ge handräckning som är förenlig med dess ansvarsområde för utförandet av en uppgift som i lag föreskrivits för en statlig eller kommunal myndighet. I grundlagen föreskrivs separat om den internationella räddningsverksamheten, och på den tillämpas inte bestämmelserna om nationell handräckning.

2.2.4 Rättigheter och skyldigheter för civilpersoner från Finland och främmande stater som deltar i lämnande och mottagande av internationellt bistånd inom inrikesministeriets förvaltningsområde

I 9 kap.9 § i polislagen och i lagen om genomförande av Prümbeslutet föreskrivs det om befogenheterna för en polisman från en främmande stat. I Prümbeslutet finns det också andra bestämmelser om en tjänstemans rättsliga ställning. I lagstiftningen saknas bestämmelser om befogenheter och rättslig ställning i övrigt för en främmande stats tjänsteman som deltar i annat samarbete än Prümsamarbete. På motsvarande sätt finns det inte i den gällande lagstiftningen bestämmelser om en polisman befogenheter samt civilrättsliga och straffrättsliga ansvar och rättsliga ställning i övrigt vid Atlassamarbete och vid annat internationellt samarbete som förslaget omfattar.

I förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå finns det bestämmelser om uppgifter och befogenheter för de tjänstemän som deltar i sådana insatser som samordnas av Frontex. Bestämmelser om befogenheter och användning av maktmedel i fråga om de främmande staters tjänstemän som utsänts till Finland finns även i 35 a § i gränsbevakningslagen. Bestämmelserna gäller inte sådant gränssäkerhetsbistånd som lämnas till en medlemsstat på medlemsstatens begäran och med stöd av solidaritetsklausulen. I gränsbevakningslagen saknas bestämmelser om befogenheterna, maktmedelsredskapen och den rättsliga ställningen i fråga om finländska gränsbevakningsmän som lämnar gränssäkerhetsbistånd i ett annat EU-land med

stöd av solidaritetsklausulen samt i fråga om tjänstemän från ett annat EU-land som utövar verksamhet inom finskt territorium med stöd av solidaritetsklausulen.

De brister i lagstiftningen som nämns ovan ska rättas till genom att komplettera lagstiftningen med behövliga bestämmelser.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Syftet med propositionen är att göra nödvändiga ändringar i lagstiftningen inom inrikesministeriets ansvarsområde så att Finland till fullo kan lämna och begära internationellt bistånd i de situationer som omfattas av inrikesministeriets förvaltningsområde. Syftet med propositionen är delvis även att uppdatera lagstiftningen inom inrikesministeriets förvaltningsområde så att den gällande EU-lagstiftningen beaktas i den verksamhets-specifika lagstiftningen. Propositionen har ett nära samband med den proposition med förslag till lag om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och med den proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om försvarsmakten, territorialövervakningslagen och värnpliktslagen som överlämnades till riksdagen under vårsessionen.

3.2 De viktigaste förslagen

Enligt propositionen ska de bestämmelser i polislagen, räddningslagen och gränsbevakningslagen som gäller förfarandet för beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd preciseras och kompletteras så att Finland kan delta effektivt i det internationella räddnings-, polis- och gränsbevakningssamarbetet.

Genom de föreslagna ändringarna av polislagen fogas till lagen bestämmelser om beslutsfattandet i Prümsamarbetet och Atlassarbetet och i övriga situationer där det lämnas och begärs internationellt bistånd. Beslut om att inleda Prümsamarbete eller om att lämna eller begära sådant bistånd som avses i Atlasbeslutet ska fattas av Polisstyrelsen, om ärendet inte är av särskild betydelse för Finlands inre säkerhet och om det finns anslag och andra resurser som riksdagen har beviljat för verksamheten. I annat fall fattas beslutet av inrikesministeriet. På motsvarande sätt fattar inrikesministeriet beslut om lämnande av och begäran om internationellt bistånd i andra situationer, om inte något annat följer av någon annan lag, av Europeiska unionens lagstiftning eller av en internationell överenskommelse som är bindande för Finland.

De ändringar som föreslås i gränsbevakningslagen gäller bl.a. lämnande av gränssäkerhetsbistånd i de situationer som solidaritetsklausulen gäller och beslutsfattande om gränsbevakningsväsendets deltagande i Prümsamarbetet och Atlassarbetet. Beslut om gränssäkerhetsbistånd som Finland begär eller lämnar i de situationer som solidaritetsklausulen gäller ska fattas enligt lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd. Beslut om gränsbevakningsväsendets deltagande i Prümsamarbetet och Atlassarbetet ska fattas av chefen för gränsbevakningsväsendet.

I propositionen föreslås inga ändringar av den gällande bestämmelsen i grundlagen som gäller inrikesministeriets beslutsfattande om att lämna eller begära sådant internationellt bistånd som hör till räddningsväsendet. I propositionen föreslås det att definitionen av bistånd inom räddningsväsendet ska preciseras med beaktande av verksamhetsområdet för unionens civilskyddsmekanism. Detta medför inte i sig ytterligare utgifter för Finland.

Utöver bestämmelserna om beslutsfattande föreslås det att lagstiftningen om myndighetsassistans till en annan myndighet utanför finskt territorium ska kompletteras. Bestämmelserna i

gränsbevakningslagen föreslås bli kompletterade så att gränsbevakningsväsendet kan ge andra finska myndigheter assistans utanför finskt territorium i sådana uppgifter som hör till deras kompetensområde. Även på ett havsområde eller inom en ekonomisk zon som hör till en annan EU-medlemsstat skulle gränsbevakningsväsendet kunna ge polisen sådan assistans som förutsätter användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel, om medlemsstaten begärt assistans av detta slag av polisen vid ett terrorism bekämpande uppdrag som bygger på EU-lagstiftning eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland. Under vissa förutsättningar ska gränsbevakningsväsendet ha rätt att utanför finskt territorium få assistans av försvarsmakten. Assistansen av försvarsmakten ska inte omfatta militära maktmedel eller användning av de befogenheter som föreskrivs för en gränsbevakningsman.

Även i polislagen föreslås det bestämmelser om en annan finsk myndighets rätt att ge polisen assistans vid utförande av ett polisuppdrag när internationellt bistånd lämnas. Assistansen kan omfatta sådan användning av vapenmakt som är slagkraftigare än användningen av tjänstemannens personliga vapen, som utnyttjar krigsmateriel och som lämpar sig för polisuppdrag eller sådan användning av maktmedel för förhindrande eller avbrytande av terroristbrott som avses i 77 a § i gränsbevakningslagen, om detta är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran. Dessutom görs det ändringar i ordalydelsen i de bestämmelser i polislagen, gränsbevakningslagen och handräckningslagen som gäller polisens rätt att få militär handräckning och militärt stöd.

I propositionen föreslås även ändringar i de bestämmelser i polislagen och gränsbevakningslagen som gäller de befogenheter i Finland, den rätt att använda maktmedel och maktmedelsredskap samt vissa andra rättigheter och skyldigheter som tjänstemän från en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller från en annan främmande stat har, så att bestämmelserna överensstämmer med kraven för internationellt bistånd. Samtidigt kompletteras bestämmelserna om finländska polismäns befogenheter, civilrättsliga och straffrättsliga ansvar och rättsliga ställning i övrigt vid internationellt bistånd samt bestämmelserna om finländska gränsbevakningsmäns befogenheter och rättigheter när det gäller användningen av maktmedel vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd.

Med undantag för den personal som deltar i räddningsverksamhet tillämpas gällande lagstiftning om tjänsteförhållande på den tjänsteplikt, på de rättigheter samt på de förmåner som har samband med ställningen som tjänsteman som de personer som med stöd av denna proposition deltar i internationellt samarbete har. Till exempel skadeståndslagens (412/1974) bestämmelser om en tjänstemans skadeståndsansvar och om statens skadeståndsansvar för en skada som orsakats av en tjänsteman samt bestämmelserna om en tjänstemans rätt till biträde och om ersättning av rättegångskostnader i lagen om ersättning av statsmedel till statsanställda för kostnader för vissa rättegångar (269/1974) är tillämpliga.

Genom ändringarna av polislagen genomförs rådets Atlasbeslut. Propositionen innehåller även förslag till ändringar av bestämmelserna om polisens befogenheter i lagen om polisförvaltningslagen, bestämmelserna om tillämpningsområdet för skjutvapenlagen, bestämmelserna om rätten att använda personregister i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet samt ändringar av lagen om genomförande av Prümbeslutet.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Propositionens ekonomiska konsekvenser är beroende av dels besluten om Finlands deltagande i lämnandet av internationellt bistånd, dels Finlands beslut att begära bistånd från en främmande stat. Riksdagen fattar varje år beslut om anslagen i statsbudgeten och deras användningsändamål. Genom lagstiftningen fattas inga direkta beslut om ökat anslag i statsbudgeten. Avsikten är att Finland även i fortsättningen uppfyller de skyldigheter som följer av Europeiska unionens rätt och av internationella överenskommelser och att man inom inrikesministeriets förvaltningsområde handlar inom ramen för sina beviljade anslag, även om propositionen förmodligen ökar behovet av att omfördela de nuvarande anslagen.

Till den del det är fråga om beslut som fattas av statens högsta beslutsfattande organ bedöms de resurser som behövs separat. I sista hand fattar riksdagen med stöd av sin budgetmakt beslut om hur stora ekonomiska satsningar som staten kan göra på dem. Beredningen av statsbudgeten för 2017 är på hälft och i detta skede kan man inte bedöma om det finns skäl och i så fall på vilket sätt att beakta i statsbudgeten de nya skyldigheter som följer av lagförslagen.

Inom polisens verksamhetsområde har Finland redan förbundit sig till Prümsamarbete och Atlassamarbete samt till solidaritetsklausulen i Lissabonfördraget. Prümsamarbetet har redan genomförts nationellt. I propositionen föreslås det att Atlasbeslutet genomförs och att Finland ges möjlighet att även i större utsträckning delta i internationellt samarbete till exempel i situationer där solidaritetsklausulen tillämpas. I praktiken går det inte att på förhand heltäckande beräkna antalet samarbetsituationer och deras omfattning. Enligt artikel 34 i Prümbeslutet ska varje medlemsstat ansvara för de driftskostnader som dess egna myndigheter ådrar sig i samband med tillämpningen av detta beslut. I särskilda fall får de berörda medlemsstaterna komma överens om avvikande arrangemang. Enligt artikel 6 i Atlasbeslutet ska den ansökande medlemsstaten ansvara för de driftskostnader som den anmodade medlemsstatens särskilda insatsgrupper ådrar sig, om inte de berörda medlemsstaterna har kommit överens om någonting annat.

Hittills har polisen redan kunnat delta i utbildning och övningar som gäller Prümsamarbete och Atlassamarbete. Till exempel i början av augusti 2014 inledde Polisstyrelsen tillsammans med Sverige ett tvåårigt utbildningsprojekt, som får finansiellt bidrag av EU och vars syfte är att ge 150 polismän i Finland och Sverige utbildning i det andra landets lagstiftning och förfaranden när det gäller upprätthållande av allmän säkerhet och ordning. Även i fortsättningen kan man ansöka om tillgänglig utomstående finansiering för utbildning till exempel från EU:s fonder eller från nordiska eller inhemska fonder.

De ekonomiska konsekvenserna beror på biståndsformen och dess kvalitet i de enskilda situationerna. Genom denna regeringsproposition blir det möjligt att lämna och ta emot internationellt bistånd också utanför EU, vilket är ett nytt element. För närvarande anses sådana situationer inte vara särskilt sannolika, men syftet med lagstiftningen är att ge Finland möjlighet att på ett heltäckande sätt delta i lämnande av internationellt bistånd.

Inrikesministeriet har i samband med normal resultatstyrning gett Polisstyrelsen i uppdrag att skapa ramar för internationellt samarbete som omfattas av denna proposition. I det internationella biståndet skulle förmodligen medlemmarna i polisens befintliga grupper som fått utbildning för speciellsituationer delta. Avsikten är att inrikta fortbildningen i internationellt samarbete på medlemmarna i dessa grupper och att av medlemmarna bilda en grupp som bygger på frivillighet. När en polisman deltar i utbildning som gäller internationellt samarbete,

förbinder sig han eller hon i princip också till att vid behov delta i internationellt bistånd. Det är inte fråga om en ny specialgrupp hos polisen.

Genomförandet av utbildningen föranleder kostnader på samma sätt som hittills. För närvarande deltar polismännen i utbildning som gäller internationella uppdrag, men genom propositionen ska utbildningen inriktas exaktare. Utöver detta föranleder upprätthållandet av polisens insatsberedskap kostnader för övningar, material och utrustning, men dessa polismäns insatsberedskap upprätthålls också annars för nationella uppdrag. En exakt bedömning av konsekvenserna är svår att göra i detta skede. En stor del av kostnaderna är dock sådana som föranleds oberoende av den lagstiftning som föreslås här. Kostnaderna för utbildning och beredskap finansieras ur polisens omkostnader.

I fråga om gränsbevakningsväsendet är avsikten att verksamhet av mindre omfattning som föranleds av begäran om eller lämnande av sådant gränssäkerhetsbistånd som baserar sig på solidaritetsklausulen ska täckas av gränsbevakningsväsendets anslag.

För räddningsväsendet har inrikesministeriet i statsbudgeten ett förslagsanslag för överraskande särskilda utgifter som kan användas för kostnader som föranleds av lämnande eller mottagande av bistånd.

Vid internationellt bistånd som avses i denna proposition är det inte fråga om statsunderstöd enligt statsunderstödslagen (688/2001).

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

Med tanke på myndigheternas verksamhet är det viktigt att de bestämmelser om uppdrag och befogenheter som ska tillämpas i situationer där man lämnar och begär internationellt bistånd ändras så att de blir mer exakta och täckande än tidigare.

Deltagandet i insatser enligt solidaritetsklausulen innebär inga betydande ändringar i gränsbevakningsväsendets verksamhet, eftersom verksamheten sannolikt ska organiseras av Frontex. I de bilaterala eller multilaterala situationer där man lämnar eller begär bistånd med stöd av solidaritetsklausulen ska man iakta sådana i praktiken välfungerande verksamhetsmodeller för gemensamma insatser som samordnas av Frontex och som alla europeiska gränsbevakningsmyndigheter redan känner till. Även i polissamarbetet ska de primära instrumenten i det internationella samarbetet vara utnyttjande av samarbetsmekanismerna och utnyttjande av Prüm-mekanismerna och Atlasmekanismerna i de situationer som omfattas av solidaritetsklausulen, särskilt de mekanismer som ingår i denna proposition. Utöver dessa mekanismer finns det inom polisens verksamhetsområde dock även många andra samarbetsinstrument som man inte har för avsikt att ingripa i genom denna proposition.

Gränsbevakningsväsendet har beredskapsstyrkor för skötseln av plötsliga gränssäkerhetssituationer. I fortsättningen ska dessa särskilda insatsgrupper vid gränsbevakningsväsendet delta i Atlassamarbetet. Gränsbevakningsväsendets beredskapsgrupper övar redan nu för särskilda insatser tillsammans med Finlands särskilda polisstyrkor och med övriga europeiska brottsbekämpande myndigheters styrkor för att uppnå och upprätthålla samarbetsberedskap. Att gränsbevakningsväsendets beredskapsstyrkor deltar i Atlassamarbete innebär således inga betydande förändringar i gränsbevakningsväsendets verksamhet.

För att polisen effektivt ska kunna använda sina erhållna befogenheter i det internationella samarbetet, ska Polisstyrelsen vidta de åtgärder som krävs för att trygga polisens deltagande i internationell verksamhet. Med tanke på denna verksamhet inriktas den utbildning som gäller internationellt samarbetet särskilt på TEPO, KARHU, VATI, JOUHA och grupperna för första

insatsen. Den grupp som bildas av polismän som utbildats för internationella uppdrag ska vara beredd att på kort varsel åka till en främmande stat för att på begäran av den berörda staten och i enlighet med lagstiftningen om internationellt samarbete utföra sådana uppdrag som hör till polisens verksamhetsområde. Gruppen ska främst delta i sådant internationellt samarbete som avses i denna proposition, men även andra polismän ska kunna delta.

Syftet med att bilda gruppen är inte att äventyra eller försvaga polisens kärnuppgift, dvs. att trygga Finlands inre säkerhet. På grund av den utbildning som denna grupp har fått kommer medlemmarna i den att ha bättre färdigheter för att ta emot assistans som begärs av en främmande stats polis.

Genom Europaparlamentets och rådets beslut om en civilskyddsmekanism för unionen upprättades en europeisk insatskapacitet med hög beredskap för nödsituationer, som har bildats genom sådana räddningsformationer som staterna frivilligt anmält och kommissionen godkänt. För den europeiska insatskapaciteten vid nödsituationer har Finland registrerat och kommissionen godkänt en på kalla förhållanden specialiserad finländsk formation för räddning ur rasmassor. Finland iaktar de kvalitetskrav som överenskommit tillsammans med medlemsstaterna, exempelvis självständig funktionsförmåga ute på fältet och förmåga att vara på plats inom 36 timmar från det att en annan stat eller kommissionen har begärt att formationen ska bistå vid en räddningssituation. Det föreslås att den definition av internationellt bistånd som finns i räddningslagen ska ingå i de åtgärder som omfattas av beslutet om unionens civilskyddsmekanism. Därmed finns det inga legislativa hinder för att använda formationen i unionens medlemsstater eller i tredjeländer.

4.3 Konsekvenser för samhället

Om lagförslagen genomförs, förbättrar de Finlands möjligheter att i större omfattning än tidigare delta i lämnande och mottagande av internationellt bistånd. Dessutom förbättrar förslagen för sin del Finlands beredskap att delta i internationell övningsverksamhet och upprätthålla beredskap för att sända ut och ta emot experter och materiel vid omfattande och krävande storo-lyckor och andra störningssituationer.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Utkastet till proposition har utarbetats vid inrikesministeriet.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

5.2.1 Inledning

Utlåtanden om utkastet till proposition begärdes av justitieministeriet, utrikesministeriet, försvarsministeriet, statsrådets kansli, social- och hälsovårdsministeriet, finansministeriet, miljöministeriet, kommunikationsministeriet, justitiekanslersämbetet, riksdagens justitieombudsmans kansli, staben för gränsbevakningsväsendet, Polisavdelningen vid inrikesministeriet, Räddningsavdelningen vid inrikesministeriet, Förvaltnings- och utvecklingsavdelningen vid inrikesministeriet, Polisstyrelsen, skyddspolisen, Kommunikationsverket, Ålands landskapsregering, räddningsverken, Räddningsinstitutet, CMC Finland, Försörjningsberedskapscentralen, Finlands Fredsbevararförbund rf, Suomen Reserviupseeriliitto – Finlands Reservofficersförbund ry, Reservistförbundet, Befälsförbundet rf, Gränssäkerhetsunionen rf, Upseeriliitto ry, Underofficersförbundet rf, Suomen Konepäälystöliitto – Finlands Maskinbefälsförbund ry, Suomen Palopäälystöliitto – Finlands Brandbefälsförbund r.y., Suomen Palomiesli-

RP 107/2016 rd

itto SPAL ry, Finlands Polisorganisationers Förbund rf, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö – Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland ry, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry, Löntagarorganisationen Pardia rf, Förhandlingsorganisationen för offentliga sektorns utbildade FOSU rf, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf, Finlands Kommunförbund rf, Finlands näringsliv rf, Suomen YK-liitto – Finlands FN-förbund ry, Crisis Management Initiative ry, Amnesty International Finländska sektionen rf, Laajan turvallisuuden verkosto – WISE, Suomen Rauhanliitto – Finlands Fredsförbund ry, Utrikespolitiska institutet, Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskus TAPRI, Finlands Röda Kors och Finlands miljöcentral.

Utlåtanden lämnades av justitieministeriet, utrikesministeriet, försvarsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, miljöministeriet, finansministeriet, justitiekanslern i statsrådet, riksdagens biträdande justitieombudsman, Ålands landskapsregering, Polisstyrelsen, Räddningsverket i Uleåborg-Nordöstra Österbotten, Helsingfors stadsstyrelse, Finlands Fredsbevararförbund rf, Reservistförbundet, Suomen Palopäälystöliitto – Finlands Brandbefälsförbund r.y., Befälsförbundet rf, Finlands Polisorganisationers Förbund rf, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö – Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland ry, Löntagarorganisationen Pardia rf och Finlands miljöcentral.

Kommunikationsministeriet, inrikesministeriets avdelningar, Suomen Palomiesliitto SPAL ry, Kommunikationsverket och Finlands kommunförbund rf meddelade att de inte har några kommentarer.

I utlåtandena ansågs det allmänt att propositionen är ändamålsenlig och förtydligar det rådande rättsläget. De synpunkter som lades fram i utlåtandena har beaktats i lagförslagen och deras motiveringar samt redogjorts för i den allmänna motiveringen.

Utrikesministeriet ansåg att det var viktigt att anpassa propositionen till det förslag till speciallag som utrikesministeriet har berett och fokuserade i sitt utlåtande i huvudsak på frågor som krävde anpassning till den proposition som gäller förslaget till speciallag.

Ålands landskapsregering omfattade den utredning om behörighetsfördelning mellan riket och landskapet som ingår i utkastet till proposition. Landskapsregeringen framhävde dock att Ålands ställning som demilitariserad och neutral zon ska lyftas fram i alla dokument om mottagande av internationellt bistånd. Dessutom bör det utredas hur rikets myndigheter behandlar en situation där bistånd tas emot. Likaså ska det utarbetas anvisningar om situationer av detta slag för myndigheterna.

5.2.2 Ekonomiska konsekvenser

I fråga om de ekonomiska konsekvenserna av propositionen framhävde finansministeriet i sitt utlåtande att vid internationellt bistånd är det fråga om användning av resurser och när de saknas förbättrar inte lagstiftningen i sig möjligheterna att delta i internationellt samarbete. Enligt finansministeriet ska inrikesministeriet i samband med förnyelsen av denna lagstiftning bedöma eventuella behov av att förnya sin budget, så att utövandet av riksdagens budgetmakt tryggas. Inrikesministeriet får inte någon allmän rätt att ens i brådskande fall gå förbi statsrådet och inte heller riksdagen som utövare av budgetmakt.

I propositionen ska inte bildandet av en internationell insatsstyrka vid polisen nämnas, eller så ska det fastställas att den nya uppgiften kan skötas inom den godkända ramen och statsbudgeten. Eftersom verksamheten medför extra kostnader för staten, ska ärendet behandlas inom ram- och budgetprocessen innan riktlinjerna för att inleda den berörda verksamheten fastställs. Anslagen under omkostnadsmomenten och statsbidragsmomenten kan inte genom regeringens

eller de underställda ämbetsverkens beslut överförs till avvikande ändamål när det inte är fråga om skötsel av ämbetsverkets eller institutets lagstadgade uppgifter. Om det inte finns anslag att tillgå, ska en proposition med förslag till anslag lämnas till riksdagen. Även mottagande av bistånd kräver resurser och huruvida lagstiftningen räcker till i detta hänseende bör bedömas.

Polisstyrelsen, Finlands Polisorganisationers Förbund rf och Löntagarorganisationen Pardia rf fäste uppmärksamhet vid att det bör anvisas tillräckligt med tilläggsfinansiering för de kostnader som lagförslagen föranleder och särskilt för bildandet av den planerade internationella snabbinsatsstyrkan. Enligt Polisstyrelsen bör fördelningen av kostnaderna för Prümsarbetet och Atlassarbetet kanske också för tydlighetens skull nämnas i förordningen om polisens avgiftsbelagda prestationer (1484/2015). Löntagarorganisationen Pardia rf ansåg att finansiering ska reserveras såväl för fortbildning av personalen, beredskapsarrangemang som för material- och omkostnader för internationellt bistånd.

5.2.3 Beslutsfattande

Miljöministeriet och Finlands miljöcentral fäste uppmärksamhet vid att de föreslagna bestämmelserna om beslutsfattande inte gäller lämnande av eller begäran om sådant internationellt bistånd som avses i 26 § i lagen om bekämpning av oljeskador. Social- och hälsovårdsministeriet ansåg att till den del det är fråga om de insatser som avses i civilskyddsmekanismen och som omfattas av något annat ministeriums än inrikesministeriets kompetensområde, ska beslutet om att lämna eller ta emot bistånd via unionens civilskyddsmekanism fattas av det behöriga ministeriet.

Justitiekanslern i statsrådet, Polisstyrelsen och Suomen Palopäälystöliitto – Finlands Brandbefälsförbund r.y. lade fram anmärkningar om bestämmelser om statsrådets beslutsfattande i situationer där det internationella biståndet bedöms vara av särskild ekonomisk betydelse och om bestämmelser om fattande av beslut vid brådskande förfarande. Dessa bestämmelser ströks i den fortsatta beredningen.

Riksdagens biträdande justitieombudsman ansåg i samband med de föreslagna bestämmelserna i polislagen att det är viktigt att besluten om internationell verksamhet och om åtgärder inom den alltid är skriftliga. Likaså är det motiverat att minst som förordning utfärdade bestämmelser om vad besluten och avtalen om lämnande eller mottagande av internationellt bistånd ska innehålla.

5.2.4 Myndigheternas assistans

I fråga om de ändringsförslag som gäller assistans som myndigheterna ger varandra anser justitieministeriet att det att sådan assistans med militär utrustning som ges polisen utvidgas till områden utanför finskt territorium är ett principiellt viktigt ärende som kräver noggrant övervägande. Propositionens motiveringar har kompletterats i detta hänseende.

Enligt justitieministeriet är statsrådets allmänna sammanträde en mer motiverad nivå för fattande av beslut om Prümsarbete och Atlassarbete än inrikesministeriet, när lämnandet av eller begäran om bistånd är av särskild betydelse för Finlands inre säkerhet.

I fråga om den föreslagna lagstiftningen om lämnande av och begäran om internationellt bistånd framhävde försvarsministeriet att beslut om bistånd som omfattar militära resurser, även när det lämnas i sådana fall som hör till inrikesministeriets förvaltningsområde, fattas alltid av utrikesministeriet och försvarsministeriet i enlighet med de lagförslag som ingår i regeringspropositionerna under beredning.

Försvarsministeriet ansåg att förslagen till ändring av polislagen och gränsbevakningslagen i själva verket medför begränsningar till den del hurdan assistans som försvarsmakten kan ge. Till exempel när det gäller gränsbevakningslagen är assistansen begränsad så att den inte omfattar militära maktmedel och inte heller en gränsbevakningsmans befogenheter. Dessutom påpekade försvarsministeriet att enligt det förslag till ändring av lagen om försvarsmakten som är under beredning tillämpas på personal som deltar i lämnande av internationellt bistånd den lag om ersättning för olyckfall och sjukdom i samband med tjänstgöring i krishanteringsuppdrag som är under beredning vid social- och hälsovårdsministeriet. Bestämmelsen skulle också gälla de situationer där försvarsmakten assisterar en annan finsk myndighet vid lämnande av internationellt bistånd.

Försvarsministeriet påpekade att vid nationell handräckning och bland annat i anvisningarna om handräckning framhävs det att vid givande av handräckning till en annan myndighet leds försvarsmaktens handräckningsavdelning av den behöriga myndigheten. Enligt de föreslagna bestämmelserna kan inrikesministeriet av något särskilt skäl begära att en annan myndighet ger polisen assistans när det gäller att utföra ett polisuppdrag utan att en finländsk polisman är närvarande vid lämnandet av internationellt bistånd. Om den myndighet som assisteras inte är fysiskt närvarande, finns det risk för att den assisterande handräckningsavdelningen inte vet hur den ska handla om situationen förändras. Likaså kan det vara oklart vad de anvisade befogenheterna omfattar och hur de ska tillämpas utan den behöriga myndighet som är insatt i ärendet. Rättssäkerheten för en tjänsteman som ger assistans kan också äventyras. Enligt justitieministeriet skulle regleringen kunna motiveras bättre om myndigheten lämnar bistånd direkt enligt sina egna bestämmelser.

Social- och hälsovårdsministeriet föreslog att gränsbevakningslagen ska ändras så att gränsbevakningsväsendet är förpliktat att ge handräckning även till en myndighet som ansvarar för socialvård och hälso- och sjukvård. Vid beredningen ansåg man dock att bestämmelsen i 26 § 2 mom. om att gränsbevakningsväsendet sköter brådslande sjuktransporter liksom bestämmelsen i 77 § 1 mom. om handräckning för fullgörande av en myndighets tillsynsskyldighet är tillräckliga.

Justitieministeriet ansåg att det skulle vara motiverat att se över 3 och 4 § i gränsbevakningslagen som en helhet, särskilt med tanke på Frontexsamarbetet, och att likaså bedöma om bestämmelserna om de befogenheter som en finländsk gränsbevakningsman utövar utanför Finland räcker till. Man beslutade dock att göra bedömningen i slutet av 2016 i samband med att förslaget till en förordning om en europeisk gräns- och kustbevakning (U 2/2016 rd) behandlas.

5.2.5 Tjänstemännens rättigheter och skyldigheter

I fråga om rättigheterna och skyldigheterna för de tjänstemän som deltar i lämnandet och mottagandet av internationellt bistånd påpekade försvarsministeriet att det i utkastet till proposition inte framgår tillräckligt tydligt att soldaternas rättsliga ställning också bestäms enligt de egna principerna, t.ex. utifrån avtalen om truppernas ställning och inte utifrån bestämmelserna om tjänstemännens ställning enligt utkastet till proposition.

Polisstyrelsen och Befälsförbundet rf fäste uppmärksamhet vid ansvarsfrågor och försäkringskydd för tjänstemännen. Enligt Polisstyrelsen bör de vara de samma oberoende av om polismannen utövar sin tjänst i hemlandet eller utlandet. Enligt Befälsförbundet rf bör tjänstekollektivavtalen ses över på nytt tillsammans med personalorganisationerna. Enligt Finlands Polisorganisationers Förbund rf bör tilläggsskyldigheten också synas i polisens lönesystem. Lön- och tagarorganisationen Pardia rf anser att villkoren anställningsförhållandet bör i alla uppdrag enligt lagförslagen till alla delar vara de samma som inom krishantering.

Enligt Polisstyrelsen, Löntagarorganisationen Pardia rf, Befälsförbundet rf och Finlands Polisorganisationers Förbund rf ska polisens deltagande i internationellt operativt samarbete i första hand eller uteslutande bygga på frivillighet. Löntagarorganisationen Pardia rf anser att lagändringarna medför en betydande tilläggsskyldighet för personalen, som med hänvisning till familj, studier eller andra personliga skäl ska kunna neka till att delta i internationella uppdrag.

Enligt Finlands Polisorganisationers Förbund rf bör uppmärksamhet fästas vid tjänstemännens arbets säkerhet, rättsliga ställning och rättssäkerhet. I lagstiftningen ska det finnas tydliga bestämmelser om polismannens eller en annan tjänstemans ställning när det gäller rättegångar, skadeståndsansvar, olycksfall och sjukdom. De anhörigas ställning ska tryggas vid eventuella dödsfall. När det gäller arbets säkerhet ska den finländska polismannens utrustning beaktas vid sidan av det övriga. Även språkkunskaper är viktiga när det gäller arbets säkerheten.

Vidare ansåg Finlands Polisorganisationers Förbund rf att det till det lagförslag om ersättning för olyckfall och sjukdom i samband med tjänstgöring i krishanteringsuppdrag som bereds vid social- och hälsovårdsministeriet ska fogas utöver civil krishantering och Frontexverksamhet också det internationella bistånd som avses i denna proposition. Finlands Fredsbevararförbund rf fäste uppmärksamhet vid rekrytering av kompetent och yrkeskunnig personal, utbildnings- och övningsverksamhet samt särskilt vid personalens ställning och grunderna och eventuella begränsningar för användningen av maktmedel.

Enligt riksdagens biträdande justitieombudsman ska man på författningsnivå behandla frågan hur man säkerställer att utländska tjänstemän i Finland och finländska tjänstemän i utlandet vet vilka befogenheter de har. Dessutom bör beaktas att då det är fråga om ett misstänkt (tjänste)brott, hör översynen av hur en främmande stats tjänsteman har handlat i Finland till justitieombudsmannen.

6 Ålands ställning

Bestämmelser om fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet Åland finns i självstyrelselagen för Åland (1144/1991). I 18 § i den lagen föreskrivs det om landskapets lagstiftningsbehörighet och i 27 § om det som hör till rikets lagstiftningsbehörighet.

Enligt 18 § 6 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om allmän ordning och säkerhet med de undantag som nämns i 27 § 27, 34 och 35 punkten samt i fråga om brand- och räddningsväsendet. Enligt 18 § 10 punkten i den lagen hör natur- och miljövård, friluftsliv och vattenrätt till landskapets behörighet, och enligt 12 punkten även hälso- och sjukvård, med vissa undantag. I 27 § i den lagen föreskrivs det om rikets lagstiftningsbehörighet i fråga om skjutvapen och skjutförnödenheter (27 punkten), befolkningsskyddet, med vissa begränsningar (28 punkten), försvarsväsendet och gränsbevakningen med beaktande av vad som föreskrivs i 12 §, ordningsmaktens verksamhet för tryggande av statens säkerhet, försvarstillstånd, beredskap inför undantagsförhållanden (34 punkten) och i fråga om explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs (35 punkten).

Till rikets lagstiftningsbehörighet hör utöver ovan nämnda ärenden dessutom sådana ärenden som gäller förhållandet till utländska makter med beaktande av självstyrelselagens bestämmelser i 9 och 9 a kap. om internationella förpliktelser och ärenden som gäller Europeiska unionen. Enligt 27 § 22 punkten i den lagen hör i regel även straffrätten till rikets behörighet.

På basis av den behörighetsfördelning som det föreskrivs om i Ålands självstyrelselag har riket behörighet att begära internationellt bistånd till Ålands territorium. I de ärenden som hör

RP 107/2016 rd

till landskapets behörighet är det landskapets myndigheter som ansvarar för att bedöma om det behövs bistånd utifrån samt att framställa en eventuell begäran för rikets behöriga ministerium. Rikets myndighet ska sörja för kontakterna till utlandet, liksom till andra ställen i Finland. I de ärenden som gäller Åland och som hör till rikets behörighet är förfarandet detsamma som på andra ställen i landet. Uppgifterna sköts således av rikets myndigheter.

På basis av internationella överenskommelser är Åland ett demilitariserat och neutraliserat territorium. Detta hindrar införsel av militära styrkor, militära fordon och krigsmateriel till Åland samt transitering av dessa via Åland, dock med vissa undantag vad gäller Finland (Konventionen om Ålands icke-befästade och neutralisering FördrS 1/1922, artikel 4 a och 4 b).

I samband med ikraftträdandet av Lissabonfördraget gav Finland den 11 januari 2010 i Cooper en förklaring gällande Åland där man med stöd av ovan nämnda konvention påminde om Ålands demilitariserade och neutraliserade ställning och konstaterade att ikraftträdandet av Lissabonfördraget inte inverkar på Ålands ställning. Även Ålandsprotokollet (Protokoll nr 2 till fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen, FördrS 102 och 103/1994) ska fortfarande gälla.

Med stöd av 27 § 34 punkten i självstyrelselagen hör gränsbevakningen till rikets behörighet. Uppgifterna och befogenheterna i fråga om en tjänsteman från en EU-medlemsstat som lämnar gränssäkerhetsbistånd med stöd av solidaritetsklausulen ska basera sig på kodexen om Schengengränserna och endast gälla gränskontroller och gränsbevakning.

De ändringar av lagstiftningen som hör till polisens verksamhetsområde ska gälla landskapet till de delar de hänför sig till de ärenden som avses i 27 § 27, 34 och 35 punkten.

Ändringarna av räddningslagen ska gälla i landskapet till de delar de gäller det befolkningskydd som avses i 27 § 28 punkten i självstyrelselagen.

Myndigheterna ska i sin verksamhet beakta de internationella överenskommelser som gäller Ålands demilitarisering och neutralisering.

7 Samband med andra propositioner

Propositionen har ett nära samband med regeringens proposition med förslag till lag om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd, som gäller förfarandet för de högsta statsorganens beslutsfattande (RP 72/2016), samt med regeringspropositionen med förslag till lagar om ändring av lagen om försvarsmakten, territorialövervakningslagen och värnpliktslagen (RP 94/2016). I den senare nämnda propositionen föreslås det bland annat att bestämmelserna om lämnande av internationellt bistånd och om deltagande i annan internationell verksamhet i 12 § i lagen om försvarsmakten ska ändras och att bestämmelser om befogenheterna och rätten att använda maktmedel för den personal som lämnar bistånd ska fogas till. Ändringsförslagen inverkar på den föreslagna ändringen av 79 a § i gränsbevakningslagen samt den föreslagna 9 kap. 2 a § i polislagen.

Lagförslagen i alla tre propositioner föreslås träda i kraft samtidigt och så snart som möjligt.

Vid social- och hälsovårdsministeriet bereds en regeringsproposition med förslag till lag om ersättning för olycksfall i militärtjänst och militärtjänstsjukdom vid krishanteringssupdrag. Lagen ska gälla personer som deltar i militär krishantering, civil krishantering och Frontex-verksamhet. Avsikten är att lagen under beredning också ska tillämpas på polismän som deltar i lämnande av internationellt bistånd och på gränsbevakningsmän som i en annan EU-medlemsstat lämnar gränssäkerhetsbistånd som bygger på solidaritetsklausulen.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Polislagen

2 kap. Allmänna befogenheter

17 §. Användning av maktmedel. Enligt den gällande paragrafens 4 mom. har polisen rätt att med försvarsmaktens bistånd samt på finskt havsområde och inom Finlands ekonomiska zon med gränsbevakningsväsendets bistånd använda militära maktmedel för att förhindra eller avbryta ett terroristbrott med iakttagande av handräckningslagen och 77 a—77 d § i gränsbevakningslagen. I momentet görs en lagstiftningsteknisk ändring genom att omnämmandet av militära maktmedel stryks och ersätts med ett nytt omnämmande som motsvarar de bestämmelser i gränsbevakningslagen som gäller användning av vapenmakt och som det i denna proposition föreslås att ska ändras samt handräckningslagen. I 77 a § i gränsbevakningslagen ska det finnas bestämmelser om sådan användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel, varvid användningen av maktmedel antingen är handräckning eller assistans som till innehållet motsvarar det. I handräckningslagens 4 § 2 mom. föreskrivs om sådan användning av vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än användningen av en tjänstemans personliga vapen och som lämpar sig för polisuppdrag.

Genom ändringen vill man göra skillnad mot definitionen av användning av försvarsmaktens militära maktmedel i 4 § i lagen om försvarsmakten. I den definitionen avses med militära maktmedel användning av militärpersoners personliga vapen och kraftfullare vapenmakt. Ändringen av ordalydelsen inverkar inte på innehållet i det bistånd som lämnas. Strukturen i momentet har ändrats av tydlighetsskäl.

Det föreslås att 77 a § i gränsbevakningslagen ska ändras så att polisen för att förhindra eller avbryta sådana brott som avses i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 2 mom. i strafflagen har rätt att utöver på finskt havsområde och inom Finlands ekonomiska zon även på ett havsområde och inom en ekonomisk zon som hör till en annan medlemsstat i Europeiska unionen få sådan assistans av gränsbevakningsväsendet som kräver användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel. Enligt det berörda momentet har polisen rätt att med bistånd av gränsbevakningsväsendet använda ovannämnda maktmedel även på ett havsområde eller inom en ekonomisk zon som hör till en annan medlemsstat i Europeiska unionen.

Dessutom ska det i den föreslagna 9 kap. 2 a § i polislagen finnas närmare bestämmelser om innehållet i den assistans som en annan myndighet ger till polisen och om förfarandet för fattande av beslut om assistansbegäran. I den föreslagna 9 kap. 9 e § ska det finnas bestämmelser om polisens befogenheter utanför finskt territorium och hänvisas till polislagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Sålunda omfattas också bestämmelserna om assistans från en annan myndighet i 2 kap. 17 § 4 mom. i polislagen av polisens befogenheter.

9 kap. Särskilda bestämmelser

2 a §. Andra myndigheters assistans till polisen vid lämnande av internationellt bistånd. I paragrafen finns det bestämmelser om den assistans som andra myndigheter ger polisen vid lämnande av internationellt bistånd, förfarandet för beslutsfattande samt assistansens innehåll.

Med stöd av lagstiftningen om handräckning kan polisen för närvarande få för utförande av polisuppdrag handräckning av en annan myndighet endast inom finskt territorium. Dessutom

finns det i den verksamhetspecifika lagstiftningen, t.ex. gränsbevakningslagen och lagen om försvarsmakten, bestämmelser om andra myndigheters assistans till polisen utanför finskt territorium. Syftet med paragrafen är att ge Finland möjlighet att i så stor utsträckning som möjligt delta i internationellt samarbete. Därför ska till polislagen fogas omfattande bestämmelser om polisens möjlighet att ta emot assistans av en annan finsk myndighet när polisen utför polisuppdrag utomlands samt om det förfarande som gäller fattande av beslut om assistansen. Med stöd av paragrafen har polisen möjlighet att i polisuppdrag utnyttja andra myndigheters särskilda sakkunskap, personalresurser eller materiel i krävande situationer även utanför finskt territorium. Paragrafen kunde tillämpas exempelvis i situationer som omfattas av solidaritetsklausulen, men också vid annat internationellt bistånd inom polisverksamheten.

Med stöd av Prümbeslutet och Prümfördraget samt Atlasbeslutet kan endast de behöriga nationella myndigheter som är verksamma inom tillämpningsområdet för dessa beslut delta i samarbetet. Sålunda gäller den föreslagna paragrafen endast den assistans som dessa behöriga myndigheter ger när det är fråga om Prümsamarbete eller Atlassarbete. Enligt lagen om sätande i kraft av Prümfördraget och enligt förarbetet när det gäller lagen om genomförande av Prümbeslutet är utöver polisen tullmyndigheten och gränsbevakningsmän behöriga myndigheter att utföra gemensamma insatser i Prümsamarbetet. En polismans befogenheter omfattar gemensamma insatser för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet samt brottsbekämpning. Tullmyndigheten och gränsbevakningsmännen har befogenheter att genomföra en gemensam insats endast i brottsbekämpande syfte. Atlasbeslutet gäller samarbete mellan medlemsstaternas särskilda insatsgrupper i krissituationer, och med särskilda insatsgrupper avses enligt artikel 2 i Atlasbeslutet varje brottsbekämpande enhet i en medlemsstat, vilken har hantering av krissituationer som en specialuppgift. Försvarsmakten eller räddningsmyndigheterna är inte sådana behöriga myndigheter som avses i Prümbeslutet eller Atlasbeslutet.

Enligt paragrafens 1 mom. kan en annan finsk myndighet assistera polisen vid lämnande av internationellt bistånd när det gäller att utföra polisuppdrag enligt polislagen. Bistånd kan lämnas på begäran av inrikesministeriet och bistånd som innefattar assistans av en annan myndighet kan lämnas endast med samtycke av den stat som begär bistånd. Med särskild hänsyn till vilken betydelse närvaron av en främmande stats soldater inom en annan stats territorium har är det synnerligen viktigt att den mottagande staten har en tydlig uppfattning om hur den helhet av bistånd som Finland lämnar är utformad.

Assistans kan komma i fråga vid sådant internationellt bistånd som det föreskrivs om i 9 b §, som fogas till detta kapitel. Assistans kan ges närmast av en räddningsmyndighet, gränsbevakningsväsendet, tullmyndigheten eller försvarsmakten. Den myndighet som ger assistans kan endast ge sådan assistans för vilken den har nationell behörighet. En annan myndighet kan assistera polisen utomlands endast om det i lagstiftningen om den andra myndigheten finns bestämmelser om uppdraget. Den andra myndigheten kan assistera genom sin särskilda sakkunskap, materiel eller personal vid utförande av polisuppdrag. Det är även möjligt att använda maktmedel samt som en del av assistansen krigsmateriel eller materiel som skaffats som krigsmateriel. En insats som utförs med stöd av polislagen är en polisinsats, om vars detaljer man avtalar med den mottagande staten i enlighet med tillämplig lagstiftning vid respektive insats. Lika som vid nationell handräckning kan vid internationellt bistånd assistans ges endast om polisens resurser är otillräckliga för utförandet av uppdraget eller om det för uppdraget behövs specialpersonal eller specialmateriel som polisen saknar.

I 12 § i lagen om försvarsmakten finns det bestämmelser om att i utlandet ge assistans till en annan behörig finsk myndighet. Assistansen kan omfatta materiel, material eller experthjälp. Enligt bestämmelsen får maktmedel inte användas då bistånd lämnas. Denna bestämmelse ger alltså redan nu polisen assistans av försvarsmakten utanför finskt territorium när det är fråga om uppdrag som omfattas av polisens behörighet. I regeringspropositionen med förslag till la-

gar om ändring av lagen om försvarsmakten, territorialövervakningslagen och värnpliktslagen föreslås det att begränsningen av att maktmedel inte får användas vid lämnande av bistånd ska strykas. Till lagen fogas bestämmelser om användning av maktmedel vid assistans till en annan myndighet.

Såsom ovan i motiveringen av 2 kap. 17 § i polislagen anges, ska det i 77 a § i gränsbevakningslagen föreskrivas att även på ett havsområde eller inom en ekonomisk zon som hör till en annan EU-medlemsstat ska polisen under vissa förutsättningar ha rätt att för förhindrande eller avbrytande av ett terroristbrott få av gränsbevakningsväsendet assistans som kräver användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel.

I praktiken utvidgas genom den föreslagna ändringen polisens möjlighet att för utförande av polisuppdrag få även utanför finskt territorium assistans som motsvarar handräckning. Med stöd av den föreslagna 9 e § har polisen vid internationellt bistånd utanför finskt territorium motsvarande befogenheter som enligt bestämmelserna i denna lag. Sålunda ska också bestämmelserna i 2 kap. 17 § i polislagen om polisens rätt att använda maktmedel och att få sådan assistans av en annan myndighet som innefattar användning av maktmedel tillämpas. Detta är innehållsmässigt en betydande förändring. Assistansen kan omfatta material- och experthjälp samt användning av maktmedel inklusive användning av vapenmakt som utnyttjar krigsmateriel eller materiel som skaffats som krigsmateriel. I fortsättningen har polisen rätt att för att förhindra eller avbryta ett terroristbrott använda med försvarsmaktens bistånd även utanför finskt territorium sådan vapenmakt som är slagkraftigare än användningen av en tjänstemans personliga vapen, som utnyttjar krigsmateriel och som lämpar sig för polisuppdrag. På motsvarande sätt har polisen rätt att med stöd av gränsbevakningsväsendet på ett havsområde eller inom en ekonomisk zon som hör till Finland eller en annan EU-medlemsstat använda maktmedel som utnyttjar materiel som skaffats som krigsmateriel.

Denna ändring syftar till att särskilt när det gäller att bekämpa terrorism uppfylla EU-ländernas solidaritet som fastställts genom Lissabonfördraget. Effekterna av terrordåd är av gränsöverskridande karaktär och alla stater har skyldigheten att bekämpa terrorism. Det är möjligt att de allvarligaste terrordåden genomförs med hjälp av sådana medel vars bekämpning kan kräva användning av militära maktmedel. I Finland är det inte motiverat att utrusta polisen med sådana maktmedelsredskap. I det finländska samhället finns det ingen användning för dem i polisens normala arbete. Den ovannämnda utvidgningen av tillämpningsområdet syftar till att ge Finland möjlighet att i så omfattande utsträckning som möjligt delta i internationell verksamhet inom polisens verksamhetsområde. Användningen av de militära maktmedel som avses i förslaget är mycket osannolik och riktas även i det fall att detta sker mot dem som utför ytterst allvarliga brott, dvs. det är fråga om att förhindra och avbryta terrordåd. Avsikten är att polisen också vid internationellt bistånd kan få assistans som motsvarar handräckning av en annan finsk myndighet.

I paragrafens 2 mom. definieras på motsvarande sätt som i bestämmelserna om nationell handräckning ledningshierarkin i fråga om den personal som ger och den personal som tar emot assistans samt innehållet i den assistans som ges. Den tjänsteman som ger assistans ska följa order och anvisningar av den polisman som leder uppdragets utförande och agera inom ramen för de befogenheter som polismannen i enlighet med 9 e § kan bemyndiga tjänstemannen att utöva. Den tjänsteman som ger assistans har i ett synnerligen viktigt och brådskande uppdrag rätt att under polismannens uppsikt använda sådana för uppdraget behövliga maktmedel som polismannen med stöd av sina befogenheter bemyndigar tjänstemannen att använda och som med hänsyn till situationen kan anses vara försvarliga. För att förhindra eller avbryta sådana brott som avses i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 2 mom. i strafflagen kan assistansen omfatta användning av militära maktmedel eller användning av maktmedel enligt 77 a § i gränsbevakningslagen, om detta är nödvändigt för att avvärja en överhängande

allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran.

Eftersom det är fråga om att assistera utförande av polisuppdrag, är befogenheterna för de tjänstemän som ger assistans begränsade till assistans av polisuppdrag. Sålunda kan behörigheten för en myndighet som ger assistans inte överskrida det som föreskrivs om en polismans befogenheter vid lämnande av internationellt bistånd i 9 e § i detta kapitel. På det civilrättsliga och straffrättsliga ansvaret för en tjänsteman som ger assistans tillämpas 9 f §.

Till paragrafens 3 mom. fogas bestämmelser som motsvarar handräckningslagens bestämmelser i 5 a § om att polisen svarar för den allmänna ledning och samordning av parternas åtgärder som behövs för att assistansen ska kunna utföras tryggt samt för arbetarskyddsarrangemangen.

Enligt 4 mom. kan inrikesministeriet av något särskilt skäl begära att en annan myndighet ger polisen assistans när det gäller att utföra ett polisuppdrag utan att en finländsk polisman är närvarande vid lämnandet av internationellt bistånd. I dessa situationer är användning av maktmedel inte tillåten. Bestämmelsen är en avvikelse från utgångspunkten att uppdrag som omfattas av polisens verksamhetsområde utförs under polisens ledning också vid internationellt bistånd. Att lämna bistånd till utförande av polisuppdrag där en finländsk polisman inte är närvarande förutsätter samtycke av den stat som begär bistånd. Till följd av den avvikande situationen ska inrikesministeriet fatta besluten i sådana situationer som denna paragraf avser. Inrikesministeriet begär av Polisstyrelsen en bedömning av typen av insats och behoven. Ett särskilt skäl till detta förfarande kan uppstå till exempel i situationer där inrikesministeriet bedömer att en annan myndighets särskilda sakkunskap eller materiel är sådant som bäst bidrar till att klara av situationen i den stat som begär bistånd och att närvaro av en polisman som Finland skickar inte är nödvändig. Till exempel försvarsmakten eller gränsbevakningsväsendet kan ha materiel eller sakkunskap som lämpar sig för hantering av sprängämnen eller andra farliga ämnen och som polisen inte har att erbjuda. Den myndighet som ger assistans fattar med stöd av lagstiftningen om assistans beslutet om givande av assistans. Inrikesministeriets begäran om assistans av en annan myndighet och ett beslut av den myndighet som ger assistans föregår det faktiska beslutet om en hurdan helhet av bistånd för utförande av polisuppdrag som vid internationellt bistånd ska lämnas till en annan stat. Beslutet om helheten av bistånd fattas i enlighet med det förfarande för beslutsfattande som lämpar sig i fallet i fråga, t.ex. med stöd av 9 a eller 9 b § i polislagen eller lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

I 4 mom. föreskrivs också att den tjänsteman som ger assistans utan att en finländsk polisman är närvarande ska följa order och anvisningar som ges av den mottagande statens tjänstemän som leder utförandet av uppdraget. På befogenheterna för en tjänsteman som ger assistans inom en främmande stats territorium och på tjänstemannens civilrättsliga och straffrättsliga ansvar tillämpas bestämmelserna om en polismans befogenheter och civilrättsliga och straffrättsliga ansvar enligt 9 e och 9 f §. Dessutom kan den lagstiftning som gäller den myndighet som ger assistans medföra andra begränsningar. Internationellt samarbete i en annan stat kan genomföras i mycket olika former och sammansättningar. Den personal eller den materiel som Finland skickar kan placeras på mycket olika sätt i den mottagande statens organisation. Den person som Finland sänder ut kan till exempel vara arbetspar med en tjänsteman från den mottagande staten eller så kan den personal som Finland sänder ut fungera enhetligt som en större helhet. Gränserna för befogenheterna enligt Finlands lagstiftning är dock alltid den ram inom vilken den personal som Finland sänder ut är verksam. Den personal som Finland sänder ut kan emellertid inte överskrida de befogenheter som lagstiftningen i en främmande stat fastställer för den personal som lämnar bistånd.

Enligt paragrafens 5 mom. fattar inrikesministeriet beslutet om att begära assistans som avses i 1 och 3 mom. av en annan myndighet och om att avbryta eller avsluta assistans. Den myndighet som ger assistans fattar med stöd av lagstiftningen om sitt kompetensområde beslutet om givande av assistans. Inrikesministeriets begäran om assistans av en annan myndighet och ett beslut av den myndighet som ger assistans föregår det faktiska beslutet om en hurdan helhet av bistånd för utförande av polisuppdrag som vid internationellt bistånd ska lämnas till en annan stat. Beslutet om helheten av bistånd fattas i enlighet med det förfarande för beslutsfattande som lämpar sig i fallet i fråga, t.ex. enligt 9 a eller 9 b § eller lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

9 a §. Beslutsfattande som avser Prümsamarbete och Atlassarbete. I denna paragraf föreskrivs om förfarandet för beslutsfattande när samarbete enligt kapitel 5 i Prümavtalet eller enligt Atlasbeslutet inleds. I kapitel 5 i Prümbeslutet finns det bestämmelser om gemensamma insatser, inklusive gemensamma patruller (artikel 17) och bistånd vid större evenemang, katastrofer och allvarliga olyckor (artikel 18). Med stöd av artikel 3 i Atlasbeslutet kan en medlemsstat begära bistånd av en annan medlemsstats särskilda insatsgrupp för att klara av en krissituation. Dessutom ska det i paragrafen finnas bestämmelser om förfarandet vid fattande av beslut om att inleda samarbete enligt Prümfördraget. Samarbete som sker med stöd av Prümbeslutet och Prümfördraget kallas för Prümsamarbete. Samarbete som sker med stöd av Atlasbeslutet kallas för Atlassarbete.

Exempel på gemensamma insatser enligt artikel 17 i Prümbeslutet är för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet och för förebyggande av brott inrättade gemensamma patruller samt andra gemensamma insatser där utsedda tjänstemän från en eller flera medlemsstater deltar i insatser på en annan medlemsstats territorium.

En gemensam insats kan vara sampatrullering eller en gemensam insats. En annan medlem av patrullen eller en del av de patruller som deltar i verksamheten kan vara tjänstemän från en annan EU-medlemsstat. Sampatrullering kan t.ex. avse gemensamma patruller i gränsområden, gemensamma insatser i samband med storevenemang, sampatrullering för att upprätthålla den allmänna ordningen och säkerheten samt åtgärder i anknytning till brottsbekämpning eller vägtrafiksäkerheten. Varaktigheten av gemensamma patruller och de övriga detaljerna fastställs när medlemsstaternas behöriga myndigheter avtalar om villkoren för sampatrulleringen. Sampatrulleringen kan vid behov även vara långvarig verksamhet. Som ett exempel på sådan långvarig verksamhet kan den planerade s.k. sampatrulleringen i Lappland nämnas. En gemensam insats kan vara en på förhand fastställd operativ insats som är mer fokuserad än sampatrullering och som utförs för att upprätthålla den allmänna ordningen och säkerheten och för att bekämpa brott.

Enligt artikel 18 i Prümbeslutet bistår medlemsstaternas behöriga myndigheter varandra i enlighet med sin nationella lagstiftning vid massevenemang och motsvarande storevenemang, katastrofer och allvarliga olyckor. Myndigheterna strävar efter att förhindra brott och upprätthålla den allmänna ordningen och säkerheten genom att underrätta varandra i ett så tidigt skede som möjligt om situationer med gränsöverskridande effekter och utbyta väsentlig information om dessa. Myndigheterna utför och samordnar inom sitt territorium behövliga polisåtgärder i situationer med gränsöverskridande effekter samt sänder i mån av möjlighet ut tjänstemän, experter och rådgivare samt tillhandahåller utrustning på begäran av den medlemsstat inom vars territorium situationen har uppstått.

Atlasbeslutet kompletterar de bestämmelser i Prümbeslutet som gäller det polisiära bistånd som lämnas mellan medlemsstaterna genom de särskilda insatsgrupperna i andra krissituationer, dvs. i sådana krissituationer orsakade av människor som innebär en allvarlig och direkt fysisk fara för personer, egendom, infrastruktur eller institutioner, i synnerhet tagande av giss-

lan, kapning och liknande händelser. Det bistånd som avses i Atlasbeslutet grundar sig enligt artikel 3 på den begäran som görs mellan medlemsstaterna, i vilken det begärda biståndets art och det operativa behovet av bistånd anges. Den behöriga myndigheten i den mottagande medlemsstaten får fritt besluta om att bevilja eller avslå en sådan begäran eller föreslå någon annan typ av bistånd.

Enligt paragrafens 1 mom. fattar Polisstyrelsen beslut om att inleda Prümsamarbete och Atlassamarbete. Enligt Prümbeslutet kan medlemsstaternas utsedda behöriga myndigheter ordna sådant samarbete som avses i beslutet. Enligt Atlasbeslutet kan en medlemsstat genom en begäran som framställts via behöriga myndigheter begära bistånd av en annan medlemsstats särskilda insatsgrupp. Enligt 4 § i polisförvaltningslagen ska Polisstyrelsen i enlighet med inrikesministeriets styrning bland annat planera, utveckla, leda och övervaka polisverksamheten och dess stödfunktioner. I Finland är således Polisstyrelsen den behöriga myndighet som avses i Prümbeslutet och Atlasbeslutet och den kan besluta om att inleda samarbete. Beslutet kan gälla såväl lämnande av bistånd som begäran om bistånd. I regel ska polismän som utbildats för internationellt samarbete delta i Prümsamarbetet och Atlassamarbetet. Till dem ges för deltagandet i samarbetet ett reseförordnande och i fråga om deras tjänsteplikt och rättigheter samt förmåner som har samband med ställningen som tjänsteman då de är utanför finskt territorium gäller samma bestämmelser och föreskrifter som vid utförande av tjänsteuppdrag i Finland. För tydlighetens skull föreslås det att 9 g § om detta fogas till lagen.

Ett beslut om inledande av samarbete kan gälla att de tjänstemän som Finland sänder ut deltar i Prümsamarbete eller Atlassamarbete i en annan medlemsstat eller att tjänstemän från en annan medlemsstat deltar i Prümsamarbete eller Atlassamarbete inom finskt territorium. Utöver EU-medlemsstaterna deltar Norge och Island i Prümsamarbetet, och bestämmelserna om Prümsamarbetet lämpar sig också i relation till dessa stater.

De behöriga myndigheterna ingår ett skriftligt operativt avtal om att inleda Prümsamarbete och Atlassamarbete. Undantagsvis kan man muntligen komma överens om samarbete innan det skriftliga avtalet ingås. I Finland är Polisstyrelsen den behöriga myndigheten i samarbete som avses i 5 kap. i Prümbeslutet och Atlassamarbete.

I enlighet med artikel 17.3 i beslutet om genomförandet av Prümbeslutet fastställer man i det operativa avtalet när det gäller Prümsamarbete bland annat de behöriga myndigheterna i de medlemsstater som ansvarar för insatsen, insatsens specifika syfte, det område där insatsen äger rum och insatsens varaktighet, de tjänstemän som deltar i insatsen, de befogenheter som den utsändande medlemsstatens tjänstemän får utöva samt de tjänstevapen och den ammunition som är tillåtna, övrig utrustning, kostnadsfördelning och övrig information som eventuellt behövs. Bestämmelserna i beslutet om genomförande av Prümbeslutet är direkt förpliktande för Finland.

I Atlassamarbetet kommer den begärande medlemsstaten och den tillfrågade medlemsstaten överens om sådana praktiska detaljer och sådan organisation av genomförandet som kompletterar Atlasbeslutet. Enligt artikel 3.2 i beslutet kan biståndet i Atlassamarbetet bestå i överensstämmelse med avtalet mellan de berörda medlemsstaterna av tillhandahållande av utrustning och/eller expertis till den begärande medlemsstaten och/eller av genomförande av insatser på den medlemsstatens territorium, om så krävs med användning av vapen. Polisstyrelsen ingår med den andra parten ett operativt avtal om de praktiska detaljerna när det gäller att lämna eller ta emot bistånd enligt Atlasbeslutet. I det operativa avtalet fastställs i den omfattning som Atlassamarbetet kräver motsvarande saker som vid Prüminsatser.

Enligt paragrafens 2 mom. ska Polisstyrelsen utan dröjsmål underrätta inrikesministeriet om att Prümsamarbete eller Atlassamarbete planeras och om beslut att inleda samarbete. I en ex-

ceptionell situation kan inrikesministeriet fatta beslut om att fortsätta samarbete eller bistånd som redan har inletts eller avsluta samarbete eller bistånd som Polisstyrelsen i det berörda fallet har inletts. Detta innebär att samarbetet upphör även i det fallet att de tjänstemän som sänts ut med stöd av Polisstyrelsens beslut redan finns i den andra staten eller att det redan finns med stöd av Polisstyrelsens beslut tjänstemän från en främmande stat i Finland.

Enligt 3 mom. fattar inrikesministeriet beslut om att inleda Prümsamarbete eller Atlassamarbete, om ärendet är av särskild betydelse för Finlands inre säkerhet men situationen ännu inte kräver att lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd tillämpas.

Samarbetet kan vara av särskild betydelse för den inre säkerheten, om ett stort antal tjänstemän sänds ut från Finland för att bistå i en annan stat. På det sättet skulle deltagandet i samarbetet ha en betydande inverkan på mängden polisresurser inom finskt territorium och på upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Då ska det vid beslutsfattandet tas hänsyn till vilken inverkan utsändandet av polisresurser får för garanterandet av polisens funktionsförmåga i Finland och på andra myndigheters verksamhet.

På motsvarande sätt uppfylls kriteriet för beslutsfattande enligt 3 mom. i det fall att ett stort antal tjänstemän från en främmande stat begärs inom ramen för Prümsamarbete eller Atlassamarbete till Finland. Vid beslutsfattandet ska då vid sidan av övrigt bedömas vilken förmåga att ta emot som myndigheterna i Finland har och vilka effekter de möjligheter att utöva offentlig makt som de utsända tjänstemännen från en främmande stat har får i respektive situation. Om det bedöms att Prümsamarbete eller Atlassamarbete som inleds inom finskt territorium sannolikt inbegriper betydande användning av maktmedel, ska beslutsfattandet ske enligt detta moment.

Bestämmelser om befogenheterna för en främmande stats tjänstemän som deltar i Prümsamarbetet och Atlassamarbetet finns i lagens 9 c § och om befogenheterna och det civilrättsliga och straffrättsliga ansvaret för utsända finländska polismän vid internationellt bistånd i lagens 9 e och 9 f §. Utgångspunkten är att den utsändande statens tjänstemän handlar inom de befogenheter som värdstaten ger eller, om värdstatens nationella lagstiftning tillåter det, med stöd av befogenheter enligt den utsändande medlemsstatens lagstiftning. Bestämmelserna överförs till polislagen från lagen om genomförande av Prümbeslutet. Avsikten är att bestämmelserna om befogenheter vid polisens internationella bistånd ska sammanställas till en helhet.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs att förfaranden för beslutsfattande enligt 1—3 också ska tillämpas på Prümsamarbete som inleds med stöd av Prümfördraget. Bestämmelserna om operativt samarbete som gäller flygsäkerhetsvakter (artikel 17), åtgärder vid omedelbar fara (artikel 25) och samarbete på begäran (artikel 27) i Prümfördraget gäller fortfarande.

I 5 mom. ska det finnas en informativ hänvisningsbestämmelse till lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd, som är under behandling i riksdagen. De bestämmelser om beslutsfattande som nämns i paragrafen ska tillämpas om det inte är fråga om sådant bistånd om vars beslutsfattande det föreskrivs i den nämnda lagen.

9 b §. *Lämnande eller mottagande av internationellt bistånd i andra situationer.* Den föreslagna bestämmelsen ger möjlighet till internationellt samarbete inom polisens verksamhetsområde i situationer där det inte finns gällande nationell lagstiftning eller EU:s lagstiftning eller bilaterala eller multilaterala överenskommelser. Denna bestämmelse behövs för att Finland på ett omfattande sätt ska kunna delta i internationellt samarbete när hotbilderna för den interna säkerheten förändras. Syftet med bestämmelsen är dock inte att ändra befintligt internationellt samarbete. I enlighet med bestämmelserna i 9 § i detta kapitel gäller i fråga om rättslig

hjälp och handräckning som polisen ger polisen i en främmande stat och i fråga om rättslig hjälp och handräckning som polisen får från polisen i en främmande stat samt i fråga om rätten för en främmande stats polisman att utöva en finländsk polismanns befogenheter vad som föreskrivs särskilt eller avtalas i internationella överenskommelser som är förpliktande för Finland.

I 1 mom. finns det för tydlighetens skull bestämmelser om att polisen är ansvarig myndighet vid lämnande och mottagande av internationellt bistånd som omfattas av polisens verksamhetsområde och att polisen kan lämna och ta emot bistånd som omfattas av polisens verksamhetsområde.

Enligt 2 mom. kan inrikesministeriet om inte något annat följer av någon annan lag, Europeiska unionens lagstiftning eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland fatta beslut om lämnande av annat än sådant bistånd som föreskrivs i 9 a § och omfattas av polisens verksamhetsområde till den stat som begär bistånd. På motsvarande sätt kan inrikesministeriet fatta beslut om att begära av en annan stat bistånd som omfattas av polisens verksamhetsområde. I ett beslut om lämnande av eller begäran om bistånd ska innehållet i biståndet, tjänstemännens befogenheter och de vapen, den ammunition, de maktmedelsredskap och den övriga utrustning som är tillåten för tjänstemännen fastställas. I beskrivningen av innehållet i biståndet ska syftet med, typen och omfattningen av biståndet samt i princip också biståndets varaktighet, fördelningen av kostnaderna och övriga behövliga uppgifter nämnas. Genom förordning av statsrådet kan närmare bestämmelser om innehållet i beslutet utfärdas.

Momentet ska tillämpas i en situation där bistånd som lämnas eller begärs till sitt innehåll eller sin karaktär är sådant att det separat varken finns gällande bilaterala eller multilaterala avtal om lämnandet av eller begäran om det eller gällande nationell lagstiftning eller EU-lagstiftning om ärendet. Ett exempel på samarbete av detta slag är en situation där en finländare har tagits som gisslan i en stat utanför EU eller en finländares liv eller hälsa utsätts för omedelbar fara. I det fallet förutsätts det att den berörda staten av Finland begär om bistånd som hör till polisens verksamhetsområde. Inrikesministeriet ska höra Polisstyrelsen innan ett beslut om att lämna eller ta emot internationellt bistånd fattas.

Genom de föreslagna bestämmelserna säkerställs det att det i Finland inte finns några legislativa hinder för lämnande eller mottagande av bistånd som hör till polisens verksamhetsområde.

I 3 mom. finns det bestämmelser om sådana situationer inom polisens verksamhetsområde som omfattas av internationellt samarbete och där paragrafen kan tillämpas. Vid bistånd eller mottagande av bistånd ska det vara fråga om upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, brottsbekämpning, avvärjande av hot om terrorism eller avvärjande av omedelbar fara för människors liv eller hälsa, eller om att lämnandet av eller begäran om bistånd är motiverat på grund av ett hot mot den biståndsbegärande statens eller EU:s inre säkerhet.

I 4 mom. ska det finnas en informativ hänvisningsbestämmelse till lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd, som är under behandling i riksdagen. De bestämmelser om beslutsfattande som nämns i paragrafen ska tillämpas om det inte är fråga om sådant bistånd om vars beslutsfattande det föreskrivs i den nämnda lagen.

9 c §. *Befogenheter för främmande staters tjänstemän vid Prümsamarbete och Atlassarbete inom finskt territorium.* I paragrafen finns det bestämmelser om befogenheterna för en främmande stats tjänsteman i Finland när tjänstemannen i Finland deltar i verksamhet som genomförs med stöd av Prümbeslutet eller Atlasbeslutet. Från lagen om genomförande av Prümbeslutet överförs 2 § till paragrafen och behövliga preciseringar görs. Syftet med överföringen är

att i polislagen utfärda bestämmelser om befogenheter som utövas i verksamhet som genomförs med stöd av såväl Prümbeslutet som Atlasbeslutet. Dessutom ska det i polislagen finnas bestämmelser om befogenheterna för främmande staters tjänstemän vid annat internationellt bistånd. På detta sätt bildar bestämmelserna om befogenheterna för främmande staters tjänstemän en helhet. I genomförandelagarna om Prümfördraget och Prümbeslutet ska det fortsättningsvis finnas bestämmelser om vilka rättigheter främmande staters tjänstemän har som fordonsförare (5 § och 3 §). Avsikten är att överföra dessa bestämmelser till vägtrafiklagen när den totalrevideras.

Enligt 1 mom. har en främmande stats behöriga tjänsteman som inom finskt territorium deltar i verksamhet eller uppdrag som avses i Prümbeslutet, Prümfördraget eller Atlasbeslutet rätt att i enlighet med order och anvisningar av en finländsk polisman utöva en polismans sådana befogenheter som en finsk polisman med stöd av sina befogenheter anvisar tjänstemannen. Den finländska polismannen avgör inom ramen för sina befogenheter vilka åtgärder som en annan medlemsstats tjänsteman i respektive situation har rätt att vidta. Till 9 h § fogas en bestämmelse om ett tidsbestämt ackrediteringsdokument som ges en främmande stats tjänsteman.

Till sitt innehåll motsvarar paragrafens 1 mom. i huvudsak 2 § 1 mom. i lagen om genomförande av Prümbeslutet. Bestämmelsen ska utvidgas till att även kunna tillämpas på en annan medlemsstats tjänsteman som utför ett uppdrag som avses i Atlasbeslutet. I Atlasbeslutet finns det inte separata bestämmelser om befogenheterna för en främmande stats tjänsteman. Enligt Atlasbeslutet kommer den begärande staten och den tillfrågade staten överens om praktiska detaljer och hur genomförandet sker (artikel 1). Enligt artikel 3.2 i beslutet kan biståndet bestå i överensstämmelse med avtalet mellan de berörda staterna av tillhandahållande av utrustning och/eller expertis till den ansökande medlemsstaten och/eller av genomförande av insatser inom den medlemsstatens territorium. Vid behov kan biståndet genomföras i form av insatser med användning av vapen. Utgångspunkten i denna proposition är att befogenheterna vid Prümsamarbete och Atlassarbete motsvarar varandra.

Enligt artikel 17 i Prümbeslutet handlar tjänstemannen under överinsyn av och i regel i närvaro av värdstatens tjänstemän. En annan medlemsstats tjänsteman kan undantagsvis handla även när en finländsk polisman inte är närvarande, men tjänstemannen ska dock följa den finska polismannens order och anvisningar. I sådana situationer kan order och anvisningarna ges på förhand och den andra medlemsstatens tjänsteman ska om situationen så kräver ha kontakt med den finländska tjänstemannen via tekniska hjälpmedel för att få ytterligare anvisningar eller order. En situation av detta slag kan vara aktuell till exempel vid Finlands västra landgräns där avstånden är särskilt långa. Då kan en svensk eller norsk patrull vara verksam på den finska sidan utan finska myndigheters närvaro, men under de finska myndigheternas ledning och översyn. I momentet finns det också bestämmelser om rätten för en annan medlemsstats tjänsteman att utöva maktmedel under uppsikt av en finländsk polisman. Utövandet av maktmedel ska begränsas till de maktmedel som en finländsk tjänsteman har befogenhet att utöva. Motsvarande bestämmelser ska även tillämpas vid Atlassarbete.

Paragrafens 2 mom. motsvarar 2 § 2 mom. i lagen om genomförande av Prümbeslutet. Polis-, tull- och gränsbevakningsmän är behöriga myndigheter att delta i verksamhet enligt Prümbeslutet i Finland. Om en finländsk gränsbevaknings- eller tullman i stället för polisen leder verksamhet som med stöd av Prümbeslutet genomförs i Finland, ska gränsbevaknings- eller tullmannen inom ramen för sina egna befogenheter kunna anvisa en främmande stats tjänsteman behövliga befogenheter.

I paragrafens 3 mom. ska det finnas bestämmelser om rätten för en främmande stats tjänsteman att bära vapen, ammunition, maktmedelsredskap och annan utrustning när tjänstemannen inom finskt territorium utövar verksamhet eller utför uppdrag enligt Prümbeslutet eller Atlas-

beslutet. Bestämmelsen motsvarar bestämmelsen i lagen om genomförande av Prümbeslutet, men dess tillämpning utvidgas till att även omfatta en främmande stats tjänsteman som utför uppdrag enligt Atlasbeslutet. Staternas behöriga myndigheter ska meddela varandra vilka vapen, vilken ammunition, vilka maktmedelsredskap och vilken övrig utrustning som i enlighet med Prümbeslutet är tillåten. I praktiken har detta meddelats på förhand till rådets sekretariat och kommissionen och det förtecknas i EU:s handbok om gränsöverskridande insatser (10505/4/09). Även när man kommer överens med en främmande stat om respektive insats eller om sampatrullering, ska tillåtna vapen, tillåten ammunition, tillåtna maktmedelsredskap och tillåten annan utrustning vid insatsen eller sampatrulleringen fastställas. I varje operation eller sampatrullering grundar sig rätten för statens tjänsteman att bära vapen, andra maktmedelsredskap, ammunition och annan utrustning direkt på det operativa avtal som de behöriga myndigheterna har ingått. I propositionen föreslås det att det inte längre behövs ett separat beslut om rätten att bära vapen och andra maktmedelsredskap, eftersom dessa frågor redan avtals i det operativa avtalet.

I 4 mom. föreskrivs om rätten att använda maktmedelsredskap. Bestämmelsen motsvarar bestämmelsen i lagen om genomförande av Prümbeslutet, men den har nu utvidgats till att även omfatta en sådan främmande stats tjänsteman som avses i Atlasbeslutet och som deltar i uppdraget. Användningen av maktmedelsredskap förutsätter i varje enskilt fall att en finländsk polisman och i de situationer som omfattas av Prümbeslutet även en gränsbevakningsman eller tullman inom ramen för sina befogenheter har anvisat en främmande stats tjänsteman att använda maktmedelsredskap.

I 5 mom. finns det genom hänvisning till bestämmelserna i 2 kap. 17 § 1 och 2 mom. i polislagen och 4 kap. i strafflagen bestämmelser om nödvärn och om excess vid användning av maktmedel. En främmande stats tjänsteman är vid användning av maktmedel i motsvarande ställning som en finländsk polisman.

9 d §. *Ställningen i andra situationer för främmande staters tjänstemän inom finskt territorium.* I paragrafen finns det bestämmelser om befogenheterna för en främmande stats tjänsteman inom finskt territorium när tjänstemannen på begäran av Finland inom polisens verksamhetsområde deltar i internationellt samarbete som avses i 9 b §.

I 1 mom. finns det bestämmelser som hänvisar till 9 c § där det föreskrivs om befogenheterna för en främmande stats tjänsteman vid Prümsamarbete och Atlassarbete. Sålunda tillämpas på befogenheterna för en främmande stats tjänsteman som deltar inom finskt territorium i internationellt samarbete som inlett med stöd av 9 kap. 9 b § det som föreskrivs i 9 c §.

I paragrafens 2—4 mom. kompletteras bestämmelserna om ställningen för en främmande stats tjänsteman med bestämmelser som motsvarar Prümbeslutets bestämmelser om användningen av nationell uniform, straffrättsligt ansvar och tillämplig lagstiftning om tjänsteförhållande.

Enligt 5 mom. ska bestämmelserna i paragrafen tillämpas om inte något annat följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Finland eller av Europeiska unionens lagstiftning. Denna bestämmelse behövs för att inte till exempel tillämpningen av internationella överenskommelser om styrkors ställning ska förhindras.

Syftet med bestämmelserna är att en främmande stats tjänsteman i dessa situationer ska befinna sig i en motsvarande ställning när det gäller befogenheter som när det gäller befogenheter inom Prümsamarbetet och Atlassarbetet. På detta sätt är befogenheterna för främmande staters tjänstemän vid internationellt samarbete reglerade på samma sätt oavsett situation. Sålunda uppstår det i praktiken inte oklarhet om hurdana befogenheter som en främmande stats tjänsteman kan anvisas i respektive situation och vem som är behörig tjänsteman att an-

visa befogenheterna. Då det är fråga om ett misstänkt tjänstebrott, hör översynen av hur en främmande stats tjänsteman har handlat i Finland till justitieombudsmannen.

9 e §. Polismäns befogenheter vid lämnande av internationellt bistånd. I paragrafen föreskrivs det om befogenheterna för en polisman som Finland sänt ut vid lämnande av internationellt bistånd. Enligt 1 mom. ska polislagens bestämmelser om befogenheter och användningen av dem tillämpas på en polisman som utför ett tjänsteuppdrag utanför finskt territorium. En polisman som Finland sänt ut kan alltså använda de befogenheter som polismannen fått utbildning för. Polismannens befogenheter kan dock inte i någon situation överskrida de befogenheter som den mottagande staten anvisar polismannen.

Med stöd av hänvisningsbestämmelsen i 1 mom. har polismannen till exempel en sådan rätt som avses i 2 kap. 17 § i denna lag att använda maktmedel och att av försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet få assistans som förutsätter användning av maktmedel vid internationellt bistånd. Även bestämmelserna om nödvärn och om användning av maktmedel blir tillämpliga genom denna hänvisningsbestämmelse.

I paragrafens 2 mom. lämnas med stöd av lagen om civilpersonals deltagande i krishantering polismän i anställningsförhållande utanför tillämpningsområdet för paragrafen. På deras befogenheter tillämpas lagstiftningen i fråga.

9 f §. Polismäns civilrättsliga och straffrättsliga ansvar vid lämnande av internationellt bistånd. I 1 mom. föreskrivs det om polismäns civilrättsliga och straffrättsliga ansvar vid lämnande av internationellt bistånd utanför finskt territorium. På en polisman som på begäran av en främmande stat utför ett tjänsteuppdrag utanför finskt territorium tillämpas de bestämmelser som gäller polismäns civilrättsliga och straffrättsliga ansvar, om inte något annat följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Finland eller av EU:s lagstiftning.

9 g §. Polismäns rättsliga ställning vid lämnande av internationellt bistånd. I paragrafen föreskrivs om polismannens tjänsteplikt, rättigheter samt förmåner som har samband med ställningen som tjänsteman när han eller hon utför ett tjänsteuppdrag utanför finskt territorium. I dessa situationer ges polismän ett reseförordnande och de är på tjänsteresa. Vid operativ verksamhet som sker utanför Finland med stöd av denna lag gäller med andra ord för polismännens tjänsteplikt och rättigheter samt förmåner som har samband med ställningen som tjänsteman samma bestämmelser och föreskrifter som gäller för utförande av tjänsteuppdrag i Finland.

Genom hänvisningsbestämmelsen är till exempel skadeståndslagens bestämmelser om en tjänstemans skadeståndsansvar och om statens skadeståndsansvar för en skada som orsakats av en tjänsteman samt bestämmelserna om en tjänstemans rätt till biträde och om ersättning av rättegångskostnader i lagen om ersättning av statsmedel till statsanställda för kostnader för vissa rättegångar tillämpliga.

9 h §. Ackrediteringsdokument. I paragrafen föreskrivs det om möjligheten att till en främmande stats tjänsteman som i Finland deltar i lämnande av bistånd enligt 9 a och 9 b § utfärda ett tidsbestämt ackrediteringsdokument, av vilket tjänstemannens befogenhet framgår. Polisstyrelsen utfärdar ett ackrediteringsdokument av detta slag. Ackrediteringsdokumentet ska innehålla tjänstemannens namn, nationalitet, tjänsteställning och fotografi. Tjänstemannen ska medföra ackrediteringsdokumentet, på begäran visa upp det och återlämna det till Polisstyrelsen när lämnandet av bistånd upphört. Ackrediteringsdokumentet utfärdas på finska och svenska. Syftet med bestämmelsen är att ge möjlighet till att även utomstående kan försäkra sig om att en främmande stats tjänsteman verkar inom finskt territorium med stöd av ett beslut av Polisstyrelsen.

10 §. Närmare bestämmelser. Till 1 mom. fogas en ny 5 punkt, enligt vilken bestämmelser om de behöriga myndigheter och tjänstemän som avses i Prümbeslutet samt de nationella kontakt- och samordningsställena kan utfärdas genom förordning av statsrådet. Bemyndigandet att utfärda förordning ska överföras till lagen från lagen om genomförande av Prümbeslutet. Enligt den nya 6 punkten kan bestämmelser om innehållet i genomförandearrangemang enligt artikel 1 i Atlasbeslutet utfärdas genom förordning av statsrådet.

1.2 Lagen om genomförande av vissa bestämmelser i rådets beslut om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet

2 §. Det föreslås att paragrafen stryks ur denna lag och överförs med i huvudsak samma innehåll till 9 kap. i polislagen. Tanken är att polislagens bestämmelser om befogenheterna för en främmande stats tjänsteman ska utgöra en helhet.

4 §. Det föreslås att paragrafen stryks ur denna lag och som sådan överförs till 9 kap. 10 § i polislagen där bestämmelser om utfärdande av närmare bestämmelser har förts ihop.

1.3 Lagen om polisförvaltningslagen

15 a §. Polisbefogenheter. I 15 a § i lagen om polisförvaltningslagen föreskrivs det om en polismans befogenheter. Enligt 1 mom. har en polisman i hela landet sådana befogenheter som föreskrivs i polislagen eller i någon annan lag. Eftersom det föreslås att polislagen ska ändras i fråga om polisens internationella befogenheter, är det nödvändigt att utvidga en polismans befogenheter vid internationellt bistånd till att även gälla utanför finskt territorium. Det föreslås att ett nytt 2 mom. fogas till paragrafen. I momentet ska det på motsvarande sätt som i 1 mom. föreskrivas att en polisman vid utförande av internationella uppdrag har de befogenheter som föreskrivs i polislagen eller i någon annan lag. Internationella uppdrag ges i första hand till polismän som har anmält sig till dessa uppdrag och som bland annat har de språkkunskaper och andra färdigheter som uppdragen kräver.

1.4 Lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen

4 §. Enligt 4 § 2 mom. i handräckningslagen kan försvarsmaktens handräckning till polisen omfatta användning av militära maktmedel, om det är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran. Enligt 4 § 3 mom. avses med militära maktmedel sådan användning av vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än användningen av militärpersonens personliga vapen som lämpar sig för polisuppdrag. Det föreslås att 4 § 2 mom. i handräckningslagen för tydlighetens skull ska ändras så att momentet genom en sammanslagning av paragrafens 3 mom. med paragrafens 2 mom. inte längre innehåller ett omnämnande av militära maktmedel. Sålunda föreslås paragrafens 3 mom. bli upphävt. Genom ändringen vill man skapa en skillnad till den definition av användning av försvarsmaktens militära maktmedel som föreskrivs i 4 § i lagen om försvarsmakten. Ändringen inverkar inte på innehållet i handräckningen som ges.

1.5 Skjutvapenlagen

17 §. Undantag från tillämpningsområdet. I 1 kap. 17 § i skjutvapenlagen föreskrivs det om de avvikelser som gäller tillämpningsområdet för lagen. Det föreslås att till 2 mom. fogas nya 4—6 punkter, som gäller Atlasbeslutet, solidaritetsklausulen samt annat internationellt bistånd som inlett med stöd av polislagen. I fortsättningen kommer skjutvapenlagen sålunda inte att vid internationellt bistånd gälla överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen,

vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som hör till medlemsstatstjänstemän som är verksamma inom finskt territorium. I den gällande paragrafens 2 mom. 2 punkt finns det redan en motsvarande avvikelse när det gäller samarbete som sker med stöd av Prümfördraget samt i 3 punkten när det gäller samarbete med stöd av Prümbeslutet.

1.6 Räddningslagen

38 §. Internationell räddningsverksamhet. Paragrafens 1 mom. ska motsvara den gällande räddningslagens 38 § 1 mom. På finska har det behöriga ministeriets namn uppdaterats så att det motsvarar ändringen av ministeriets namn vid ingången av 2014. Dessutom har paragrafen språkgranskats.

Paragrafens 2 mom. är nytt. I momentet hänvisas det till lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd, som är under behandling i riksdagen. Lagen gäller inte statsrådets fattande av beslut om lämnande av eller begäran om internationellt bistånd i de fall där statsrådets allmänna sammanträdes beslutsfattande uteslutande bygger på den omständigheten att ärendet är av särskild ekonomisk betydelse. I fråga om internationell räddningsverksamhet kan det vara fråga om till exempel en situation där kostnaderna för lämnande eller mottagande av internationellt bistånd betydligt överskrider det förslagsanslag som har reserverats för inrikesministeriets överraskande särskilda utgifter och det anses att en normal förberedande behandling i statsrådets finansutskott eller inrikesministeriets beslut inte räcker till, varvid inrikesministeriet med stöd av 12 § 2 mom. i lagen om statsrådet och 7 § 3 punkten i reglementet för statsrådet framlägger ärendet vid statsrådets allmänna sammanträde.

Paragrafens 3 mom. är nytt. Det föreslås att till paragrafen fogas en definition av bistånd vid räddningsinsatser. I definitionen ska karaktären hos internationell räddningsverksamhet beaktas liksom Europaparlamentets och rådets beslut om unionens civilskyddsmekanism som trädde i kraft vid ingången av 2014. Detta beslut omfattar i första hand skyddet av människor, men också skyddet av miljö och egendom (inklusive kulturarvet) i samband med alla slag av naturkatastrofer och katastrofer orsakade av människan både inom och utanför unionens territorium, däribland miljökatastrofer, havsförorening och akuta hälsorisker. Vid terrordåd eller sådana katastrofer som beror på kärnkrafts- eller strålningsolyckor täcker unionens mekanism endast de beredskaps- och biståndsåtgärder som hör till räddningstjänsten.

Till den del det är fråga om de insatser som avses i Europaparlamentets och rådets beslut om en civilskyddsmekanism för unionen (1313/2013/EU) och som omfattas av något annat ministeriums än inrikesministeriets kompetensområde, t.ex. hälsokriser eller havsföroreningar, ska det behöriga ministeriet fatta beslutet om att lämna eller ta emot bistånd via unionens civilskyddsmekanism. Vid behov ska beslutet fattas i samråd med inrikesministeriet och de övriga ministerier som har anknytning till ärendet.

Den föreslagna paragrafens 4 mom. är nytt och i det fastställs innehållet i bistånd som tas emot i Finland vid räddningsinsatser. Med bistånd som tas emot i Finland vid räddningsinsatser avses materialhjälp samt bistånd som lämnas av internationella experter och formationer inom räddningsväsendet till den finska behöriga räddningsmyndigheten i uppgifter inom räddningsverksamhet som avses i 32 §, t.ex. att ta emot larm, att varna befolkningen, att avvärja överhängande olyckor, att skydda och rädda olycksfallsoffer, människor i fara och miljö och egendom, att släcka eldsvådor och begränsa skador och att ha hand om ledning, kommunikation, underhåll och andra stödfunktioner i anslutning till dessa uppdrag.

I räddningsverksamhet enligt räddningslagen lyder de utländska räddningsformationerna under den finländska räddningsledaren och de har ingen självständig behörighet när de bistår i uppdraget. När det gäller bistånd som tas emot i Finland vid räddningsinsatser finns det därför

inget behov av att föreskriva om befogenheterna för främmande staters tjänstemän och ställning i Finland, eftersom befogenheterna utövas uteslutande av de finska räddningsmyndigheterna. Vid mottagandet av bistånd beaktas de berörda internationella överenskommelserna samt Europaparlamentets och rådets beslut om en civilskyddsmekanism för unionen.

När det gäller räddningsinsatser som tas emot i Finland gäller också det som överenskommit mellan Finland och den stat som lämnar bistånd och det som följer av Europaparlamentets och rådets beslut om en civilskyddsmekanism för unionen (1313/2013/EU). Genom beslutet om civilskyddsmekanismen skapades hög beredskap genom en europeisk insatskapacitet vid nödsituationer, vilken har bildats genom räddningsformationer som kommissionen godkänt och staterna frivilligt anmält. Detaljerade uppgifter om tillgängliga enheter finns i larmsystemet Cecis, som kommissionen upprätthåller.

De formationer som har godkänts för europeisk insatskapacitet vid nödsituationer uppfyller kvalitetskrav som avtalats med medlemsstaterna, exempelvis självständig funktionsförmåga ute på fältet och förmåga att vara på plats inom 36 timmar från det att en annan stat eller kommissionen har begärt att formationen ska bistå vid en räddningssituation.

Enligt det föreslagna 5 mom. föreskrivs det om anställningsförhållandet för den finländska personal som deltar i lämnande av bistånd vid räddningsinsatser och om personalens ställning i biståndsverksamheten i lagen om civilpersonals deltagande i krishantering. Det är ändamålsenligt att inrikesministeriets förvaltningsområdes deltagande i internationell verksamhet även i fortsättningen sker med stöd av denna lag. Man har sedan över tio år goda erfarenheter av förfarandet.

1.7 Gränsbevakningslagen

1 §. Tillämpningsområde. I 3 mom. ändras ett författningsnummer med anledning av kodifieringen av kodexen om Schengengränserna.

4 §. Den territoriella inriktningen av gränsbevakningsväsendets verksamhet. Upprätthållandet av den gränssäkerhet som avses i paragrafen omfattar att gränsbevakningsväsendet deltar i bland annat Frontexinsatser enligt 15 b § i gränsbevakningslagen och i nätverk av sambandsmän för invandring enligt rådets förordning (EG) nr 377/2004. Det föreslås att bestämmelser om gränsbevakningsväsendets assistans till räddningsmyndigheten, polisen och Tullen även utanför finskt territorium ska fogas till gränsbevakningslagen. I praktiken motsvarar assistansen handräckning. Till paragrafen fogas ett uttryckligt omnämnande av Gränsbevakningens agerande vid givande av stöd till en annan finsk myndighet.

Till paragrafen fogas också ett nytt 2 mom. med en bestämmelse om Gränsbevakningens deltagande i Prümsamarbete och Atlassarbete som sker inom ramen för Europeiska unionen. Gränsbevakningsväsendet är en sådan behörig myndighet som avses i Prümbeslutet och Atlasbeslutet och som kan delta i Prümsamarbete och i Atlassarbete som kompletterar det.

12 §. Gränsövergångsställen. I 2 mom. ändras hänvisningen till artikeln i kodexen om Schengengränserna till att motsvara den kodifierade rättsakten.

15 c §. Gränsbevakningsväsendets deltagande i internationella uppdrag samt begäran om tekniskt eller operativt bistånd. I 1 mom. föreskrivs om fattande av beslut om gränsbevakningsväsendets deltagande i andra uppdrag som samordnas av Frontex än snabba insatser, begäran om ökat bistånd enligt artikel 8 i förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå samt om deltagande i något annat internationellt uppdrag. I momentet görs språkliga ändringar, men dess innehåll förblir oförändrat. Gränsbevakningsväsendet är beslutsfattare även i

fortsättningen. I andra än de internationella gränssäkerhetsuppdrag som samordnas av Frontex eller i uppdrag enligt förordningen om ett nätverk av sambandsmän vid en finsk beskickning har en gränsbevakningsman inte de befogenheter som avses i gränsbevakningslagen, utan han eller hon har en rådgivande roll.

I 2 mom. finns det bestämmelser om gränsbevakningsväsendets Prümsamarbete och Atlassamarbete. Gränsbevakningsväsendet är en sådan behörig myndighet som avses i Prümbeslutet och Atlasbeslutet och kan delta i Prümsamarbete och i Atlassamarbete som kompletterar det. Chefen för gränsbevakningsväsendet ska besluta om gränsbevakningsväsendets deltagande i sådant Prümsamarbete inom Finlands eller en annan medlemsstats territorium som avses i 9 kap. 9 a § 1 mom. i polislagen och som Polisstyrelsen fattar beslut om. Likaså fattar chefen för gränsbevakningsväsendet beslut om gränsbevakningsväsendets deltagande i bistånd som Polisstyrelsen har fattat beslut om och som gäller bistånd som lämnas av en särskild insatsgrupp inom ramen för Atlassamarbetet till en annan medlemsstat.

I paragrafens nya 3 mom. finns det en informativ hänvisning till annat än i denna paragraf och 15 b § föreskrivet beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd. Enligt 15 b § är det chefen för gränsbevakningsväsendet som fattar beslut om att ställa gränsbevakningsmän till förfogande och om att lämna tekniskt bistånd. Om ärendet dock i ett enskilt fall är samhälleligt eller ekonomiskt betydelsefullt, ska inrikesministern underrättas om det. Inrikesministern kan med stöd av 16 § i lagen om statsrådet förbehålla sig beslutanderätten i ärendet. Enligt 3 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005) leds gränsbevakningsväsendet på inrikesministeriet av chefen för gränsbevakningsväsendet.

Ärendet kan också komma att avgöras i ett förfarande enligt lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd då det är fråga om bistånd med stöd av artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, bistånd med stöd av artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen, bistånd som inbegriper betydande militära resurser, bistånd som kan inbegripa användning av militära maktmedel, bistånd som är betydande i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende eller bistånd som är vittomfattande och principiellt viktigt. I praktiken omfattas verksamhet som avses i 15 c § 1 mom. dock inte av tillämpningsområdet för lagen om beslutsfattande om lämnande och mottagande av internationellt bistånd på grund av verksamhetens karaktär.

Det nuvarande 2 mom. blir 4 mom.

15 d §. *Begäran om och lämnande av gränssäkerhetsbistånd i situationer som avses i artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.* Denna paragraf är ny. Paragrafen ska tillämpas i situationer som avses i solidaritetsklausulen, om unionen inte kan ta i bruk de mekanismer som den har för upprätthållande av gränssäkerheten. Bestämmelser om dessa mekanismer finns i förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå och i förordningen om gränsinsatsenheter (Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 863/2007 om inrättande av en mekanism för upprättande av snabba gränsinsatsenheter och om ändring av rådets förordning (EG) nr 2007/2004 vad beträffar den mekanismen och regleringen av gästande tjänstemäns uppgifter och befogenheter). I en situation där solidaritetsklausulen tillämpas skulle unionen förmodligen aktivera de mekanismer som står till dess förfogande och för att upprätthålla gränssäkerheten inleda en insats som samordnas av Frontex. Om Frontex resurser redan är bundna till andra områden för att kontrollera trycket på de yttre gränserna och det inte är möjligt att inleda en insats som samordnas av Frontex, ska det vara möjligt att med nationella resurser låta gränsbevakningsväsendet bistå en annan EU-medlemsstat att upprätthålla gränssäkerheten och att också begära bistånd av detta slag av Finland. Till skillnad från Frontex insatser ska gränssäkerhetsbistånd kunna begäras till exempel av bara en medlemsstat.

I Finland kan gränskontroller utföras av gränsbevakningsväsendet, polisen och Tullen. Att begära bistånd ska vara mycket exceptionellt och övervägas endast när de nationella resurserna inte räcker till. Begäran om bistånd ska bygga på en riskanalys som gjorts av Gränsbevakningsväsendet och på en bedömning av hur de nationella resurserna räcker till. Gästande tjänstemäns verksamhet ska organiseras genom en order som ges av gränsbevakningsväsendet.

Ur gränsbevakningsväsendets personal ska i princip de gränsbevakningsmän som har anmält intresse för internationella uppdrag genom att söka sig till gränsbevakningsväsendets internationella beredskapstrupp förordnas att lämna gränssäkerhetsbistånd utomlands. Beredskapsstyrkans medlemmar har också anmält till de europeiska gränskontrollenheter (EGBT-pool) som administreras av Frontex. De utsända tjänstemännen ska under sitt utlandsuppdrag stå i tjänsteförhållande till gränsbevakningsväsendet och villkoren för tjänsteförhållandet ska fastställas i enlighet med gränsbevakningsväsendets tjänstekollektivavtalssystem. Uppdragen i samband med gränssäkerhetsbiståndet är tjänsteuppdrag för de gränsbevakningsmän som har sökt sig till den internationella beredskapstruppen och tjänsteuppdragen utförs tjänsteresebaserat.

I 3 mom. hänvisas det till lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd. Lagen tillämpas när Finland fattar beslut om att lämna internationellt bistånd till en annan stat, till Europeiska unionen eller till en internationell organisation eller om att begära internationellt bistånd av dessa, när det bland annat gäller bistånd som lämnas med stöd av artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

28 §. *Befogenheter i fråga om gränskontroll I 1 mom. 3 och 4 punkten ändras hänvisningen till artikeln i kodexen om Schengengränserna till att motsvara den kodifierade rättsakten.*

33 §. *En gränsbevakningsmans befogenheter i polisuppdrag. I 1 mom. föreskrivs det om en gränsbevakningsmans befogenheter bland annat vid förhindrande av brott som begås i terroristiskt syfte och skötsel av särskilda situationer enligt 22 §. En gränsbevakningsman har då befogenheter som föreskrivs för polismän enligt 2 och 3 kap. i polislagen, om inte en polisman som hör till befälet eller polisens fältchef begränsar dem. Till momentet fogas de befogenheter som polismän har enligt 2 och 3 kap. i polislagen vid Prümsamarbete och Atlassarbete enligt 9 kap. 9 a § i polislagen. En polisman som hör till befälet eller polisens fältchef kan begränsa de nämnda befogenheterna.*

Paragrafens 2 mom. förblir oförändrat.

35 e §. *Befogenheter och rätt att använda maktmedel för en tjänsteman från en EU-medlemsstat som lämnar gränssäkerhetsbistånd. Paragrafen är ny och i den föreskrivs om befogenheterna och rättigheterna för en annan EU-medlemsstats tjänsteman att använda maktmedel vid genomförande av uppdrag när gränssäkerhetsbistånd lämnas till Finland vid sådan tillämpning av solidaritetsklausulen som avses i 15 d §. Det föreslås att bestämmelserna om befogenheter och rätten att använda maktmedel i möjligaste mån ska överensstämma med artikel 10 i förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå och 35 a § som kompletterar den artikeln. Grunden för en enhetlig reglering är att ett uppdrag som inlett som solidaritetsklausulenligt bistånd senare kan bli en insats som samordnas av Frontex. I det fallet är det motiverat att tjänstemännens befogenheter är så överensstämmande som möjligt.*

Enligt 1 mom. ska en tjänsteman som kommer till Finland för att lämna gränssäkerhetsbistånd ha befogenhet att utföra uppdrag enligt kodexen om Schengengränserna, med undantag för beslut enligt artikel 14 att neka inresa. Enligt den nationella lagstiftningen kan endast en behörig myndighet fatta beslut om det. Med stöd av artikel 16 i kodexen om Schengengränserna kan gränsbevakare utöva befogenheterna för gränskontroll i enlighet med bestämmelserna i för-

ordningen och med nationell rätt. De bestämmelser om yttre gränser som finns i kodexen om Schengengränserna tillämpas också när gränsbevakningen vid de inre gränserna har återinförts. Tjänstemannen kan utföra uppdrag endast enligt order och anvisningar av en finländsk tjänsteman. Tjänstemannen har enligt 35 § 1 mom. rätt att använda maktmedel när en behörig finländsk tjänsteman är närvarande, om tjänstemannens hemmedlemsstat har samtyckt till det och rättigheten att använda maktmedel inte har begränsats i Finlands biståndsbegäran. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 35 a § där det föreskrivs om befogenheterna för tjänstemän som deltar i Frontexinsatser. Rätten att använda maktmedel kan dock begränsas i större utsträckning än vad som är möjligt med stöd av 35 a § som bygger på förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå.

Tjänstemännen får, när de utför sina uppgifter och utövar sina befogenheter, bära tjänstevapen, ammunition, maktmedelsredskap och annan utrustning i enlighet med hemmedlemsstatens nationella lagstiftning. Tillåtna tjänstevapen, tillåten ammunition, tillåtna maktmedelsredskap och tillåten annan utrustning fastställs i Finlands biståndsbegäran. Vid användningen av vapen och andra maktmedelsredskap ska bestämmelserna i 35 § 1 mom. följas. Dessutom är användning av dem tillåten vid sådant nödvärn som avses i 4 kap. 4 §.

35 f §. Övriga rättigheter och skyldigheter för en tjänsteman från en EU-medlemsstat som lämnar gränssäkerhetsbistånd. I paragrafen föreskrivs det om de övriga rättigheter och skyldigheter som en sådan tjänsteman från en EU-medlemsstat som lämnar gränssäkerhetsbistånd har enligt den solidaritetsklausul som avses i 15 d §. Enligt paragrafens 1 mom. utfärdar inrikesministeriet till en EU-medlemsstats tjänsteman som med stöd av solidaritetsklausulen deltar i lämnandet av bistånd i Finland ett tidsbestämt ackrediteringsdokument med tjänstemannens namn, nationalitet, tjänsteställning och fotografi. Genom ackrediteringsdokumentet kan tjänstemannen identifieras samtidigt som det visar att tjänstemannen har befogenhet att utföra uppdrag enligt begäran om bistånd. Tjänstemannen är förpliktad att medföra ackrediteringsdokumentet och på begäran visa upp det. Ackrediteringsdokumentet ska lämnas tillbaka till inrikesministeriet när lämnandet av bistånd har upphört. Regleringen motsvarar bestämmelserna om insatser som samordnas av Frontex i förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå samt i sak 8 a § där det finns bestämmelser om skyldigheten att ange ställning som gränsbevakningsman samt om identifiering av gränsbevakningsmän.

I 2 mom. föreskrivs det om tjänstemannens skyldighet att vid lämnandet av bistånd bära sin egen uniform, om inte den behöriga finländska tjänstemannen bestämmer något annat. Utgångspunkten är att uniformen alltid ska bäras när en finländsk gränsbevakningsman är förpliktad att bära uniform.

I 3 mom. i finns det bestämmelser om tjänstemannens civilrättsliga och straffrättsliga ansvar. Tjänstemannen jämställs med finländska tjänstemän när det gäller brott som tjänstemannen begått eller utsatts för samt skador som tjänstemannen har orsakat. Om en skada som orsakats av tjänstemannen beror på en allvarlig försummelse eller uppsåtlighet, kan man kräva att tjänstemannens hemmedlemsstat helt eller delvis ska ersätta det skadestånd som betalats ut med anledning av skadan. Tjänstemannen omfattas också av den tillämpliga lagstiftningen om disciplin och tjänsteförhållande i sin hemmedlemsstat. Regleringen motsvarar den etablerade praxisen i EU-lagstiftningen och internationella överenskommelser. Då det är fråga om ett misstänkt tjänstebrott, hör översynen av hur en främmande stats tjänsteman har handlat i Finland till justitieombudsmannen.

Gränsbevakningsväsendet kan ge de tjänstemän som lämnar bistånd rätt att använda sådana av gränsbevakningsväsendets personregister som behövs vid gränskontroll och gränsbevakning. Till 4 mom. fogas en informativ hänvisning, enligt vilken närmare bestämmelser om ärendet finns i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (579/2005).

35 g §. *En gränsbevakningsmans befogenheter och rätt att använda maktmedel vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd.* I paragrafen finns det bestämmelser om en gränsbevakningsmans befogenheter och rätt att använda maktmedel när gränsbevakningsmannen lämnar sådant gränssäkerhetsbistånd enligt solidaritetsklausulen som avses i 15 d §. Enligt paragrafen har en gränsbevakningsman de befogenheter som föreskrivs i gränsbevakningslagen att utföra uppdrag enligt kodexen om Schengengränserna på begäran av den mottagande medlemsstaten. Befogenheterna kan dock inte överskrida de befogenheter som den medlemsstat som får bistånd anvisar gränsbevakningsmannen.

Enligt 2 mom. har en gränsbevakningsman rätt enligt bestämmelserna i 35 § 1 och 4 mom. och gränsbevakningslagen att använda sådana behövliga och försvarbara maktmedel som följer den nationella lagstiftningen i den EU-medlemsstat som får bistånd. De maktmedel som används kan inte ens om den mottagande medlemsstaten tillåter det överskrida det som föreskrivs om maktmedlen i Finlands lag. De maktmedel som används kan inte heller överskrida det som är tillåtet i det land som får bistånd.

När en tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet utövar befogenheter och använder de maktmedel som befogenheterna förutsätter, omfattas tjänstemannen av de bestämmelser som finns i bland annat statstjänstemannalagen, gränsbevakningslagen och lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning. En sådan tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet som lämnar bistånd i ett annat land omfattas också av bestämmelserna om disciplin i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (255/2014) samt av bestämmelserna om tjänstemannarättsliga förfaranden i statstjänstemannalagen. På brott som en finsk medborgare har begått utanför Finland tillämpas Finlands lag. På tjänstebrott enligt 40 kap. i strafflagen som har begåtts utanför Finland av en sådan tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet som lämnar bistånd tillämpas Finlands lag. De gränsbevakningsmän som deltar i gränsbevakningsväsendets internationella uppdrag har nästan utan undantag en militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet. Då tillämpas Finlands lag på sådana militära brott enligt 45 kap. i strafflagen som de har begått utanför Finland.

35 h §. *En gränsbevakningsmans rättsliga ställning utanför finskt territorium.* I paragrafen föreskrivs det för tydlighetens skull om en gränsbevakningsmans tjänsteplikt samt förmåner som har samband med hans eller hennes ställning som tjänsteman när han eller hon utför uppdrag utanför Finland i egenskap av medlem i Frontex snabba insatsstyrka, i en gemensam insats eller ett gemensamt pilotprojekt, i ett gränssäkerhetsbiståndsuppdrag enligt solidaritetsklausulen och i ett annat av gränsbevakningsväsendets internationella uppdrag. I dessa situationer ges gränsbevakningsmannen ett reseförordnande och han eller hon är på tjänsteresa.

På tjänsteplikten och rättigheterna tillämpas samma bestämmelser som vid tjänsteuppdrag som utförs i Finland. Genom hänvisningsbestämmelsen är till exempel skadeståndslagens bestämmelser om en tjänstemans skadeståndsansvar och om statens skadeståndsansvar för en skada som orsakats av en tjänsteman samt bestämmelserna om en tjänstemans rätt till biträde och om ersättning av rättegångskostnader i lagen om ersättning av statsmedel till statsanställda för kostnader för vissa rättegångar tillämpliga. Till exempel bestämmelserna om civilrättsligt ansvar enligt artikel 10 b i förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå kan komma att tillämpas. Villkoren för tjänsteförhållandet fastställs enligt statens tjänste- och arbetsvillkor samt gränsbevakningsväsendets preciserande tjänstekollektivavtal.

77 §. *Handräckning och assistans av gränsbevakningsväsendet.* Till 2 mom. fogas bestämmelser om att gränsbevakningsväsendet kan ge assistans till räddningsmyndigheter, polisen och Tullen också utanför finskt territorium i ett uppdrag som omfattas av deras verksamhetsområden. I lagen om försvarsmakten finns det inga bestämmelser om försvarsmaktens rätt att begära assistans av andra finska myndigheter vid lämnande av internationellt bistånd.

Eftersom begreppet handräckning endast omfattar verksamhet inom finskt territorium, ska till denna del termen assistans användas i paragrafen. Assistansen kan bestå av användning av materiel, personalresurser eller särskild sakkunskap som gränsbevakningsväsendet har. Tillägget ger gränsbevakningsväsendet möjlighet att ge assistans till de ovannämnda myndigheterna bland annat vid bistånd enligt solidaritetsklausulen när de nämnda myndigheterna är behöriga myndigheter enligt Finlands lag. Även för assistans som ges utanför finskt territorium är förutsättningen att detta inte äventyrar utförandet av andra viktiga uppgifter som enligt lag ska skötas av gränsbevakningsväsendet.

Paragrafens 3 mom. ska kompletteras, så att chefen för gränsbevakningsväsendet fattar beslut om givandet av assistans till utlandet. I fråga om assistans som ges utanför finskt territorium och som är särskilt betydande med tanke på den inre säkerheten fattas beslutet av inrikesministeriet. Samarbetet kan vara särskilt betydande för den inre säkerheten om ett stort antal tjänstemän sänds ut från Finland för att bistå i en annan stat. Då skulle deltagandet i samarbetet ha en betydande inverkan på utförandet av gränsbevakningsväsendets uppgifter i hemlandet. Och då ska det vid beslutsfattandet tas hänsyn till vilken inverkan utsändandet av tjänstemän får för garanterandet av gränsbevakningsväsendets funktionsförmåga i Finland och på andra myndigheters verksamhet.

Ärendet kan också komma att avgöras i ett förfarande enligt lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd då det är fråga om bistånd som kräver verksamhet som flera myndigheter deltar i vid en vittomfattande biståndssituation eller vid en annan situation där den berörda lagen tillämpas.

77 a §. *Handräckning och assistans av gränsbevakningsväsendet till polisen på havsområden.* Enligt den gällande paragrafen har polisen för att förhindra eller avbryta sådana terrordåd som avses i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 2 mom. rätt att vid särskilda situationer till havs få sådan handräckning av gränsbevakningsväsendet som kräver användning av militära maktmedel, om detta är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran.

Med militära maktmedel avses sådan användning av vapenmakt som lämpar sig för polisuppdrag, som är slagkraftigare än användningen av en tjänstemans personliga vapen och som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel. Med beväpning som är slagkraftigare än tjänstemannens personliga beväpning, t.ex. stormgevär, avses exempelvis luftvärnsmaskingevär eller granatkastare. Vid handräckning avses med militära maktmedel i detta sammanhang ett fartyg som är försett med krigsmateriel, men däremot avses inte användning av luftfarkosters beväpning. Gränsbevakningsväsendets luftfarkoster är inte försedda med militära maktmedel.

Gränsbevakningsväsendets handräckning som omfattar militära maktmedel är begränsad till finska havsområden och Finlands ekonomiska zon. Detta har ansetts motiverat, eftersom gränsbevakningsväsendet har särskild funktionsförmåga på havsområdena när det gäller territorialbevakning samt hög beredskap året runt för att upprätthålla sjöräddningsberedskap.

För att uppfylla de skyldigheter som bygger på solidaritetsklausulen eller annan EU-lagstiftning samt på Finlands internationella överenskommelser, skulle det vara ändamålsenligt att utvidga paragrafens tillämpningsområde till att omfatta havsområden och ekonomiska zoner som hör till andra EU-medlemsstater.

Det föreslås att ordalydelsen i paragrafen ändras. I paragrafen ska det i stället för bestämmelser om handräckning som kräver användning av militära maktmedel finnas bestämmelser om

sådan handräckning som kräver användning av maktmedel som utnyttjar bevapning som skaffats som krigsmateriel. Med användning av maktmedel som utnyttjar bevapning som skaffats som krigsmateriel avses sådan användning av vapenmakt som lämpar sig för polisuppdrag, som är slagkraftigare än en tjänstemans personliga bevapning och som utnyttjar bevapning som skaffats som krigsmateriel. Genom denna ändring görs skillnad mot definitionen av användning av försvarsmaktens militära maktmedel i 4 § i lagen om försvarsmakten. I den definitionen avses användning av militärpersoners personliga vapen och kraftfullare vapenmakt. Ändringen inverkar inte på innehållet i den handräckning som ges.

På gränsbevakningsväsendets ytfartyg finns det bevapning som skaffats som krigsmateriel och som gränsbevakningsväsendet kan använda vid territorialbevakning och militärt försvar samt när handräckning eller assistans med stöd av denna paragraf ges till polisen för att hindra eller avbryta terroråd. Med bevapning som skaffats som krigsmateriel avses inte maktmedelsredskap som skaffats för upprätthållande av gränssäkerhet, t.ex. ett redskap vars maktmedelseffekt bygger på ljud, ljus eller förlamande ämnen. Maktmedelsredskap som skaffats för upprätthållande av gränssäkerheten kan också användas vid terrorbekämpning enligt 22 § och vid andra särskilda situationer där gränsbevakningsväsendet på vissa villkor kan ställa till polisens förfogande utrustning, personer och specialsakkunniga. I lagens 33 § finns det bestämmelser om en gränsbevakningsmans befogenheter i situationer enligt 22 §.

I paragrafens 1 mom. ersätts termen militära maktmedel med användning av maktmedel som utnyttjar bevapning som skaffats som krigsmateriel.

Enligt paragrafens 2 mom. ska polisen i fortsättningen ha rätt att vid bekämpning av terroristbrott få även på ett havsområde eller inom en ekonomisk zon som hör till en annan EU-medlemsstat vid utförande av uppdrag som syftar till att förhindra eller avbryta sådana terroråd som fastställs i Europeiska unionens lagstiftning eller i internationella överenskommelser som är bindande för Finland sådan assistans av gränsbevakningsväsendet som omfattar användning av maktmedel som utnyttjar bevapning som skaffats som krigsmateriel.

Assistans som på ett havsområde eller inom en ekonomisk zon som hör till en annan EU-medlemsstat omfattar användning av maktmedel som utnyttjar bevapning som skaffats som krigsmateriel behövs då polisen med stöd av solidaritetsklausulen lämnar bistånd till en annan EU-medlemsstat när det finns risk för en terrorattack eller när en sådan sker. Enligt artikel 2 i genomförandebeslutet tillämpas beslutet bland annat inom medlemsstaternas landområden, territorialvatten och luftrum. Genomförandebeslutet tillämpas inom en EU-medlemsstats ekonomiska zon när det är fråga om infrastruktur, t.ex. utrustning för oljeborrning, inom den ekonomiska zonen. Att utföra uppdrag på ett havsområde eller inom en ekonomisk zon som hör till en annan EU-medlemsstat kan vara verksamhet som genomförs med stöd av Atlasbeslutet. Verksamheten kan också bero på verksamhetsskyldighet som Finland har till följd av en internationell överenskommelse, exempelvis den s.k. SUA-konventionen (konventionen för bekämpande av brott mot sjöfartens säkerhet, FördrS 11/1999).

Assistans som omfattar användning av maktmedel som utnyttjar bevapning som skaffats som krigsmateriel kan ges när de personer som utför terroråd har sådan skyddsutrustning eller utrustning för anfall som är så stark eller effektiv att de nämnda maktmedlen krävs för att förhindra eller skydda sig mot anfallen. Sådana maktmedel kan också behövas när ett kapat fartyg måste stoppas. Användning av bevapning som skaffats som krigsmateriel kräver en uttrycklig begäran av en annan medlemsstat och att maktmedlen ska vara enligt den nationella lagstiftningen i den biståndsmottagande medlemsstaten. De maktmedel som används kan inte ens om den biståndsmottagande medlemsstaten tillåter det överskrida det som föreskrivs om maktmedlen i Finlands lag.

RP 107/2016 rd

På assistans som gränsbevakningsväsendet ger polisen ska bestämmelserna i 77 b—77 d § om fattande av beslut om handräckning, ledning av situationer samt kostnader tillämpas. I 77 b § i gränsbevakningslagen finns det bestämmelser om fattandet av beslut om handräckning till polisen, i 77 c § om ledning av en handräckningssituation och i 77 d § om kostnaderna för handräckning. Ett skyndsamt förfarande enligt gränsbevakningslagens 77 b § 1 mom. kan också tillämpas vid fattande av beslut om sådan användning i en annan EU-stat av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel. Vid ett skyndsamt förfarande fattas beslutet av inrikesministeriet. Ett skyndsamt fattande av beslut är motiverat när en annan EU-medlemsstat begär omedelbar hjälp i samband med ett terroristbrott.

Sådan assistans av gränsbevakningsväsendet till polisen som omfattar användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel är inte sådant militärt maktmedelsbistånd som avses i propositionen med förslag till lag om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (RP 72/2016 rd).

Det gällande 2 mom. blir 3 mom. och där ändras termen militära maktmedel till att motsvara ordalydelsen i 1 mom.

Det gällande 3 mom. blir 4 mom. och där fastställs användningen av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel. Med det avses sådan användning av vapenmakt som lämpar sig för polisuppdrag, som är slagkraftigare än en tjänstemans personliga beväpning och som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel.

Paragrafens nuvarande 4 och 5 mom. blir 5 och 6 mom. och ändras inte. Till paragrafens 6 mom. fogas en hänvisning till 4 kap. 7 § i strafflagen.

79 a §. *Assistans av försvarsmakten till gränsbevakningsväsendet vid lämnande av internationellt bistånd.* Denna paragraf är ny. I paragrafens 1 mom. föreskrivs det om sådan assistans inom en annan stats territorium som gränsbevakningsväsendet för att kunna utföra sitt uppdrag får av försvarsmakten i en situation som avses i 15 b—15 d §, dvs. vid Frontexinsatser och gränssäkerhetsbistånd enligt solidaritetsklausulen. Eftersom begreppet handräckning endast omfattar verksamhet inom finskt territorium, ska termen assistans användas i paragrafen. Försvarsmakten kan assistera gränsbevakningsväsendet närmast med utrustning, materiel eller sakkunnighjälp. Assistansen omfattar inte militära maktmedel enligt 4 § i lagen om försvarsmakten.

Med militära maktmedel avses användning av soldatens personliga vapen och vapen som är slagkraftigare än det.

Försvarsmaktens personal ska inte då den lämnar bistånd ha de befogenheter som en gränsbevakningsman har enligt gränsbevakningslagen, utan assistansen jämställs med handräckning, som varje myndighet ger enligt sina befogenheter.

Den behövliga assistansen kan vara t.ex. pansrade trupptransportfordon, luft- eller ytfarkoster, personalresurser för sökning av personer eller annan särskild sakkunskap som försvarsmakten har och som det finns bestämmelser om i 79 § 1 mom. 1—4 punkten. Vid Frontexinsatser kan assistansen endast omfatta i huvudsak logistiska stödtjänster som stöder gränssäkerhetsmyndigheternas åtgärder. I praktiken kan endast personal som ger assistans i fråga om kärnuppgifter vid utrustnings- eller gränssäkerhetsmyndigheterna komma i fråga, eftersom endast gränsbevakningsmän kan sändas till insatserna. De gästande tjänstemän som deltar i gränssäkerhetsinsatser ska kunna utföra alla uppdrag enligt kodexen om Schengengränserna och utöva alla befogenheter som behövs för gränskontroll och gränsbevakning enligt kodexen och som behövs för att uppnå målen för förordningen.

Det huvudsakliga syftet med de gränssäkerhetsinsatser som samordnas av Frontex är att stödja EU:s inre säkerhet och kontrollen av gränssituationen. Insatserna leds av de myndigheter som ansvarar för värdlandets gränssäkerhet. Genom kontroll av gränssituationen strävar man efter att upptäcka och hindra olaglig invandring till EU. Genom att upprätthålla situationsmedvetenhet strävar man efter att på ett kontrollerat sätt styra upptäckta olagliga invandrare till att omfattas av värdlandets myndighetsåtgärder. Värdlandet för insatsen får utöver stöd för att skapa sig en bild av situationen och för att ta fast olagliga invandrare assistans när det gäller att registrera, ta fingeravtryck och intervjua de olagliga invandrarna. Syftet med intervjuerna är att få information som behövs för återsändande.

De gränssäkerhetsmyndigheter som deltar i gränssäkerhetsinsatser utför med stöd av myndighetsbefogenheter observationer och fasttagande samt samlar bevismaterial för att avslöja gränsoverskridande brottslighet och för att brottsmisstänkta ska kunna åtalas. Alla gränsbevakare i medlemsstaterna och all annan personal som deltar i gränssäkerhetsinsatser som samordnas av Frontex har innan de deltar i insatser fått utbildning i den berörda EU-rätten och internationella rätten, även i de grundläggande fri- och rättigheterna och i tillgången till internationellt skydd. Dessutom får gränsbevakarna före insatserna anvisningar om hur personer som behöver skydd identifieras och styrs till att vända sig till behöriga instanser. Frontex har utarbetat de gemensamma utbildningskraven för den europeiska gränsbevakarutbildningen. Frontex vidareutvecklar dessa utbildningskrav och erbjuder medlemsstaternas utbildare av de nationella gränsbevakarna utbildning på EU-nivå. Där behandlas också sådan sjörätt och tillgång till internationellt skydd som är av betydelse vid gränssäkerhetsinsatserna. De ovannämnda åtgärderna kan också komma i fråga när Finland lämnar gränssäkerhetsbistånd med stöd av solidaritetsklausulen.

Försvarsmaktens personal som deltar i givandet av assistans får bära tjänstevapen, ammunition, maktmedelsredskap och annan utrustning på motsvarande sätt som en gränsbevakningsman som deltar i en Frontexinsats eller i lämnande av gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d §, dvs. enligt de villkor som uppställts av den EU-medlemsstat som har begärt gränssäkerhetsbistånd. Försvarsmaktens personal kan dock använda sitt tjänstevapen eller andra maktmedelsredskap endast med stöd av 35 § 2 mom. i gränsbevakningslagen eller med stöd av den rätt till nödvärn som alla har. Enligt 35 § 2 mom. har den som på begäran eller med samtycke av en gränsbevakningsman tillfälligt bistår en gränsbevakningsman i en situation där bistånd från en utomstående sida ska anlitas vid användning av maktmedel på grund av ett synnerligen viktigt och brådskande gränsbevakningsuppdrag rätt att under gränsbevakningsmannens uppsikt använda sådana nödvändiga maktmedel som gränsbevakningsmannen med stöd av sina befogenheter ger fullmakt till. I momentet hänvisas det till bestämmelserna om rätten till nödvärn och om excess i nödvärn i 4 kap. 4 § i strafflagen samt till bestämmelserna om excess i samband med användning av maktmedel i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

I 2 mom. finns det bestämmelser om fattandet av beslut om begäran om och lämnande av assistans. När det är fråga om materiel vars betydelse eller ekonomiska värde är ringa, t.ex. värmekameror, tillämpas på beslutsfattandet motsvarande bestämmelser som på begäran om handräckning enligt 79 §. Om det är fråga om en situation enligt solidaritetsklausulen eller om ekonomiskt särskilt betydelsefull assistans, fattar inrikesministeriet beslut om begäran om assistans av försvarsmakten. På fattande av beslut om assistans av detta slag tillämpas det som föreskrivs i 12 § 2 mom. i lagen om försvarsmakten. Ärendet kan komma att avgöras i ett förfarande enligt lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd då det är fråga om bistånd med stöd av artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, bistånd med stöd av artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen, bistånd som inbegriper betydande militära resurser, bistånd som kan inbegripa användning av militära maktmedel, bistånd som är betydande i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende eller bistånd som är vittomfattande och principiellt viktigt.

1.8 Lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet

39 §. *Annat utlämnande av uppgifter till utlandet.* Det föreslås att det till gränsbevakningslagen fogas en ny 15 d § om begäran om och lämnande av gränssäkerhetsbistånd av en annan EU-medlemsstat. Paragrafen ska tillämpas i situationer enligt solidaritetsklausulen i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (artikel 222). Därför föreslås det att en ny 8 punkt fogas till 1 mom. Enligt den nya punkten får gränsbevakningsväsendet ge de tjänstemän som lämnar sådant bistånd som avses i 15 d § i gränsbevakningslagen rätt att använda sådana av Gränsbevakningsverkets personregister som behövs för utförande av de åtgärder som den begäran om bistånd som Finland har framställt kräver. I praktiken är det fråga om de personregister som behövs vid gränskontroller och gränsbevakning. Tjänstemännen får åtkomsträtt endast till de uppgifter som behövs för att utföra de uppgifter som har tilldelats dem. Regleringen motsvarar bestämmelserna i 1 mom. 3 punkten, som föreskriver om rätten att lämna ut uppgifter till tjänstemän som deltar i insatser som samordnas av Frontex.

2 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna ska träda i kraft så snart som möjligt samtidigt som regeringens proposition med förslag till lag om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om försvarsmakten, territorialövervakningslagen och värnpliktslagen.

3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

3.1 Assistans till polisen som omfattar användning av vapenmakt med krigsmateriel

I propositionen föreslås bestämmelser om att polisen vid lämnande av internationellt bistånd för att förhindra eller avbryta terroristbrott ska ha rätt att få assistans av försvarsmakten som omfattar sådan användning av vapenmakt som är slagkraftigare än användningen av en tjänstemans personliga vapen, som utnyttjar krigsmateriel och som lämpar sig för polisuppdrag. Dessutom ska polisen ha rätt att för förhindrande och avbrytande av brott som begås i terroristiskt syfte få på ett havsområde eller inom en ekonomisk zon som hör till en EU-medlemsstat sådan assistans enligt 77 a § i gränsbevakningslagen som motsvarar handräckning och som omfattar användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel. I gränsbevakningslagen avses med maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel sådan användning av vapenmakt som är slagkraftigare än en tjänstemans personliga beväpning, som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel och som lämpar sig för polisuppdrag.

Dessa ändringar syftar till att särskilt när det gäller att bekämpa terrorism uppfylla EU-ländernas solidaritet som fastställts genom Lissabonfördraget. Effekterna av terrordåd är av gränsoverskridande karaktär och alla stater har skyldigheten att bekämpa terrorism. Det är möjligt att de allvarligaste terrordåden genomförs med hjälp av sådana medel vars bekämpning kan kräva användning av militära maktmedel. Förslaget ger möjlighet att bistå en annan EU-medlemsstat vid förhindrande eller avbrytande av terrordåd.

Enligt de föreslagna bestämmelserna förutsätter användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel för gränsbevakningsväsendet en uttrycklig begäran av en annan EU-medlemsstat. Användningen av maktmedel som utnyttjar försvarsmaktens krigsmateriel sker med den biståndsbegärande statens samtycke. Förutsättningen för användning av maktmedel av detta slag är att detta är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och att det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran.

RP 107/2016 rd

På assistans som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel för gränsbevakningsväsendet samt på gränsbevakningsväsendets beslutsfattande och andra förfaranden ska 77 a—77 d § i gränsbevakningslagen tillämpas. På assistans som utnyttjar försvarsmaktens krigsmateriel och på försvarsmaktens andra förfaranden tillämpas den föreslagna 9 kap. 2 a § i polislagen samt den föreslagna 12 och 12 a § i lagen om försvarsmakten i regeringspropositionen (RP 94/2016 rd).

Den föreslagna användningen av maktmedel som utnyttjar krigsmateriel och beväpning som skaffats som krigsmateriel innebär delvis avsevärda intrång i de grundläggande fri- och rättigheter som tryggas i grundlagen, särskilt i den rätt till liv och till personlig frihet och integritet som avses i 7 § 1 mom. i grundlagen, i det egendomsskydd som avses i 15 § 1 mom. i grundlagen och i den rörelsefrihet som avses i 9 § i grundlagen. Den föreslagna regleringen inverkar särskilt på följande grundläggande fri- och rättigheter som fastställs i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna: människans värdighet (artikel 1), rätt till liv (artikel 2), rätt till fysisk och mental integritet (artikel 3) och rätt till frihet och säkerhet (artikel 6). Enligt artikel 52.1 i stadgan ska varje begränsning i utövandet av de rättigheter och friheter som erkänns i stadgan vara föreskriven i lag och förenlig med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter och friheter. Med beaktande av proportionalitetsprincipen får begränsningar endast göras om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter.

Grundlagsutskottet har medverkat till utfärdandet av gränsbevakningslagens gällande bestämmelser om sådan handräckning till polisen av gränsbevakningsväsendet som omfattar militära maktmedel i samband med terroråd. Grundlagsutskottet har också bedömt användningen av militära maktmedel vid försvarsmaktens handräckning till polisen vid terroristbrott. Grundlagsutskottet har konstaterat att terrorism är brottslighet som ytterst allvarligt hotar samhällets grundläggande funktioner, rättsordningen och människors liv, hälsa och säkerhet. Med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna finns det synnerligen tungt vägande skäl att förhindra och avbryta sådan brottslighet. Brottslighetens exceptionellt allvarliga karaktär bör också vägas in i bedömningen av om motmedlen står i rätt proportion till den. Terroristiska handlingar är av sådan art att exceptionella maktmedel i extrema situationer kan försvaras (GrUU 9/2014 rd, s. 2/II och 3/I, GrUU 23/2005 rd, s. 2/I och GrUU 10/2005 rd, s.2/I).

I den föreslagna regleringen som helhet finns det bestämmelser om vad som avses med användning av maktmedel som utnyttjar krigsmateriel eller beväpning som skaffats som krigsmateriel och vem som får använda den och på vilka villkor. Det väsentliga innehållet i begränsningen av de grundläggande fri- och rättigheterna framgår direkt av lagen. Sålunda uppfyller regleringen kraven på bestämmelser i lag och noga avgränsning.

Användningen av vapenmakt som utnyttjar krigsmateriel och beväpning som skaffats som krigsmateriel är avgränsad till förhindrande och avbrytande av exakt definierade terroristbrott. Med tanke på proportionalitetsprincipen är det väsentligt att användningen av maktmedel av detta slag begränsas till situationer där användningen är nödvändig för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa.

Skälen till de föreslagna begränsningarna av de grundläggande fri- och rättigheterna är godtagbara med hänsyn till den helhet som de grundläggande fri- och rättigheterna utgör. Genom den föreslagna regleringen skyddas andra grundläggande fri- och rättigheter och med tanke på de gränsöverskridande effekterna av terrorism finns det ett vägande samhälleligt intresse, dvs. att förhindra och avbryta terroristbrott, bakom regleringen.

Internationellt bistånd som det fattas beslut om vid ett skyndsamt förfarande enligt 4 § i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (RP 72/2016 rd)

kan omfatta användning av militära maktmedel i en sådan exceptionell situation där det är nödvändigt för att avvärja en överhängande terroristattack som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran. Det skulle vara fråga om föregripande bistånd, genom vilket man försöker förhindra en allvarlig terroristattack med omfattande följder. Enligt propositionen lämpar sig det skyndsamma förfarandet för situationer där det är fråga om att lämna bistånd mellan Finland och Europeiska unionen eller dess övriga medlemsstater eller mellan Finland och de övriga nordiska länderna.

Enligt den föreslagna 77 a § i gränsbevakningslagen kan ett sådant skyndsamt förfarande som avses i gränsbevakningslagens 77 b § 1 mom. också tillämpas vid fattande av beslut om användning av sådana maktmedel i en annan EU-stat som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel. Enligt 77 b § 1 mom. fattas besluten vid skyndsamt förfarande av inrikesministeriet. Den nämnda assistansen av gränsbevakningsväsendet till polisen är inte sådant militärt maktmedelsbistånd som avses i propositionen med förslag till lag om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd (RP 72/2016 rd, s. 57). Att tillämpa skyndsamt förfarande på användning av vapenmakt på ett havsområde och inom en ekonomisk zon som hör till en annan EU-medlemsstat är motiverat med hänsyn till bestämmelsen om Finlands medlemskap i Europeiska unionen i 1 § 3 mom. i grundlagen.

Med stöd av det som anförs ovan anser regeringen att förslaget inte är problematiskt med hänsyn till grundlagen.

3.2 Suveränitet

Inledning

Det föreslås att till gränsbevakningslagen ska fogas nya 35 e och 35 f § där det föreskrivs om befogenheterna inom finskt territorium för en tjänsteman från en EU-medlemsstat som lämnar gränssäkerhetsbistånd till Finland med stöd av EU:s solidaritetsklausul. Det föreslås att till nya 9 c § i 9 kap. i polislagen överförs efter behövliga preciseringar 2 §, som gäller befogenheter för en annan EU-medlemsstats tjänsteman, i lagen om genomförande av Prümbeslutet. I paragrafen finns det också bestämmelser om befogenheterna för en EU-medlemsstats tjänsteman i Finland när tjänstemannen deltar i verksamhet som genomförs med stöd av Atlasbeslutet. Dessutom fogas till polislagen bestämmelser om ställningen för en främmande stats tjänsteman i annat internationellt samarbete. Enligt nya 9 d § i 9 kap. ska på befogenheterna för en främmande stats tjänsteman som deltar i bistånd som inlets med stöd av nya 9 b §, dvs. annat än Prümsamarbete och Atlassamarbete, bestämmelserna i nya 9 c § tillämpas.

Utgångspunkterna för bedömningen

Förslagen till bestämmelser om befogenheterna för en främmande stats tjänsteman i Finland är av betydelse med tanke på Finlands suveränitet som nämns i 1 § i grundlagen. Vid tolkningen av suveränitetsbestämmelserna har utgångspunkten varit att man bör beakta att Finland är medlem i många internationella organisationer och att Europeiska unionen är en av de viktigaste (RP 1/1998 rd, s. 71—72, GrUU 36/2006 rd, s. 4/II och GrUU 56/2006 rd, s. 2/II). Sådana internationella förpliktelser som anses vara sedvanliga i modernt internationellt samarbete och som påverkar statens suveränitet bara i ringa utsträckning kan som sådana inte anses strida mot grundlagens bestämmelser om suveränitet (RP 1/1998 rd, s. 73/II, GrUU 38/2001 rd, s. 5/I).

Grundlagsutskottet har i sin tidigare praxis konstaterat att till exempel överföring av bevakningen av de yttre gränserna och gränskontrollerna till en övernationell gränsförvaltningsmyndighet lätt kan bli ett intrång i statssuveräniteten (GrUU 28/2002 rd, s. 2/I). I sin praxis på se-

RP 107/2016 rd

nare tid har utskottet konstaterat att grunderna för bedömningen i viss utsträckning har ändrats under de senaste åren (GrUU 3/2016 rd). Enligt utskottet ska först och främst beaktas att Lisabonfördraget trädde i kraft den 1 december 2009. Genom Lisabonfördraget avlägsnades den s.k. pelarstruktur som fanns i de tidigare grundfördragen. I enlighet med detta överfördes polissamarbetet och det rättsliga samarbetet inom det straffrättsliga området, som utgjorde den tredje pelaren, tydligt till unionens behörighet. För närvarande utfärdas lagstiftning inom området frihet, säkerhet och rättvisa (avdelning V i EUF-fördraget) med stöd av unionens behörighet. Genom den ändring som trädde i kraft 2012 har dessutom till 1 § 3 mom. i grundlagen fogats ett uttryckligt omnämnande om Finlands medlemskap i Europeiska unionen (GrUU 3/2016 rd, s. 5). Dessutom bör beaktas att bestämmelserna i 94 och 95 § i grundlagen precisades bl.a. i fråga om vad som med tanke på Finlands suveränitet kan anses som betydande överföring av behörighet till Europeiska unionen. Under behandlingen av ändringen påpekade grundlagsutskottet att man vid granskningen av hur betydelsefull en behörighetsöverföring är måste beakta utskottets nyare tolkningspraxis som innebär att man måste bedöma effekterna av behörighetsarrangemang mer flexibelt och extensivt, särskilt så att i stället för vid formella faktorer fästa större vikt vid den överförda behörighetens materiella betydelse (GrUB 9/2010 rd).

Gränsbevakningslagen

Den föreslagna regleringen motsvarar befogenheterna enligt 35 a § i gränsbevakningslagen för en tjänsteman som deltar i projekt och pilotprojekt som är i enlighet med förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå och som samordnas av Frontex. Till skillnad från de insatser som Frontex samordnar grundar sig befogenheterna inte på EU-lagstiftningen, utan rättigheterna och skyldigheterna för en annan medlemsstats tjänsteman är verksamhetskrav som Finland fastställer nationellt. En annan medlemsstats tjänsteman kan utföra uppdrag och utöva befogenheter enligt anvisningar av en behörig finländsk tjänsteman. Maktmedel får tjänstemannen endast använda när en behörig finländsk tjänsteman är närvarande.

Det arrangemang som nu föreslås innebär inte att gränsbevakningsuppdrag överförs och arrangemanget kan inte heller i övrigt betecknas ha någon större betydelse. Det nu föreslagna arrangemanget med en annan EU-medlemsstats tjänsteman som är verksam i Finland skulle bygga på en biståndsbegäran av Finland och vara av tillfällig karaktär. Det föreslagna arrangemanget betyder inte att självständig utövning av gränsbevakningens befogenheter ska ges till EU eller till en annan EU-medlemsstats tjänstemän i Finland.

Befogenheterna för en annan EU-medlemsstats tjänsteman ska vara begränsade till att utföra uppdrag enligt kodexen om Schengengränserna och enligt anvisningar av en behörig finländsk tjänsteman. Användningen av maktmedel kan ske enligt gränsbevakningslagen och endast när en behörig finländsk tjänsteman är närvarande och under förutsättning att tjänstemannens hemmedlemsstat har samtyckt till användningen och att rättigheten inte har begränsats i den biståndsbegäran som Finland har framställt.

Detta arrangemang ger inte möjlighet till att överföra befogenheter som utövas självständigt till utländska gränsbevakningsstyrkor. På dessa grunder anser regeringen att arrangemanget kan anses som sedvanligt i modernt internationellt samarbete och påverka statens suveränitet bara i ringa utsträckning, och kan som sådan således inte anses strida mot de bestämmelser om suveränitet som finns i 1 § i grundlagen.

Polislagen

I polislagen föreslås det en bestämmelse, enligt vilken det på befogenheterna för en främmande stats tjänsteman som deltar i annat än Prümsamarbete eller Atlassamarbete inom finskt

territorium ska tillämpas vad som föreskrivs om befogenheterna vid Prümsamarbete och Atlassamarbete. Dessutom jämställs en främmande stats tjänsteman som i Finland deltar i annat än Prümsamarbete och Atlassamarbete med finländska tjänstemän när det gäller brott som tjänstemannen begått eller utsatts för.

Enligt de föreslagna bestämmelserna ska en främmande stats behöriga tjänsteman som deltar i Prümsamarbete och Atlassamarbete ha rätt att inom finskt territorium i enlighet med order och anvisningar av en finländsk polisman utöva en polismans sådana befogenheter som en finländsk polisman med stöd av sina befogenheter anvisar tjänstemannen. En främmande stats behöriga tjänsteman har rätt att under en finländsk polismans uppsikt använda sådana maktmedel som polismannen med stöd av sina befogenheter anvisar tjänstemannen. En annan medlemsstats behöriga tjänsteman har med den utsändande statens samtycke rätt att inom finskt territorium bära vapen, ammunition, maktmedelsredskap och annan utrustning.

Syftet med regleringen är att genomföra Atlasbeslutet. Enligt artikel 3 ska tjänstemännen i den bistående särskilda insatsgruppen bemyndigas att handla i en stödfunktion på den biståndsbegärande medlemsstatens territorium och vidta alla de åtgärder som är nödvändiga för att lämna det begärda biståndet under förutsättning att de handlar på den ansökande medlemsstatens ansvar, under dess bemyndigande och ledning samt i enlighet med den biståndsbegärande medlemsstatens lagstiftning, och handlar inom ramen för sina befogenheter enligt sitt lands nationella lagstiftning. I civilrättsliga och straffrättsliga ansvarsfrågor tillämpas artikel 21.4 och 21.5 samt artikel 22 i beslutet om Prümfördraget.

Med stöd av Atlasbeslutet, den föreslagna genomförandelagstiftningen och förslagen till bestämmelser om internationellt bistånd i andra situationer kan en främmande stats myndigheter agera inom finskt territorium och i ärenden som avses i beslutet delvis på samma sätt som de nationella myndigheterna och då utöva offentlig makt som Finlands jurisdiktion och de som befinner sig inom den är föremål för. Grundlagsutskottet har ansett att även befogenheter av detta slag på vissa villkor kan anvisas en utländsk myndighet i vanlig lagstiftningsordning. Det väsentliga är att det är fråga om tillfälligt myndighetsbistånd som lämnas på begäran av Finland. Väsentligt är också att en finländsk polisman anvisar en främmande stats tjänsteman befogenheter och rätt att använda maktmedel. Dessa ska tjänstemannen utöva och använda i enlighet med den finländska polismannens order och anvisningar. Tjänstemannen får bära maktmedelsredskap endast med samtycke av sin ursprungsstat och med tillstånd av en polisman som hör till befålet. Dessutom får tjänstemannen använda maktmedelsredskap endast i situationer där en finländsk polisman inom ramen för sina befogenheter anvisar tjänstemannen till det i ett enskilt fall.

Regeringen anser att ovannämnda verksamhet är sedvanligt internationellt samarbete som bör understödjas och som endast i ringa utsträckning påverkar statens suveränitet.

3.3 Slutsatser

Regeringen anser att lagförslagen kan stiftas i vanlig lagstiftningsordning. Propositionen har ett nära samband med regeringens proposition med förslag till lag om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd och med regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om försvarsmakten, territorialövervakningslagen och värnpliktslagen. Därför anser regeringen att det finns skäl att begära utlåtande om propositionen av grundlagsutskottet.

RP 107/2016 rd

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av polislagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen (872/2011) 2 kap. 17 § 4 mom. och 9 kap. 10 § 4 punkten, av dem den förstnämnda bestämmelsen sådan den lyder i lag 753/2014, och
fogas till 9 kap. nya 2 a och 9 a—9 h § samt till 9 kap. 10 § 1 mom. en ny 5 punkt och en ny 6 punkt som följer:

2 kap.

Allmänna befogenheter

17 §

Användning av maktmedel

För att förhindra eller avbryta ett terroristbrott har polisen rätt att med försvarsmaktens bistånd och med iakttagande av lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980) och lagen om försvarsmakten (551/2007) använda sådan vapenmakt som lämpar sig för polisuppdrag, som är slagkraftigare än användningen av en tjänstemans personliga vapen och som utnyttjar krigsmateriel. För att förhindra eller avbryta ett terroristbrott har polisen rätt att med gränsbevakningsväsendets bistånd och med iakttagande av 77 a—77 d § i gränsbevakningslagen (578/2005) använda sådana maktmedel som avses i 77 a § i den lagen.

9 kap.

Särskilda bestämmelser

2 a §

Andra myndigheters assistans till polisen vid lämnande av internationellt bistånd

När internationellt bistånd lämnas kan en myndighet, på begäran av inrikesministeriet och med samtycke av den stat som begärt bistånd, för utförande av ett uppdrag som hör till polisen ge polisen sådan assistans som den berörda myndigheten har behörighet att ge. Assistans får begäras endast om polisens resurser är otillräckliga för lämnandet av internationellt bistånd eller om det för biståndet behövs specialpersonal eller specialmateriel som polisen saknar.

Den tjänsteman som ger assistans ska följa order och anvisningar av den polisman som leder uppdragets utförande och agera inom ramen för de befogenheter som polismannen i enlighet med 9 e § bemyndigar tjänstemannen att utöva. Den tjänsteman som ger assistans har i ett synnerligen viktigt och brådskande uppdrag rätt att under polismannens uppsikt använda sådana för uppdraget behövliga maktmedel som polismannen med stöd av sina befogenheter bemyndigar tjänstemannen att använda och som med hänsyn till situationen kan anses vara för-svarliga. Assistansen kan omfatta sådan användning av vapenmakt som är slagkraftigare än användningen av tjänstemannens personliga vapen, som utnyttjar krigsmateriel och som läm-

par sig för polisuppdrag eller sådan användning av maktmedel som avses i 77 a § i gränsbevakningslagen för att förhindra eller avbryta ett brott som avses i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 34 a kap. 1 § 2 mom. i strafflagen, om detta är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran. I fråga om det civilrättsliga och straffrättsliga ansvaret för den tjänsteman som ger assistans tillämpas vad som föreskrivs i 9 f §.

Polisen svarar för den allmänna ledning och samordning av parternas åtgärder som behövs för att assistansen ska kunna utföras tryggt samt för arbetarskyddsarrangemangen.

Inrikesministeriet kan av särskilda skäl, med samtycke av den stat som begärt bistånd, begära att en annan myndighet ger polisen assistans när det gäller att utföra ett polisuppdrag utan att en finsk polisman är närvarande vid lämnandet av internationellt bistånd. Då får assistansen inte innefatta användning av maktmedel. Den tjänsteman som ger assistans ska följa order och anvisningar av de tjänstemän från den mottagande staten som leder utförandet av uppdraget. I fråga om befogenheterna och det civilrättsliga och straffrättsliga ansvaret för tjänstemän som ger assistans inom främmande staters territorium tillämpas vad som i 9 e och 9 f § föreskrivs om polisens befogenheter och civilrättsliga och straffrättsliga ansvar.

Inrikesministeriet fattar beslut om sådan begäran om assistans av en annan myndighet som avses i 1 och 4 mom. I fråga om beslutsfattandet vid givande av assistans gäller vad som föreskrivs särskilt.

9 a §

Beslutsfattande som avser Prümsamarbete och Atlassamarbete

Polisstyrelsen fattar beslut om

1) att inom finskt territorium inleda sådant samarbete (*Prümsamarbete*) som avses i kapitel 5 i rådets beslut 2008/615/RIF om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet, nedan *Prümbeslutet*, och att på begäran av en främmande stat delta i samarbete inom dennas territorium,

2) att lämna bistånd av särskilda insatsgrupper till en annan medlemsstat enligt rådets beslut 2008/617/RIF om förbättrat samarbete i krissituationer mellan Europeiska unionens medlemsstaters särskilda insatsgrupper, nedan *Atlasbeslutet*, eller att begära sådant bistånd av en annan medlemsstat.

Polisstyrelsen ska utan dröjsmål underrätta inrikesministeriet om att samarbete som avses i 1 mom. har blivit aktuellt och om ett beslut om att inleda samarbete. Inrikesministeriet kan fatta beslut om att fortsätta eller avsluta påbörjat samarbete eller bistånd.

Ett beslut om att inleda Prümsamarbete eller om att lämna eller begära sådant bistånd som avses i Atlasbeslutet fattas av inrikesministeriet, om ärendet är av särskild betydelse för Finlands inre säkerhet.

Det som föreskrivs i 1—3 mom. om beslutsfattande tillämpas också på inledande av samarbete som sker med stöd av artiklarna 17, 25 och 27 i fördraget mellan Konungariket Belgien, Förbundsrepubliken Tyskland, Konungariket Spanien, Republiken Frankrike, Storhertigdömet Luxemburg, Konungariket Nederländerna och Republiken Österrike om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism, gränsöverskridande brottslighet och olaglig migration (FördrS 53 och 54/2007), nedan *Prümfördraget*.

Utöver vad som föreskrivs om beslutsfattandet i 1—4 mom. finns det bestämmelser om beslutsfattandet vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

9 b §

Lämnande eller mottagande av internationellt bistånd i andra situationer

RP 107/2016 rd

Polisen är ansvarig myndighet vid lämnande och mottagande av internationellt bistånd som omfattas av polisens verksamhetsområde.

Om inte något annat följer av någon annan lag, Europeiska unionens lagstiftning eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland, kan inrikesministeriet på begäran av en främmande stat fatta beslut om lämnande av annat bistånd som omfattas av polisens verksamhetsområde än sådant som avses i 9 a § till den stat som begär bistånd. Inrikesministeriet kan på motsvarande sätt av en främmande stat begära bistånd som omfattas av polisens verksamhetsområde.

Bistånd som omfattas av polisens verksamhetsområde och som avses i 2 mom. kan lämnas eller begäras när det är fråga om upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, brottsbekämpning, avvärjande av hot om terrorism eller avvärjande av omedelbar fara för människors liv eller hälsa, eller om lämnandet av eller begäran om bistånd är motiverat på grund av ett hot mot Finlands, den biståndsbegärande statens eller Europeiska unionens inre säkerhet.

Utöver vad som föreskrivs om beslutsfattandet i 2 mom. finns det bestämmelser om beslutsfattandet vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

9 c §

Befogenheter för främmande staters tjänstemän vid Prümsamarbete och Atlassarbete inom finskt territorium

När en behörig tjänsteman från en främmande stat deltar i verksamhet som avses i artiklarna 17 och 18 i Prümbeslutet, artiklarna 17, 25 och 27 i Prümfördraget eller artikel 3 i Atlasbeslutet, har tjänstemannen rätt att inom finskt territorium i enlighet med order och anvisningar av en finsk polisman utöva en polismans sådana befogenheter som en finsk polisman med stöd av sina befogenheter anvisar tjänstemannen. Den främmande statens behöriga tjänsteman har rätt att under en finsk polismans uppsikt använda sådana maktmedel som polismannen med stöd av sina befogenheter anvisar tjänstemannen.

Det som i 1 mom. föreskrivs om en finsk polisman ska också tillämpas på en finsk gränsbevakningsman eller tullman som leder i det momentet avsedd verksamhet som sker med stöd av Prümbeslutet.

Med samtycke av den utsändande staten kan en behörig tjänsteman som deltar i en främmande stats verksamhet enligt 1 mom. beviljas rätt att inom finskt territorium bära vapen, ammunition samt andra maktmedelsredskap och annan utrustning.

En behörig tjänsteman från en främmande stat har rätt att använda ett maktmedelsredskap endast om en finsk polisman, eller i fråga om verksamhet som avses i Prümbeslutet även en gränsbevakningsman eller tullman, inom ramen för sina befogenheter bemyndigar den behöriga tjänstemannen till det i ett enskilt fall.

På främmande staters behöriga tjänstemän som med bemyndigande av en finsk tjänsteman använder maktmedel eller tar till nödvärn tillämpas 2 kap. 17 § 1 och 2 mom. Bestämmelser om excess vid användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen. Bestämmelser om excess i nödvärn finns i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen.

9 d §

Ställningen i andra situationer för främmande staters tjänstemän inom finskt territorium

När en främmande stats tjänsteman inom finskt territorium deltar i bistånd som inlets med stöd av 9 b §, tillämpas på tjänstemannens befogenheter det som föreskrivs i 9 c §.

En främmande stats tjänsteman kan med samtycke av den utsändande staten beviljas rätt att vid lämnande av bistånd bära sin nationella uniform.

RP 107/2016 rd

En främmande stats tjänsteman som på begäran av Finland bistår polisen inom finskt territorium jämställs med finska tjänstemän när det gäller brott som tjänstemannen begått eller utsatts för, och omfattas av den lagstiftning om tjänsteförhållanden som tillämpas i tjänstemannens egen stat.

Vad som i lag föreskrivs om statens skyldighet att ersätta skada som orsakats av en tjänsteman, ska också tillämpas på skada som en främmande stats myndighet orsakat i samband med bistånd till polisen som den på Finlands begäran lämnat inom finskt territorium.

Bestämmelserna i 1—4 mom. tillämpas om inte något annat följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Finland eller av Europeiska unionens lagstiftning.

9 e §

Polismäns befogenheter vid lämnande av internationellt bistånd

När en polisman utför ett i denna lag avsett tjänsteuppdrag utanför finskt territorium, ska samma bestämmelser som tillämpas i fråga om tjänsteuppdrag som utförs i Finland tillämpas på polismannens befogenheter. Polismannens befogenheter kan dock inte överskrida de befogenheter som ges polismannen av den stat som tar emot biståndet.

När en polisman utför ett uppdrag utanför finskt territorium med stöd av lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2015), ska den lagen tillämpas på polismannens befogenheter.

9 f §

Polismäns civilrättsliga och straffrättsliga ansvar vid lämnande av internationellt bistånd

På en polisman som utanför finskt territorium utför ett i denna lag avsett tjänsteuppdrag tillämpas de bestämmelser som gäller polismäns civilrättsliga och straffrättsliga ansvar, om inte något annat följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Finland eller av Europeiska unionens lagstiftning.

9 g §

Polismäns rättsliga ställning vid lämnande av internationellt bistånd

På en polismans tjänsteplikt och rättigheter när polismannen utför ett i denna lag avsett tjänsteuppdrag utanför finskt territorium tillämpas samma bestämmelser och föreskrifter som gäller för tjänsteuppdrag som utförs i Finland. Bestämmelser om förmåner som har samband med ställningen som tjänsteman finns i tjänstekollektivavtalen.

9 h §

Ackrediteringsdokument

Polisstyrelsen ska till en sådan tjänsteman från en främmande stat som i Finland deltar i lämnande av bistånd enligt 9 a och 9 b § utfärda ett tidsbestämt ackrediteringsdokument, av vilket tjänstemannens befogenheter framgår. Ackrediteringsdokumentet ska dessutom innehålla tjänstemannens namn, nationalitet, tjänsteställning och fotografi. Tjänstemannen ska medföra ackrediteringsdokumentet och på begäran visa upp det. Ackrediteringsdokumentet ska lämnas tillbaka till Polisstyrelsen när lämnandet av bistånd har upphört.

10 §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av statsrådet kan bestämmelser utfärdas om

-
- 4) anmälningar och utredningar om utövande av befogenheter enligt internationella överenskommelser,
 - 5) de behöriga myndigheter och tjänstemän som avses i Prümbeslutet och Prümfördraget samt nationella kontakt- och samordningsställen,
 - 6) innehållet i de genomförandebestämmelser som avses i artikel 1 i Atlasbeslutet.
-

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av lagen om genomförande av vissa bestämmelser i rådets beslut om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs 2 och 4 § i lagen om genomförande av vissa bestämmelser i rådets beslut om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet (1207/2011).

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

3.

Lag

om ändring av 15 a § i polisförvaltningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 15 a § i polisförvaltningslagen (110/1992), sådan paragrafen lyder i lagarna 873/2011 och 1165/2013, ett nytt 2 mom., i stället för det 2 mom. som upphävts genom lag 1165/2013, som följer:

15 a §

Polisbefogenheter

Vid utförandet av internationella uppdrag har en polisman sådana befogenheter som anges i polislagen eller i någon annan lag.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

4.

Lag

om ändring av 4 § i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980) 4 § 3 mom., så-
dant det lyder i lag 522/2005, och
ändras 4 § 2 mom., sådant det lyder i lag 522/2005, som följer:

4 §

Handräckning kan omfatta sådan användning av vapenmakt som lämpar sig för polisupp-
drag, som är slagkraftigare än användningen av en tjänstemans personliga vapen och som ut-
nyttjar krigsmateriel, om det är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som
hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja
hotet.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

5.

Lag

om ändring av 17 § i skjutvapenlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i skjutvapenlagen (1/1998) 17 § 2 mom. 3 punkten, sådan den lyder i lag 1209/2011,
och
fogas till 17 § 2 mom., sådant det lyder i lag 1209/2011, nya 4—6 punkter som följer:

17 §

Undantag från tillämpningsområdet

Denna lag gäller inte heller

3) överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som tillhör behöriga tjänstemän från en annan medlemsstat som är verksam på finskt territorium med stöd av artiklarna 17 och 19 i rådets beslut 2008/615/RIF om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet,

4) överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som hör till sådana tjänstemän från Europeiska unionens medlemsstater som är verksam på finskt territorium med stöd av artikel 3 i rådets beslut 2008/617/RIF om förbättrat samarbete i krissituationer mellan Europeiska unionens medlemsstaters särskilda insatsgrupper,

5) överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som hör till sådana tjänstemän från Europeiska unionens medlemsstater som är verksam på finskt territorium med anledning av samarbete som inletts med stöd av artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt,

6) överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som hör till sådana tjänstemän från främmande stater som är verksam på finskt territorium med anledning av internationellt samarbete som inletts med stöd av 9 b § i polislagen (872/2011).

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 38 § i räddningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i räddningslagen (379/2011) 38 § som följer:

38 §

Internationell räddningsverksamhet

Utöver det som har överenskommits mellan stater kan inrikesministeriet på begäran av Europeiska unionen, en annan stat eller en internationell organisation besluta att vid räddningsinsatser lämna bistånd till utlandet, om detta är motiverat för att skydda människor, miljö eller egendom. Inrikesministeriet kan också vid behov vid räddningsinsatser begära internationellt bistånd från Europeiska unionen, en annan stat eller en internationell organisation.

Utöver vad som föreskrivs om beslutsfattandet i 1 mom. finns det bestämmelser om beslutsfattandet vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

Med bistånd som lämnas till utlandet vid räddningsinsatser avses bistånd vid uppgifter inom räddningsverksamhet som avses i 32 § samt tillhandahållande av experter, formationer och materialhjälp vid katastrofer orsakade av människan eller naturen samt sådana insatser som avses i Europaparlamentets och rådets beslut nr 1313/2013/EU om en civilskyddsmekanism för unionen.

Med bistånd som tas emot i Finland vid räddningsinsatser avses materialhjälp samt bistånd som lämnas av internationella experter och formationer inom räddningsväsendet till den finska behöriga räddningsmyndigheten i uppgifter inom räddningsverksamhet som avses i 32 §. I fråga om bistånd som tas emot i Finland vid räddningsinsatser iakttas dessutom vad som avtalats genom fördrag mellan Finland och den stat som lämnar bistånd samt Europaparlamentets och rådets beslut nr 1313/2013/EU om en civilskyddsmekanism för unionen.

Bestämmelser om anställningsförhållandet och ställningen i biståndsverksamheten för den finländska personal som deltar i lämnande av bistånd vid räddningsinsatser finns i lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2004).

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

7.

Lag

om ändring av gränsbevakningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i gränsbevakningslagen (578/2005) 1 § 3 mom., 4 §, 12 § 2 mom., 15 c §, 28 § 1 mom. 3 och 4 punkten, 33 §, rubriken för 77 § och 77 § 2 och 3 mom. samt 77 a §, sådana de lyder, 1 § 3 mom., 4 §, 12 § 2 mom., 15 c § och 28 § 1 mom. 3 och 4 punkten i lag 478/2010 och 33 §, rubriken för 77 §, 77 § 2 och 3 mom. och 77 a § i lag 749/2014, samt *fogas* till lagen nya 15 d, 35 e—35 h och 79 a § som följer:

1 §

Tillämpningsområde

Bestämmelser om inre gräns, yttre gräns, gränsövergångsställe, gränskontroll, gränsövervakning och in- och utresekontroll finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2016/399 om en unionskodex om gränspassage för personer (kodex om Schengengränserna), nedan kodexen om Schengengränserna. I denna lag föreskrivs det om de nationella uppgifter och befogenheter som följer av den nämnda förordningen och om beslutsordningen vid gränsbevakningsväsendet.

4 §

Den territoriella inriktningen av gränsbevakningsväsendets verksamhet

Gränsbevakningsväsendet verkar där det är motiverat för upprätthållande av gränsordningen och gränssäkerheten, genomförande av gränskontroll och utförande av sådana uppgifter med anknytning till det militära försvaret som ankommer på gränsbevakningsväsendet, samt på havsområdet och inom den ekonomiska zon som avses i lagen om Finlands ekonomiska zon (1058/2004). Gränsbevakningsväsendet verkar på andra platser endast om det behövs för att slutföra en lagstadgad uppgift, ge handräckning eller ge assistans till en annan finsk myndighet.

Gränsbevakningsväsendet deltar i samarbete som avses i kapitel 5 i rådets beslut 2008/615/RIF om ett fördjupat gränsoverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsoverskridande brottslighet (Prümsamarbete) och samarbete som avses i rådets beslut 2008/617/RIF om förbättrat samarbete i krissituationer mellan Europeiska unionens medlemsstaters särskilda insatsgrupper (Atlassamarbete).

12 §

Gränsövergångsställen

Inrikesministeriet ska se till att den förteckning över gränsövergångsställen som avses i artikel 5.1 andra stycket och artikel 39.1 b i kodexen om Schengengränserna lämnas till Europeiska kommissionen.

RP 107/2016 rd

15 c §

Gränsbevakningsväsendets deltagande i internationella uppdrag samt begäran om tekniskt eller operativt bistånd

Gränsbevakningsväsendet beslutar om deltagande i andra uppdrag som samordnas av Gränsförvaltningsbyrån än sådana som avses i 15 b §, om lämnande av tekniskt bistånd i samband med dessa uppdrag, om begäran om ökat bistånd enligt artikel 8 i förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå samt om deltagande i andra internationella uppdrag än sådana som avses i 15 d §.

Chefen för gränsbevakningsväsendet beslutar om gränsbevakningsväsendets deltagande i Prümsamarbete och Atlassarbete.

Bestämmelser om beslutsfattandet vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd finns dessutom i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

För tekniskt eller operativt bistånd som gränsbevakningsväsendet lämnar i samband med ett internationellt uppdrag får en avgift tas ut till ett belopp som är lägre än det självkostnadsvärde som avses i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992) och som motsvarar de merkostnader som biståndet medför för gränsbevakningsväsendet.

15 d §

Begäran om och lämnande av gränssäkerhetsbistånd i situationer som avses i artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt

Gränsbevakningsväsendet är ansvarig myndighet när Finland tar emot bistånd för att upprätthålla gränssäkerheten (gränssäkerhetsbistånd) som en del av genomförandet av artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt i en situation där åtgärder enligt förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå inte blir tillämpliga.

Gränsbevakningsväsendet kan lämna gränssäkerhetsbistånd till en medlemsstat i Europeiska unionen som en del av genomförandet av artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt i en situation där åtgärder enligt förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå inte blir tillämpliga.

Bestämmelser om beslutsfattandet vid begäran om och lämnande av gränssäkerhetsbistånd finns i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

28 §

Befogenheter i fråga om gränskontroll

Utöver vad som föreskrivs i denna eller någon annan lag har en gränsbevakningsman, för att genomföra gränskontroller enligt kodexen om Schengengränserna, rätt att utan brottsmisstanke

3) vidta de åtgärder enligt artikel 8.2 i kodexen om Schengengränserna som en minimikontroll ska omfatta,

4) vidta de åtgärder enligt artikel 8.3 i kodexen om Schengengränserna som en noggrann kontroll vid inresa och utresa och en noggrann fördjupad kontroll ska omfatta när det gäller tredjelandsmedborgare,

33 §

En gränsbevakningsmans befogenheter i polisuppdrag

I polisuppdrag för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet enligt 21 § samt för förhindrande av brott som begås i terroristiskt syfte och skötsel av särskilda situationer enligt 22 §, i Prümsamarbete och Atlassarbete och i sådana uppgifter enligt lagen om sjöfartsskydd som ska skötas av gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman de befogenheter som föreskrivs för polismän i 2 och 3 kap. i polislagen, om inte en polisman som hör till befälet eller polisens fältchef begränsar dem.

Vad som i 2 kap. 4 § 2 mom., 6 § 3 mom. och 8 § 2 mom. i polislagen föreskrivs om polismän som hör till befälet tillämpas vid gränsbevakningsväsendet på gränsbevakningsmän med minst löjtnants grad.

35 e §

Befogenheter och rätt att använda maktmedel för en tjänsteman från en EU-medlemsstat som lämnar gränssäkerhetsbistånd

En sådan tjänsteman från en medlemsstat i Europeiska unionen som är behörig med stöd av kodexen om Schengengränserna har, när tjänstemannen lämnar gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § 1 mom. till gränsbevakningsväsendet i ett uppdrag som gränsbevakningsväsendet ansvarar för, de befogenheter som en gränsbevakningsman med stöd av denna lag har att utföra uppdrag som följer av kodexen om Schengengränserna enligt order och anvisningar av en behörig finsk tjänsteman, med undantag för beslut enligt artikel 14 att neka inresa. Tjänstemannen i fråga har i 35 § 1 och 4 mom. angiven rätt att använda maktmedel när en behörig finsk tjänsteman är närvarande, om tjänstemannens hemmedlemsstat har samtyckt till detta och denna rätt inte har begränsats i den biståndsbegäran som Finland har framställt. Bestämmelser om excess i nödvärn finns i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen. Bestämmelser om excess vid användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

Tjänstemannen har med sin hemmedlemsstats samtycke rätt att på finskt territorium bära tjänstevapen, ammunition, maktmedelsredskap och annan utrustning. Tillåtna tjänstevapen, tillåtna ammunition, tillåtna maktmedelsredskap och tillåtna annan utrustning anges i Finlands biståndsbegäran.

35 f §

Övriga rättigheter och skyldigheter för en tjänsteman från en EU-medlemsstat som lämnar gränssäkerhetsbistånd

Inrikesministeriet ska till en sådan tjänsteman från en medlemsstat i Europeiska unionen som i Finland deltar i lämnande av gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § 1 mom. utfärda ett tidsbestämt ackrediteringsdokument, av vilket tjänstemannens befogenheter framgår. Ackrediteringsdokumentet ska dessutom innehålla tjänstemannens namn, nationalitet, tjänsteställning och fotografi. Tjänstemannen ska medföra ackrediteringsdokumentet och på begäran visa upp det. Ackrediteringsdokumentet ska lämnas tillbaka till inrikesministeriet när lämnandet av bistånd har upphört.

Tjänstemannen ska vid utförandet av uppdrag bära sin egen uniform, om inte en behörig finsk tjänsteman bestämmer något annat.

Tjänstemannen jämställs med finska tjänstemän när det gäller brott som tjänstemannen begått eller utsatts för samt skador som tjänstemannen har orsakat. Om en skada som orsakats av tjänstemannen beror på en allvarlig försummelse eller är uppsåtlig, kan det skadestånd som betalats ut med anledning av skadan helt eller delvis utkrävas av tjänstemannens hemmed-

lemstat. Tjänstemannen omfattas av den tillämpliga lagstiftningen om disciplin och tjänsteförhållande i sin hemmedlemsstat.

Bestämmelser om tjänstemannens rätt att använda gränsbevakningsväsendets personregister finns i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

35 g §

En gränsbevakningsmans befogenheter och rätt att använda maktmedel vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd

En gränsbevakningsman har vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd de befogenheter som föreskrivs i denna lag att utföra uppdrag enligt kodexen om Schengengränserna på begäran av den medlemsstat i Europeiska unionen som får bistånd. Befogenheterna kan dock inte överskrida de befogenheter som ges gränsbevakningsmannen av den medlemsstat som får bistånd.

Dessutom har en gränsbevakningsman rätt enligt bestämmelserna i 35 § 1 och 4 mom. och bestämmelser som utfärdats med stöd av denna lag att använda sådana för uppdraget behövliga och försvarliga maktmedel som är förenliga med den nationella lagstiftningen i den medlemsstat i Europeiska unionen som får bistånd, om inte den medlemsstat som får bistånd begränsar dem.

En gränsbevakningsman har rätt att vid lämnandet av bistånd bära sin egen uniform och att bära tjänstevapen, ammunition, maktmedelsredskap och annan utrustning, om inte den medlemsstat som får bistånd bestämmer något annat.

35 h §

En gränsbevakningsmans rättsliga ställning utanför finskt territorium

På en gränsbevakningsmans tjänsteplikt och rättigheter när han eller hon utför uppdrag som avses i 15 b—15 d § utanför finskt territorium tillämpas samma bestämmelser och föreskrifter som gäller för tjänsteuppdrag som utförs i Finland, om inte den mottagande staten med stöd av Europeiska unionens lagstiftning eller en internationell överenskommelse begränsar rättigheterna. Bestämmelser om förmåner som har samband med ställningen som tjänsteman finns i tjänstekollektivavtalen.

77 §

Handräckning och assistans av gränsbevakningsväsendet

Gränsbevakningsväsendet är skyldigt att ge räddningsmyndigheter, polisen, Tullen och försvarsmakten handräckning som förutsätter användning av sådan utrustning och sådana personalresurser och sakkunnigtjänster som gränsbevakningsväsendet har och som nämnda myndigheter vid den tidpunkten inte har tillgång till. Gränsbevakningsväsendet kan ge räddningsmyndigheter, polisen och Tullen sådan assistans som till innehållet motsvarar handräckning utanför finskt territorium i uppdrag som omfattas av deras verksamhetsområden. En förutsättning för handräckningen och assistansen är att den inte äventyrar utförandet av andra viktiga uppgifter som ska skötas av gränsbevakningsväsendet.

Beslut om handräckning fattas av chefen för en förvaltningsenhet eller av en gränsbevakningsman med minst löjtnants grad som vid förvaltningsenheten skriftligen har förordnats att sköta uppdraget. Beslut om handräckning vid förundersökning och vid användning av tvångsmedel fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman. Beslut om assistans som ges utanför finskt territorium fattas av chefen för gränsbevakningsväsendet. Om det är fråga om assistans utanför finskt territorium som är särskilt betydande med tanke på den inre säkerheten,

fattas beslutet av inrikesministeriet. Bestämmelser om beslutsfattandet vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd finns dessutom i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

77 a §

Handräckning och assistans av gränsbevakningsväsendet till polisen på havsområden

För att förhindra eller avbryta ett sådant brott i terroristiskt syfte som avses i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 2 mom. i strafflagen har polisen rätt att på finskt havsområde och inom Finlands ekonomiska zon få sådan handräckning av gränsbevakningsväsendet som kräver användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel, om detta är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja hotet.

För att förhindra eller avbryta sådana terrordåd som anges i Europeiska unionens lagstiftning eller i internationella överenskommelser som är bindande för Finland har polisen rätt att få sådan assistans som till innehållet motsvarar handräckning enligt 1 mom. när den inom ett havsområde och en ekonomisk zon som hör till en medlemsstat i Europeiska unionen på medlemsstatens begäran utför ett sådant uppdrag som hör till polisens verksamhetsområde och som grundar sig på Europeiska unionens lagstiftning eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland. Användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel förutsätter att användningen av maktmedlet är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran. Maktmedlen ska vara förenliga med den nationella lagstiftningen i den medlemsstat som får bistånd och med medlemsstatens begäran. På assistansen tillämpas det som föreskrivs om handräckning i denna paragraf och i 77 b—77 d §.

När gränsbevakningsväsendet bistår polisen vid förhindrande eller avbrytande av terroristbrott i situationer som avses i 1 och 2 mom. har gränsbevakningsväsendet rätt att under polisens ledning använda maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel.

Med användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel avses sådan användning av vapenmakt med beväpning som skaffats som krigsmateriel som är slagkraftigare än användningen av en tjänstemans personliga vapen och som lämpar sig för polisuppdrag.

Maktmedlen ska vara försvarliga i förhållande till hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är, de resurser som står till förfogande och övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. Utomstående personers rättigheter och säkerhet måste beaktas särskilt. Föregående varning om att maktmedel kommer att användas bör om möjligt ges.

Polisen fattar beslut om användning av maktmedel enligt denna paragraf och leder användningen av dem. Maktmedlen får användas endast av en gränsbevakningsman som tjänstgör i en militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet. Bestämmelser om användning av maktmedel finns i 2 kap.17 § 3 mom. i polislagen. Bestämmelser om excess i nödvärn finns i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen. Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

79 a §

Assistans av försvarsmakten till gränsbevakningsväsendet vid internationellt bistånd

I en situation som avses i 15 b och 15 d § kan försvarsmakten ge gränsbevakningsväsendet assistans som motsvarar handräckning för utförande av gränsbevakningsväsendets uppdrag inom en annan stats territorium. Assistansen omfattar inte militära maktmedel och inte heller en gränsbevakningsmans befogenheter. Bestämmelser om utomståendes rätt att använda nöd-

RP 107/2016 rd

vändiga maktmedel under en gränsbevakningsmans uppsikt finns i 35 § 2 mom. och bestämmelser om rätten till nödvärn i 4 kap. 4 § i strafflagen. Bestämmelser om excess i nödvärn finns i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen. Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

Bestämmelser om begäran om assistans av försvarsmakten finns i 79 § 3 mom. När det gäller assistans som anknyter till gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § eller när det är fråga om ekonomiskt särskilt betydelsefull assistans är det dock inrikesministeriet som ska fatta beslutet om begäran om assistans av försvarsmakten. Beslut om att ge assistans som inrikesministeriet begär fattas enligt det förfarande som anges i 12 § 2 mom. i lagen om försvarsmakten. Bestämmelser om beslutsfattandet vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd finns dessutom i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

8.

Lag

om ändring av 39 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (579/2005)
39 § 1 mom. 7 punkten och
fogas till 39 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lag 1182/2013, en ny 8 punkt som följer:

39 §

Annat utlämnande av uppgifter till utlandet

Gränsbevakningsväsendet får trots sekretessbestämmelserna lämna ut uppgifter ur sina personregister med hjälp av teknisk anslutning eller som en datamängd till

7) myndigheter som utför gränsövervakning och gränskontroll i en stat som uppfyller kraven enligt konventionen om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter, när uppgifterna behövs för utförande av gränsövervakning och gränskontroll,

8) en sådan tjänsteman från en medlemsstat i Europeiska unionen som lämnar gränssäkerhetsbistånd som avses i 15 d § i gränsbevakningslagen, för vidtagande av åtgärder som den biståndsbegäran som Finland framställt förutsätter.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 22 juni 2016

Statsminister

Juha Sipilä

Inrikesminister Petteri Orpo

1.

Lag

om ändring av polislagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen (872/2011) 2 kap.17 § 4 mom. och 9 kap. 10 § 4 punkten, av dem den förstnämnda bestämmelsen sådan den lyder i lag 753/2014, och
fogas till 9 kap. nya 2 a och 9 a—9 h § samt till 9 kap. 10 § 1 mom. en ny 5 punkt och en ny 6 punkt som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap

2 kap.

Allmänna befogenheter

Allmänna befogenheter

17 §

17 §

Användning av maktmedel

Användning av maktmedel

Polisen har rätt att med försvarsmaktens bistånd samt på finskt havsområde och inom Finlands ekonomiska zon med gränsbevakningsväsendets bistånd använda militära maktmedel för att förhindra eller avbryta ett terroristbrott enligt vad som föreskrivs i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980) och i 77 a—77 d § i gränsbevakningslagen (578/2005).

För att förhindra eller avbryta ett terroristbrott har polisen rätt att med försvarsmaktens bistånd och med iakttagande av lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980) och lagen om försvarsmakten (551/2007) använda sådan vapenmakt som lämpar sig för polisuppdrag, som är slagkraftigare än användningen av en tjänstemans personliga vapen och som utnyttjar krigsmateriel. För att förhindra eller avbryta ett terroristbrott har polisen rätt att med gränsbevakningsväsendets bistånd och med iakttagande av 77 a—77 d § i gränsbevakningslagen (578/2005) använda sådana maktmedel som avses i 77 a § i den lagen.

9 kap

9 kap.

Särskilda bestämmelser

Särskilda bestämmelser

2 a §

Andra myndigheters assistans till polisen vid lämnande av internationellt bistånd

När internationellt bistånd lämnas kan en

myndighet, på begäran av inrikesministeriet och med samtycke av den stat som begärt bistånd, för utförande av ett uppdrag som hör till polisen ge polisen sådan assistans som den berörda myndigheten har behörighet att ge. Assistans får begäras endast om polisens resurser är otillräckliga för lämnandet av internationellt bistånd eller om det för biståndet behövs specialpersonal eller specialmateriel som polisen saknar.

Den tjänsteman som ger assistans ska följa order och anvisningar av den polisman som leder uppdragets utförande och agera inom ramen för de befogenheter som polismannen i enlighet med 9 e § bemyndigar tjänstemannen att utöva. Den tjänsteman som ger assistans har i ett synnerligen viktigt och brådskande uppdrag rätt att under polismannens uppsikt använda sådana för uppdraget behövliga maktmedel som polismannen med stöd av sina befogenheter bemyndigar tjänstemannen att använda och som med hänsyn till situationen kan anses vara försvarliga. Assistansen kan omfatta sådan användning av vapenmakt som är slagkraftigare än användningen av tjänstemannens personliga vapen, som utnyttjar krigsmateriel och som lämpar sig för polisuppdrag eller sådan användning av maktmedel som avses i 77 a § i gränsbevakningslagen för att förhindra eller avbryta ett brott som avses i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 34 a kap. 1 § 2 mom. i strafflagen, om detta är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran. I fråga om det civilrättsliga och straffrättsliga ansvaret för den tjänsteman som ger assistans tillämpas vad som föreskrivs i 9 f §.

Polisen svarar för den allmänna ledning och samordning av parternas åtgärder som behövs för att assistansen ska kunna utföras tryggt samt för arbetarskyddsarrangemangen.

Inrikesministeriet kan av särskilda skäl, med samtycke av den stat som begärt bistånd, begära att en annan myndighet ger polisen assistans när det gäller att utföra ett polisuppdrag utan att en finsk polisman är närvarande vid lämnandet av internationellt

bistånd. Då får assistansen inte innefatta användning av maktmedel. Den tjänsteman som ger assistans ska följa order och anvisningar av de tjänstemän från den mottagande staten som leder utförandet av uppdraget. I fråga om befogenheterna och det civilrättsliga och straffrättsliga ansvaret för tjänstemän som ger assistans inom främmande staters territorium tillämpas vad som i 9 e och 9 f § föreskrivs om polisens befogenheter och civilrättsliga och straffrättsliga ansvar.

Inrikesministeriet fattar beslut om sådan begäran om assistans av en annan myndighet som avses i 1 och 4 mom. I fråga om beslutsfattandet vid givande av assistans gäller vad som föreskrivs särskilt.

9 a §

Beslutsfattande som avser Prümsamarbete och Atlassarbete

Polisstyrelsen fattar beslut om

1) att inom finskt territorium inleda sådant samarbete (Prümsamarbete) som avses i kapitel 5 i rådets beslut 2008/615/RIF om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet, nedan Prümbeslutet, och att på begäran av en främmande stat delta i samarbete inom dens territorium,

2) att lämna bistånd av särskilda insatsgrupper till en annan medlemsstat enligt rådets beslut 2008/617/RIF om förbättrat samarbete i krissituationer mellan Europeiska unionens medlemsstaters särskilda insatsgrupper, nedan Atlasbeslutet, eller att begära sådant bistånd av en annan medlemsstat.

Polisstyrelsen ska utan dröjsmål underätta inrikesministeriet om att samarbete som avses i 1 mom. har blivit aktuellt och om ett beslut om att inleda samarbete. Inrikesministeriet kan fatta beslut om att fortsätta eller avsluta påbörjat samarbete eller bistånd.

Ett beslut om att inleda Prümsamarbete eller om att lämna eller begära sådant bistånd som avses i Atlasbeslutet fattas av inrikesministeriet, om ärendet är av särskild betydelse för Finlands inre säkerhet.

Det som föreskrivs i 1—3 mom. om besluts-

fattande tillämpas också på inledande av samarbete som sker med stöd av artiklarna 17, 25 och 27 i fördraget mellan Konungariket Belgien, Förbundsrepubliken Tyskland, Konungariket Spanien, Republiken Frankrike, Storhertigdömet Luxemburg, Konungariket Nederländerna och Republiken Österrike om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism, gränsöverskridande brottslighet och olaglig migration (FördrS 53 och 54/2007), nedan Prümfördraget.

Utöver vad som föreskrivs om beslutsfattandet i 1—4 mom. finns det bestämmelser om beslutsfattandet vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

9 b §

Lämnande eller mottagande av internationellt bistånd i andra situationer

Polisen är ansvarig myndighet vid lämnande och mottagande av internationellt bistånd som omfattas av polisens verksamhetsområde.

Om inte något annat följer av någon annan lag, Europeiska unionens lagstiftning eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland, kan inrikesministeriet på begäran av en främmande stat fatta beslut om lämnande av annat bistånd som omfattas av polisens verksamhetsområde än sådant som avses i 9 a § till den stat som begär bistånd. Inrikesministeriet kan på motsvarande sätt av en främmande stat begära bistånd som omfattas av polisens verksamhetsområde.

Bistånd som omfattas av polisens verksamhetsområde och som avses i 2 mom. kan lämnas eller begäras när det är fråga om upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, brottsbekämpning, avvärjande av hot om terrorism eller avvärjande av omedelbar fara för människors liv eller hälsa, eller om lämnandet av eller begäran om bistånd är motiverat på grund av ett hot mot Finlands, den biståndsbegärande statens eller Europeiska unionens inre säkerhet.

Utöver vad som föreskrivs om beslutsfattandet i 2 mom. finns det bestämmelser om beslutsfattandet vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

9 c §

Befogenheter för främmande staters tjänstemän vid Prümsamarbete och Atlassamarbete inom finskt territorium

När en behörig tjänsteman från en främmande stat deltar i verksamhet som avses i artiklarna 17 och 18 i Prümbeslutet, artiklarna 17, 25 och 27 i Prümfördraget eller artikel 3 i Atlasbeslutet, har tjänstemannen rätt att inom finskt territorium i enlighet med order och anvisningar av en finsk polisman utöva en polismans sådana befogenheter som en finsk polisman med stöd av sina befogenheter anvisar tjänstemannen. Den främmande statens behöriga tjänsteman har rätt att under en finsk polismans uppsikt använda sådana maktmedel som polismannen med stöd av sina befogenheter anvisar tjänstemannen.

Det som i 1 mom. föreskrivs om en finsk polisman ska också tillämpas på en finsk gränsbevakningsman eller tullman som leder i det momentet avsedd verksamhet som sker med stöd av Prümbeslutet.

Med samtycke av den utsändande staten kan en behörig tjänsteman som deltar i en främmande stats verksamhet enligt 1 mom. beviljas rätt att inom finskt territorium bära vapen, ammunition samt andra maktmedelsredskap och annan utrustning.

En behörig tjänsteman från en främmande stat har rätt att använda ett maktmedelsredskap endast om en finsk polisman, eller i fråga om verksamhet som avses i Prümbeslutet även en gränsbevakningsman eller tullman, inom ramen för sina befogenheter bemyndigar den behöriga tjänstemannen till det i ett enskilt fall.

På främmande staters behöriga tjänstemän som med bemyndigande av en finsk tjänsteman använder maktmedel eller tar till nödvärn tillämpas 2 kap.17 § 1 och 2 mom. Be-

stämmelser om excess vid användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen. Bestämmelser om excess i nödvärn finns i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen.

9 d §

Ställningen i andra situationer för främmande staters tjänstemän inom finskt territorium

När en främmande stats tjänsteman inom finskt territorium deltar i bistånd som inletts med stöd av 9 b §, tillämpas på tjänstemannens befogenheter det som föreskrivs i 9 c §.

En främmande stats tjänsteman kan med samtycke av den utsändande staten beviljas rätt att vid lämnande av bistånd bära sin nationella uniform.

En främmande stats tjänsteman som på begäran av Finland bistår polisen inom finskt territorium jämställs med finska tjänstemän när det gäller brott som tjänstemannen begått eller utsatts för, och omfattas av den lagstiftning om tjänsteförhållanden som tillämpas i tjänstemannens egen stat.

Vad som i lag föreskrivs om statens skyldighet att ersätta skada som orsakats av en tjänsteman, ska också tillämpas på skada som en främmande stats myndighet orsakat i samband med bistånd till polisen som den på Finlands begäran lämnat inom finskt territorium.

Bestämmelserna i 1—4 mom. tillämpas om inte något annat följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Finland eller av Europeiska unionens lagstiftning.

9 e §

Polismäns befogenheter vid lämnande av internationellt bistånd

När en polisman utför ett i denna lag avsett tjänsteuppdrag utanför finskt territorium, ska samma bestämmelser som tillämpas i fråga om tjänsteuppdrag som utförs i Finland tillämpas på polismannens befogenheter. Polismannens befogenheter kan dock inte över-

skrida de befogenheter som ges polismannen av den stat som tar emot biståndet.

När en polisman utför ett uppdrag utanför finskt territorium med stöd av lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2015), ska den lagen tillämpas på polismannens befogenheter.

9 f §

Polismäns civilrättsliga och straffrättsliga ansvar vid lämnande av internationellt bistånd

På en polisman som utanför finskt territorium utför ett i denna lag avsett tjänsteuppdrag tillämpas de bestämmelser som gäller polismäns civilrättsliga och straffrättsliga ansvar, om inte något annat följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Finland eller av Europeiska unionens lagstiftning.

9 g §

Polismäns rättsliga ställning vid lämnande av internationellt bistånd

På en polismans tjänsteplikt och rättigheter när polismannen utför ett i denna lag avsett tjänsteuppdrag utanför finskt territorium tillämpas samma bestämmelser och föreskrifter som gäller för tjänsteuppdrag som utförs i Finland. Bestämmelser om förmåner som har samband med ställningen som tjänsteman finns i tjänstekollektivavtalen.

9 h §

Ackrediteringsdokument

Polisstyrelsen ska till en sådan tjänsteman från en främmande stat som i Finland deltar i lämnande av bistånd enligt 9 a och 9 b § utfärda ett tidsbestämt ackrediteringsdokument, av vilket tjänstemannens befogenheter framgår. Ackrediteringsdokumentet ska dessutom innehålla tjänstemannens namn, nationalitet, tjänstställning och fotografi. Tjänstemannen ska medföra ackrediteringsdokumentet och på begäran visa upp det.

RP 107/2016 rd

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av statsrådet kan bestämmelser utfärdas om

4) anmälningar och utredningar om utövande av befogenheter enligt internationella överenskommelser.

10 §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av statsrådet kan bestämmelser utfärdas om

4) anmälningar och utredningar om utövande av befogenheter enligt internationella överenskommelser,

5) de behöriga myndigheter och tjänstemän som avses i Prümbeslutet och Prümfördraget samt nationella kontakt- och samordningsställen,

6) innehållet i de genomförandebestämmelser som avses i artikel 1 i Atlasbeslutet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 15 a § i polisförvaltningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 15 a § i polisförvaltningslagen (110/1992), sådan paragrafen lyder i lagarna
873/2011 och 1165/2013, ett nytt 2 mom., i stället för det 2 mom. som upphävts genom lag
1165/2013, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

15 a §

15 a §

Polisbefogenheter

Polisbefogenheter

*Vid utförandet av internationella uppdrag
har en polisman sådana befogenheter som
anges i polislagen eller i någon annan lag.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 4 § i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980) 4 § 3 mom., så-
dant det lyder i lag 522/2005, och
ändras 4 § 2 mom., sådant det lyder i lag 522/2005, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

4 §

Handräckning kan omfatta användning av militära maktmedel, om det är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja hotet.

Handräckning kan omfatta sådan användning av vapenmakt som lämpar sig för polisuppdrag, som är slagkraftigare än användningen av en tjänstemans personliga vapen och som utnyttjar krigsmateriel, om det är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja hotet.

Med militära maktmedel avses sådan användning av vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än användningen av militärpersonens personliga vapen som lämpar sig för polisuppdrag.

(3 mom. upphävs)

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 17 § i skjutvapenlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i skjutvapenlagen (1/1998) 17 § 2 mom. 3 punkten, sådan den lyder i lag 1209/2011,
och
fogas till 17 § 2 mom., sådant det lyder i lag 1209/2011, nya 4—6 punkter som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

17 §

Undantag från tillämpningsområdet

Undantag från tillämpningsområdet

Denna lag gäller inte heller

Denna lag gäller inte heller

3) överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som tillhör behöriga tjänstemän i en annan medlemsstat som är verksamma på Finlands territorium med stöd av artiklarna 17 och 19 i rådets beslut 2008/615/RIF om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet.

3) överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som tillhör behöriga tjänstemän från en annan medlemsstat som är verksamma på finskt territorium med stöd av artiklarna 17 och 19 i rådets beslut 2008/615/RIF om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet,

4) överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som hör till sådana tjänstemän från Europeiska unionens medlemsstater som är verksamma på finskt territorium med stöd av artikel 3 i rådets beslut 2008/617/RIF om förbättrat samarbete i krissituationer mellan Europeiska unionens medlemsstaters särskilda insatsgrupper,

5) överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som hör till sådana tjänstemän från Europeiska unionens medlemsstater som är verksamma på finskt territorium med anledning av samarbete som inletts med stöd av artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt,

6) överföring till eller från Finland eller innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som hör till sådana tjänstemän från främmande stater som är verksamma på finskt territorium med

RP 107/2016 rd

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

anledning av internationellt samarbete som inletts med stöd av 9 b § i polislagen (872/2011).

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 38 § i räddningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i räddningslagen (379/2011) 38 § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

38 §

38 §

Internationell räddningsverksamhet

Internationell räddningsverksamhet

Utöver det som har överenskommit mellan stater kan inrikesministeriet på begäran av Europeiska unionen, en annan stat eller en internationell organisation besluta att vid räddningsinsatser lämna bistånd till utlandet, när detta är motiverat för att skydda människor, miljön eller egendom. Inrikesministeriet kan också vid behov vid räddningsinsatser begära internationellt bistånd från Europeiska unionen, en annan stat eller en internationell organisation.

Utöver det som har överenskommit mellan stater kan inrikesministeriet på begäran av Europeiska unionen, en annan stat eller en internationell organisation besluta att vid räddningsinsatser lämna bistånd till utlandet, om detta är motiverat för att skydda människor, miljön eller egendom. Inrikesministeriet kan också vid behov vid räddningsinsatser begära internationellt bistånd från Europeiska unionen, en annan stat eller en internationell organisation.

Utöver vad som föreskrivs om beslutsfattandet i 1 mom. finns det bestämmelser om beslutsfattandet vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

Med bistånd som lämnas till utlandet vid räddningsinsatser avses bistånd vid uppgifter inom räddningsverksamhet som avses i 32 § samt tillhandahållande av experter, formationer och materialhjälp vid katastrofer orsakade av människan eller naturen samt sådana insatser som avses i Europaparlamentets och rådets beslut nr 1313/2013/EU om en civilskyddsmekanism för unionen.

Med bistånd som tas emot i Finland vid räddningsinsatser avses materialhjälp samt bistånd som lämnas av internationella experter och formationer inom räddningsväsendet till den finska behöriga räddningsmyndigheten i uppgifter inom räddningsverksamhet som avses i 32 §. I fråga om bistånd som tas emot i Finland vid räddningsinsatser iakttas dessutom vad som avtalats genom fördrag mellan Finland och den stat som lämnar bistånd samt Europaparlamentets och rådets

RP 107/2016 rd

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

beslut nr 1313/2013/EU om en civilskyddsmekanism för unionen.

Bestämmelser om anställningsförhållandet och ställningen i biståndsverksamheten för den finländska personal som deltar i lämnande av bistånd vid räddningsinsatser finns i lagen om civilpersonals deltagande i krishantering (1287/2004).

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av gränsbevakningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i gränsbevakningslagen (578/2005) 1 § 3 mom., 4 §, 12 § 2 mom., 15 c §, 28 § 1 mom. 3 och 4 punkten, 33 §, rubriken för 77 § och 77 § 2 och 3 mom. samt 77 a §, sådana de lyder, 1 § 3 mom., 4 §, 12 § 2 mom., 15 c § och 28 § 1 mom. 3 och 4 punkten i lag 478/2010 och 33 §, rubriken för 77 §, 77 § 2 och 3 mom. och 77 a § i lag 749/2014, samt fogas till lagen nya 15 d, 35 e—35 h och 79 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

1 §

Tillämpningsområde

Tillämpningsområde

Bestämmelser om inre gräns, yttre gräns, gränsövergångsställe, gränskontroll, gränsövervakning och in- och utresekontroll finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 562/2006 om en gemenskapskodex om gränspassage för personer, nedan *kodexen om Schengengränserna*. I denna lag föreskrivs om de nationella uppgifter och befogenheter som följer av den nämnda förordningen och om beslutsordningen vid gränsbevakningsväsendet.

Bestämmelser om inre gräns, yttre gräns, gränsövergångsställe, gränskontroll, gränsövervakning och in- och utresekontroll finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2016/399 om en unionskodex om gränspassage för personer (*kodex om Schengengränserna*), nedan *kodexen om Schengengränserna*. I denna lag föreskrivs det om de nationella uppgifter och befogenheter som följer av den nämnda förordningen och om beslutsordningen vid gränsbevakningsväsendet.

4 §

4 §

Den territoriella inriktningen av gränsbevakningsväsendets verksamhet

Den territoriella inriktningen av gränsbevakningsväsendets verksamhet

Gränsbevakningsväsendet verkar där det är motiverat för upprätthållande av gränsordningen och gränssäkerheten, genomförande av gränskontroll och utförande av sådana uppgifter med anknytning till det militära försvaret som ankommer på gränsbevakningsväsendet, samt på havsområdet och inom den ekonomiska zon som avses i lagen om Finlands ekonomiska zon (1058/2004). Gränsbevakningsväsendet verkar på andra platser endast om det behövs för att slutföra en lagstadgad uppgift eller lämna handräckning.

Gränsbevakningsväsendet verkar där det är motiverat för upprätthållande av gränsordningen och gränssäkerheten, genomförande av gränskontroll och utförande av sådana uppgifter med anknytning till det militära försvaret som ankommer på gränsbevakningsväsendet, samt på havsområdet och inom den ekonomiska zon som avses i lagen om Finlands ekonomiska zon (1058/2004). Gränsbevakningsväsendet verkar på andra platser endast om det behövs för att slutföra en lagstadgad uppgift, *ge handräckning eller ge assistans till en annan finsk myndighet*. Gränsbevakningsväsendet deltar i samar-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

Gränsövergångsställen

Inrikesministeriet ska se till att den förteckning över gränsövergångsställen som avses i artikel 4.1 led 2 och artikel 34.1 b i kodexen om Schengengränserna lämnas till Europeiska kommissionen.

15 c §

Gränsbevakningsväsendets deltagande i internationella uppdrag samt begäran om tekniskt eller operativt bistånd

Beslut om deltagande i andra internationella uppdrag än de som avses i 15 b § och om begäran om ökat bistånd enligt artikel 8 i förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå fattas av gränsbevakningsväsendet.

För tekniskt eller operativt bistånd som gränsbevakningsväsendet tillhandahåller i samband med ett internationellt uppdrag får en avgift tas ut till ett belopp som är lägre än det självkostnadsvärde som avses i lagen om grunderna för avgifter till

12 §

Gränsövergångsställen

bete som avses i kapitel 5 i rådets beslut 2008/615/RIF om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet (Prümsamarbete) och samarbete som avses i rådets beslut 2008/617/RIF om förbättrat samarbete i krissituationer mellan Europeiska unionens medlemsstaters särskilda insatsgrupper (Atlassamarbete).

Inrikesministeriet ska se till att den förteckning över gränsövergångsställen som avses i artikel 45.1 andra stycket och artikel 39.1 b i kodexen om Schengengränserna lämnas till Europeiska kommissionen.

15 c §

Gränsbevakningsväsendets deltagande i internationella uppdrag samt begäran om tekniskt eller operativt bistånd

Gränsbevakningsväsendet beslutar om deltagande i andra uppdrag som samordnas av Gränsförvaltningsbyrån än sådana som avses i 15 b §, om lämnande av tekniskt bistånd i samband med dessa uppdrag, om begäran om ökat bistånd enligt artikel 8 i förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå samt om deltagande i andra internationella uppdrag än sådana som avses i 15 d §.

Chefen för gränsbevakningsväsendet beslutar om gränsbevakningsväsendets deltagande i Prümsamarbete och Atlassamarbete.

Bestämmelser om beslutsfattandet vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd finns dessutom i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

För tekniskt eller operativt bistånd som gränsbevakningsväsendet lämnar i samband med ett internationellt uppdrag får en avgift tas ut till ett belopp som är lägre än det självkostnadsvärde som avses i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992) och

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

staten (150/1992) och som motsvarar de merkostnader som biståndet medför för gränsbevakningsväsendet.

som motsvarar de merkostnader som biståndet medför för gränsbevakningsväsendet.

15 d §

Begäran om och lämnande av gränssäkerhetsbistånd i situationer som avses i artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt

Gränsbevakningsväsendet är ansvarig myndighet när Finland tar emot bistånd för att upprätthålla gränssäkerheten (gränssäkerhetsbistånd) som en del av genomförandet av artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt i en situation där åtgärder enligt förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå inte blir tillämpliga.

Gränsbevakningsväsendet kan lämna gränssäkerhetsbistånd till en medlemsstat i Europeiska unionen som en del av genomförandet av artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt i en situation där åtgärder enligt förordningen om inrättande av en gränsförvaltningsbyrå inte blir tillämpliga.

Bestämmelser om beslutsfattandet vid begäran om och lämnande av gränssäkerhetsbistånd finns i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

28 §

28 §

Befogenheter i fråga om gränskontroll

Befogenheter i fråga om gränskontroll

Utöver vad som föreskrivs i denna eller någon annan lag har en gränsbevakningsman, för att genomföra gränskontroller enligt kodexen om Schengengränserna, rätt att utan brottsmisstanke

Utöver vad som föreskrivs i denna eller någon annan lag har en gränsbevakningsman, för att genomföra gränskontroller enligt kodexen om Schengengränserna, rätt att utan brottsmisstanke

3) vidta de åtgärder enligt artikel 7.2 i kodexen om Schengengränserna som en minimikontroll ska omfatta,

3) vidta de åtgärder enligt artikel 8.2 i kodexen om Schengengränserna som en minimikontroll ska omfatta,

4) vidta de åtgärder enligt artikel 7.3 i kodexen om Schengengränserna som en noggrann kontroll vid inresa och utresa och en noggrann fördjupad kontroll ska omfatta när det gäller tredjelandsmedborgare,

4) vidta de åtgärder enligt artikel 8.3 i kodexen om Schengengränserna som en noggrann kontroll vid inresa och utresa och en noggrann fördjupad kontroll ska omfatta när det gäller tredjelandsmedborgare,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

33 §

33 §

En gränsbevakningsmans befogenheter i polisuppgifter

En gränsbevakningsmans befogenheter i polisuppdrag

I sådana polisuppgifter för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet som avses i 21 § och för förhindrande av i 22 § avsedda brott som begås i terroristiskt syfte, för skötseln av särskilda situationer samt i fråga om sådana uppgifter som avses i lagen om sjöfartsskydd och som ska skötas av gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman de befogenheter som föreskrivs för polismän i 2 och 3 kap. i polislagen, om inte en polisman som hör till befälet eller polisens fältchef begränsar dem.

Vad som i 2 kap. 4 § 2 mom., 2 kap. 6 § 3 mom. och 2 kap. 8 § 2 mom. i polislagen föreskrivs om polismän som hör till befälet tillämpas vid gränsbevakningsväsendet på gränsbevakningsmän med minst löjtnants grad.

I polisuppdrag för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet enligt 21 § samt för förhindrande av brott som begås i terroristiskt syfte och skötsel av särskilda situationer enligt 22 §, i Prümsamarbete och Atlassamarbete och i sådana uppgifter enligt lagen om sjöfartsskydd som ska skötas av gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman de befogenheter som föreskrivs för polismän i 2 och 3 kap. i polislagen, om inte en polisman som hör till befälet eller polisens fältchef begränsar dem.

Vad som i 2 kap. 4 § 2 mom., 6 § 3 mom. och 8 § 2 mom. i polislagen föreskrivs om polismän som hör till befälet tillämpas vid gränsbevakningsväsendet på gränsbevakningsmän med minst löjtnants grad.

35 e §

Befogenheter och rätt att använda maktmedel för en tjänsteman från en EU-medlemsstat som lämnar gränssäkerhetsbistånd

En sådan tjänsteman från en medlemsstat i Europeiska unionen som är behörig med stöd av kodexen om Schengengränserna har, när tjänstemannen lämnar gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § 1 mom. till gränsbevakningsväsendet i ett uppdrag som gränsbevakningsväsendet ansvarar för, de befogenheter som en gränsbevakningsman med stöd av denna lag har att utföra uppdrag som följer av kodexen om Schengengränserna enligt order och anvisningar av en behörig finsk tjänsteman, med undantag för beslut enligt artikel 14 att neka inresa. Tjänstemannen i fråga har i 35 § 1 och 4 mom. angiven rätt att använda maktmedel när en behörig finsk tjänsteman är närvarande, om tjänstemannens hemmedlemsstat har samtyckt till detta och denna rätt inte har begränsats i den biståndsbegäran som Finland har framställt. Bestämmelser om excess i nödvärn finns i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen. Bestämmelser om excess vid användning av maktmedel finns i 4

kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

Tjänstemannen har med sin hemmedlemsstats samtycke rätt att på finskt territorium bära tjänstevapen, ammunition, maktmedelsredskap och annan utrustning. Tillåtna tjänstevapen, tillåten ammunition, tillåtna maktmedelsredskap och tillåten annan utrustning anges i Finlands biståndsbegäran.

35 f §

Övriga rättigheter och skyldigheter för en tjänsteman från en EU-medlemsstat som lämnar gränssäkerhetsbistånd

Inrikesministeriet ska till en sådan tjänsteman från en medlemsstat i Europeiska unionen som i Finland deltar i lämnande av gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § 1 mom. utfärda ett tidsbestämt ackrediteringsdokument, av vilket tjänstemannens befogenheter framgår. Ackrediteringsdokumentet ska dessutom innehålla tjänstemannens namn, nationalitet, tjänsteställning och fotografi. Tjänstemannen ska medföra ackrediteringsdokumentet och på begäran visa upp det. Ackrediteringsdokumentet ska lämnas tillbaka till inrikesministeriet när lämnandet av bistånd har upphört.

Tjänstemannen ska vid utförandet av uppdrag bära sin egen uniform, om inte en behörig finsk tjänsteman bestämmer något annat.

Tjänstemannen jämställs med finska tjänstemän när det gäller brott som tjänstemannen begått eller utsatts för samt skador som tjänstemannen har orsakat. Om en skada som orsakats av tjänstemannen beror på en allvarlig försummelse eller är uppsåtlig, kan det skadestånd som betalats ut med anledning av skadan helt eller delvis utkrävas av tjänstemannens hemmedlemsstat. Tjänstemannen omfattas av den tillämpliga lagstiftningen om disciplin och tjänsteförhållande i sin hemmedlemsstat.

Bestämmelser om tjänstemannens rätt att använda gränsbevakningsväsendets personregister finns i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

35 g §

En gränsbevakningsmans befogenheter och rätt att använda maktmedel vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd

En gränsbevakningsman har vid lämnande av gränssäkerhetsbistånd de befogenheter som föreskrivs i denna lag att utföra uppdrag enligt kodexen om Schengengränserna på begäran av den medlemsstat i Europeiska unionen som får bistånd. Befogenheterna kan dock inte överskrida de befogenheter som ges gränsbevakningsmannen av den medlemsstat som får bistånd.

Dessutom har en gränsbevakningsman rätt enligt bestämmelserna i 35 § 1 och 4 mom. och bestämmelser som utfärdats med stöd av denna lag att använda sådana för uppdraget behövliga och försvarliga maktmedel som är förenliga med den nationella lagstiftningen i den medlemsstat i Europeiska unionen som får bistånd, om inte den medlemsstat som får bistånd begränsar dem.

En gränsbevakningsman har rätt att vid lämnandet av bistånd bära sin egen uniform och att bära tjänstevapen, ammunition, maktmedelsredskap och annan utrustning, om inte den medlemsstat som får bistånd bestämmer något annat.

35 h §

En gränsbevakningsmans rättsliga ställning utanför finskt territorium

På en gränsbevakningsmans tjänsteplikt och rättigheter när han eller hon utför uppdrag som avses i 15 b—15 d § utanför finskt territorium tillämpas samma bestämmelser och föreskrifter som gäller för tjänsteuppdrag som utförs i Finland, om inte den mottagande staten med stöd av Europeiska unionens lagstiftning eller en internationell överenskommelse begränsar rättigheterna. Bestämmelser om förmåner som har samband med ställningen som tjänsteman finns i tjänstekollektivavtalen.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

77 §

77 §

Handräckning av gränsbevakningsväsendet

*Handräckning **och assistans** av gränsbevakningsväsendet*

Gränsbevakningsväsendet är skyldigt att lämna räddningsmyndigheter, polisen, Tullen och försvarsmakten handräckning som förutsätter användning av sådan utrustning, sådana personalresurser och sakkunnigtjänster som gränsbevakningsväsendet har och som nämnda myndigheter vid den tidpunkten inte har tillgång till. En förutsättning för handräckningen är att den inte äventyrar utförandet av andra viktiga uppgifter som ska skötas av gränsbevakningsväsendet.

Gränsbevakningsväsendet är skyldigt att ge räddningsmyndigheter, polisen, Tullen och försvarsmakten handräckning som förutsätter användning av sådan utrustning och sådana personalresurser och sakkunnigtjänster som gränsbevakningsväsendet har och som nämnda myndigheter vid den tidpunkten inte har tillgång till. *Gränsbevakningsväsendet kan ge räddningsmyndigheter, polisen och Tullen sådan assistans som till innehållet motsvarar handräckning utanför finskt territorium i uppdrag som omfattas av deras verksamhetsområden.* En förutsättning för handräckningen *och assistansen* är att den inte äventyrar utförandet av andra viktiga uppgifter som ska skötas av gränsbevakningsväsendet.

Beslut om handräckning fattas av chefen för en förvaltningsenhet eller av en gränsbevakningsman med minst löjtnants grad som vid förvaltningsenheten skriftligen har förordnats att sköta uppdraget. Beslut om handräckning vid förundersökning och vid användning av maktmedel fattas av en anställningsberättigad tjänsteman.

Beslut om handräckning fattas av chefen för en förvaltningsenhet eller av en gränsbevakningsman med minst löjtnants grad som vid förvaltningsenheten skriftligen har förordnats att sköta uppdraget. Beslut om handräckning vid förundersökning och vid användning av tvångsmedel fattas av en anställningsberättigad tjänsteman. *Beslut om assistans som ges utanför finskt territorium fattas av chefen för gränsbevakningsväsendet. Om det är fråga om assistans utanför finskt territorium som är särskilt betydande med tanke på den inre säkerheten, fattas beslutet av inrikesministeriet. Bestämmelser om beslutsfattandet vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd finns dessutom i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.*

77 a §

77 a §

Handräckning av gränsbevakningsväsendet till polisen på havsområden

Handräckning och assistans av gränsbevakningsväsendet till polisen på havsområden

För att förhindra eller avbryta sådana brott som avses i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 2 mom. i strafflagen har polisen rätt att på finskt havsområde och inom Finlands

För att förhindra eller avbryta ett sådant brott i *terroristiskt syfte* som avses i 34 a kap. 1 § 1 mom. 2—7 punkten eller 2 mom. i strafflagen har polisen rätt att på finskt havs-

Gällande lydelse

ekonomiska zon få sådan handräckning av gränsbevakningsväsendet som kräver användning av militära maktmedel, om detta är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja hotet.

Gränsbevakningsväsendet har rätt att under polisens ledning använda militära maktmedel när gränsbevakningsväsendet bistår polisen vid förhindrande eller avbrytande av terroristbrott i situationer som avses i 1 mom.

Med militära maktmedel avses sådan användning av beväpning som skaffats som krigsmateriel som är slagkraftigare än användningen av en tjänstemans personliga vapen och som lämpar sig för polisuppdrag.

Maktmedlen ska vara försvarliga i förhållande till hur viktigt och brådskande uppdra-

Föreslagen lydelse

område och inom Finlands ekonomiska zon få sådan handräckning av gränsbevakningsväsendet som kräver användning av *maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel*, om detta är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja hotet.

För att förhindra eller avbryta sådana terroråd som anges i Europeiska unionens lagstiftning eller i internationella överenskommelser som är bindande för Finland har polisen rätt att få sådan assistans som till innehållet motsvarar handräckning enligt 1 mom. när den inom ett havsområde och en ekonomisk zon som hör till en medlemsstat i Europeiska unionen på medlemsstatens begäran utför ett sådant uppdrag som hör till polisens verksamhetsområde och som grundar sig på Europeiska unionens lagstiftning eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland. Användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel förutsätter att användningen av maktmedlet är nödvändigt för att avvärja en överhängande allvarlig fara som hotar ett stort antal människors liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att avvärja faran. Maktmedlen ska vara förenliga med den nationella lagstiftningen i den medlemsstat som får bistånd och med medlemsstatens begäran. På assistansen tillämpas det som föreskrivs om handräckning i denna paragraf och i 77 b—77 d §.

När gränsbevakningsväsendet bistår polisen vid förhindrande eller avbrytande av terroristbrott i situationer som avses i 1 och 2 mom. har gränsbevakningsväsendet rätt att under polisens ledning använda maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel.

Med användning av maktmedel som utnyttjar beväpning som skaffats som krigsmateriel avses sådan användning av vapenmakt med beväpning som skaffats som krigsmateriel som är slagkraftigare än användningen av en tjänstemans personliga vapen och som lämpar sig för polisuppdrag.

Maktmedlen ska vara försvarliga i förhållande till hur viktigt och brådskande uppdra-

Gällande lydelse

get är, hur farligt motståndet är, de resurser som står till förfogande och övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. Utomstående personers rättigheter och säkerhet måste beaktas särskilt. Föregående varning om att maktmedel kommer att användas bör om möjligt ges.

Polisen fattar beslut om användning av maktmedel enligt denna paragraf och leder användningen av dem. Maktmedlen får användas endast av en gränsbevakningsman som tjänstgör i en militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet. Bestämmelser om användning av maktmedel finns i 2 kap. 17 § 3 mom. i polislagen. Bestämmelser om excess i nödvärn finns i 4 kap. 4 § 2 mom. i strafflagen. Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

Föreslagen lydelse

get är, hur farligt motståndet är, de resurser som står till förfogande och övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. Utomstående personers rättigheter och säkerhet måste beaktas särskilt. Föregående varning om att maktmedel kommer att användas bör om möjligt ges.

Polisen fattar beslut om användning av maktmedel enligt denna paragraf och leder användningen av dem. Maktmedlen får användas endast av en gränsbevakningsman som tjänstgör i en militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet. Bestämmelser om användning av maktmedel finns i 2 kap. 17 § 3 mom. i polislagen. Bestämmelser om excess i nödvärn finns i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen. Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

79 a §

Assistans av försvarsmakten till gränsbevakningsväsendet vid internationellt bistånd

I en situation som avses i 15 b och 15 d § kan försvarsmakten ge gränsbevakningsväsendet assistans som motsvarar handräddning för utförande av gränsbevakningsväsendets uppdrag inom en annan stats territorium. Assistansen omfattar inte militära maktmedel och inte heller en gränsbevakningsmans befogenheter. Bestämmelser om utomståendes rätt att använda nödvändiga maktmedel under en gränsbevakningsmans uppsikt finns i 35 § 2 mom. och bestämmelser om rätten till nödvärn i 4 kap. 4 § i strafflagen. Bestämmelser om excess i nödvärn finns i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen. Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

Bestämmelser om begäran om assistans av försvarsmakten finns i 79 § 3 mom. När det gäller assistans som anknyter till gränssäkerhetsbistånd enligt 15 d § eller när det är fråga om ekonomiskt särskilt betydelsefull assistans är det dock inrikesministeriet som ska fatta beslutet om begäran om assistans av försvarsmakten. Beslut om att ge assistans som inrikesministeriet begär fattas enligt det

RP 107/2016 rd

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

förfarande som anges i 12 § 2 mom. i lagen om försvarsmakten. Bestämmelser om beslutsfattandet vid lämnande av och begäran om internationellt bistånd finns dessutom i lagen om beslutsfattande om lämnande av och begäran om internationellt bistånd.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 39 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (579/2005)
39 § 1 mom. 7 punkten och
fogas till 39 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lag 1182/2013, en ny 8 punkt som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

39 §

39 §

Annat utlämnande av uppgifter till utlandet

Annat utlämnande av uppgifter till utlandet

Gränsbevakningsväsendet får trots sekretessbestämmelserna lämna ut uppgifter ur sina personregister med hjälp av teknisk anslutning eller som en datamängd till

Gränsbevakningsväsendet får trots sekretessbestämmelserna lämna ut uppgifter ur sina personregister med hjälp av teknisk anslutning eller som en datamängd till

7) myndigheter som utför gränsövervakning och gränskontroll i en stat som uppfyller kraven enligt konventionen om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter, när uppgifterna behövs för utförande av gränsövervakning och gränskontroll.

7) myndigheter som utför gränsövervakning och gränskontroll i en stat som uppfyller kraven enligt konventionen om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter, när uppgifterna behövs för utförande av gränsövervakning och gränskontroll,

8) en sådan tjänsteman från en medlemsstat i Europeiska unionen som lämnar gräns-säkerhetsbistånd som avses i 15 d § i gränsbevakningslagen, för vidtagande av åtgärder som den biståndsbegäran som Finland framställt förutsätter.

Denna lag träder i kraft den 20 .